

MISJONSHØGSKOLEN

NORGES INTERNASJONALE FORPLIKTELSER I MØTE MED
FLYKTNINGKONVENSJONEN

MASTEROPPGAVE I GLOBALE STUDIER

30-MATH

Interkulturell kommunikasjon

av

LINN GJØRØY

STAVANGER

DESEMBER 2011

INNHALDSFORTEGNELSE

<u>SAMMENDRAG</u>	<u>4</u>
<u>LISTE OVER FORKORTELSER</u>	<u>5</u>

Kapittel 1

INNLEDNING

<u>1.1 Tema og problemstilling</u>	<u>6</u>
<u>1.2 Teori</u>	<u>7</u>
<u>1.3 Oppbygning og avgrensning</u>	<u>9</u>
<u>1.4 Metode</u>	<u>9</u>

Kapittel 2

GLOBALISERINGSPROSESSER

<u>2.1 Globaliseringsprosesser</u>	<u>11</u>
<u>2.2 Politikk</u>	<u>14</u>
<u>2.3 Informasjon</u>	<u>20</u>
<u>2.4 Økonomi</u>	<u>21</u>
<u>2.5 Migrasjon</u>	<u>26</u>

Kapittel 3

MENNESKERETTIGHETER

<u>3.1 Menneskerettigheter</u>	<u>29</u>
<u>3.1.1 Historien bak menneskerettighetene</u>	<u>29</u>
<u>3.1.2 De Forente Nasjoner</u>	<u>33</u>
<u>3.2 Flyktningkonvensjonen</u>	<u>35</u>
<u>3.2.1 Europeisk flyktninghistorie og utvikling</u>	<u>35</u>
<u>3.2.2 Flyktningkonvensjonen</u>	<u>36</u>
<u>3.3 FNs Høykommissær for flyktninger</u>	<u>38</u>
<u>3.3.1 UNHCRs historie og virke</u>	<u>38</u>
<u>3.3.2 UNHCRs rolle og påvirkning</u>	<u>39</u>

Kapittel 4

NORGES ASYLPRAKSIS

<u>4.1 Flyktninger i norsk kontekst</u>	<u>42</u>
<u>4.1.1 Flyktninger i Norge</u>	<u>42</u>
<u>4.1.2 Relevante konvensjoner Norge forholder seg til</u>	<u>44</u>
<u>4.1.3 Norge og UNHCR</u>	<u>46</u>
<u>4.2 Utlendingsloven § 28, 29 og 30 og UNHCRs veiledning for tolkning</u>	<u>47</u>
<u>4.3 Fra lov til politikk</u>	<u>51</u>
<u>4.3.1 Sentrale organer i norsk utlendingsforvaltning</u>	<u>51</u>
<u>4.3.2 Reguleringer i norsk asylpraksis 2008</u>	<u>53</u>

Kapittel 5

ANALYSE: MENNESKERETTIGHETER: JUSS OG MORAL

<u>5.1 Juridisk vurdering</u>	<u>56</u>
<u>5.1.1 UNHCRs anbefalinger angående asylsøkere fra Irak</u>	<u>56</u>
<u>5.1.2 Norsk praksis</u>	<u>58</u>
<u>5.1.3 UNHCRs anbefalinger angående asylsøkere fra Somalia</u>	<u>59</u>
<u>5.1.4 Norsk praksis</u>	<u>60</u>
<u>5.1.5 Papirløse</u>	<u>62</u>
<u>5.2 Moralsk vurdering</u>	<u>65</u>
<u>5.2.1 Rom for tolkning og moralske problemstillinger</u>	<u>65</u>
<u>5.2.2 Byrdefordeling</u>	<u>67</u>
<u>5.2.3 Et helhetlig bilde: Ansvar for hverandre?</u>	<u>70</u>

Kapittel 6

<u>KONKLUSJON</u>	<u>74</u>
-------------------	-----------

<u>LITTERATURLISTE</u>	<u>76</u>
------------------------	-----------

SAMMENDRAG

Globalisering er et veldig aktuelt begrep i dag. Det er derimot vanskelig å definere, og det er derfor ikke enighet om hva globalisering er. Vi er en del av en global verden, og påvirkes av de prosessene som foregår. Politikk, økonomi og migrasjon er sentrale globaliseringsprosesser i denne oppgaven. Vi lever i en veldig integrert verden med gjensidig påvirkning og avhengighet. Krigen i Irak og konflikten i Somalia er begge eksempler på dette. Deler av disse prosessene bidrar på hver sin måte til at mennesker må flykte fra hjemmene sine.

De viktigste politiske føringene i demokratier i dag er menneskerettighetene.

Menneskerettighetene har historiske linjer helt tilbake til antikken. Tiden etter andre verdenskrig bidro til den tyngden menneskerettighetene har i dag. Opprettelsen av FN er et eksempel på dette. FN er, med sine mange medlemmer, den viktigste organisasjonen i kampen for menneskerettigheter. Flyktningkonvensjonen skal verne flyktninger som trenger beskyttelse. Høykommissæren for flyktninger ser til at flyktningkonvensjonen blir fulgt opp.

Flyktninger er et relativt nytt område i norsk kontekst, men har blitt mer og mer aktuelt de siste 20 årene. Forpliktelsen på flyktningkonvensjonen har bidratt til et godt utviklet asylsystem. Konvensjonen er i dag en del av norsk lov og har egne organer med ansvar for å håndtere flyktninger og asylanter.

Norge har forpliktet seg på flyktningkonvensjonen, men kan selv velge å etterfølge anbefalinger fra FN og dets organisasjoner eller ikke. Samhandling med disse er viktig i lys av Norges egen status som menneskerettighetsforkjemper. Norge står stødig i spissen for dette arbeidet, men er ikke helt uten feil og lyter. Når det gjelder asylsøkere fra Irak og Somalia har Norge enn annen vurdering enn Høykommissæren. Grunnen til dette er at flyktningkonvensjonen åpner for tolkning av begrepsinnhold. Felles for de europeiske landene er en streng tolkning av dette begrepsinnholdet, noe som hjelper dem å nå målet som er å redusere antall asylsøkere. Konsekvensen av dette er større belastning på land som grenser til konfliktområder. Det settes også spørsmålsteget ved praksisen som moralsk problematisk. Det etterlyses også større fokus på sammenhengen mellom konflikter og internasjonal handel. Rike og ressurssterke land kan bidra til å opprettholde konflikter. De er bedre stilt enn utviklingsland og bør derfor ta mer ansvar.

LISTE OVER FORKORTELSER

DRC: Democratic Republic of Congo

EMK: Europeiske menneskerettighetskonvensjonen

EU: Europeiske Union

EØS: Det Europeiske økonomiske samarbeidsområde

FN: Forente Nasjoner

IMF: International Monetary Fund

IRO: The International Refugee Organization

UIC: Union of Islamic Court

NATO: North Atlantic Treaty Organization

NGO: Non – governmental Organization

NOAS: Norsk Organisasjon for Asylsøkere

SP: Sivile og politiske rettigheter

UDI: Utlendingsdirektoratet

UNE: Utlendingsnemnda

UNHCR: United Nations High Commissioner for Refugees

UNRRA: United Nations Relief and Rehabilitation Agency

ØSK: Økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter

Kapittel 1

INNLEDNING

1.1 Tema og problemstilling

Som tema for denne oppgaven har jeg valgt å se nærmere på Norges forhold til menneskerettighetene og hvordan asylpraksisen samsvarer med disse. Verdenserklæringen om menneskerettigheter ble vedtatt i 1948, og står i dag som en sentral pilar i arbeidet for å gjøre verden til et bedre sted. Erklæringen har senere blitt konkretisert og utdypet i konvensjoner. Konvensjonene inngår i både nasjonale og internasjonale lovverk. De mest sentrale konvensjonene er konvensjonen om sivile og politiske rettigheter, samt konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter fra 1966. Menneskerettighetene gjelder alle mennesker overalt til enhver tid, og står sentralt i all politikk som føres i verden.

Menneskerettighetene omfavner store områder og tar for seg mange aspekter av livet. Konvensjonene konsentrerer seg om hvert av de enkelte aspektene og bidrar til belysning og konkretisering av disse. Noen konvensjoner er til for tema som trenger ekstra fokus. Eksempler på dette er barnekonvensjonen, konvensjonen om kvinnediskriminering og flyktningkonvensjonen. Jeg har tidligere arbeidet med en oppgave der jeg så på menneskerettighetens påvirkning i verden, og hvordan barnekonvensjonen styrket barns stilling i samfunnet. I denne oppgaven har jeg lagt fokus på en annen viktig konvensjon, nemlig flyktningkonvensjonen. Det er mange pågående konflikter i verden i dag som gjør millioner av mennesker til flyktninger. Konvensjonen er en anerkjennelse av et ansvar for å hjelpe disse. Flyktningproblematikk er en relativt ny utfordring i europeiske sammenheng og gjorde seg for alvor gjeldende i forbindelse med verdenskrigene. Siden den gang har antall flyktninger økt for hvert år. Som en konsekvens av dette har alle land måtte organisere en politisk tilnærming til hvordan de kan håndtere dette. Dermed er asylpolitikk ganske ny. Globalisering har også gjort sitt til at nasjoner påvirker hverandre mer, og behovet for samhandling på området er større.

Jeg har de siste 5 – 6 årene hatt muligheten til å komme nærmere mennesker som kommer til Norge og som søker beskyttelse og et bedre liv for seg og sine. Disse møtene har gjort meg veldig oppmerksom på sider ved det norske samfunnet som jeg tidligere ikke la merke til. Vennskapet med dem har skapt et økt engasjement hos meg angående den livssituasjonen de er i. Jeg er heldig som har muligheten til å vokse opp i et land som sikrer meg rettigheter og beskyttelse. Men jeg har blitt smertelig klar over at det er mange flere enn jeg trodde som faktisk ikke har det bra. De nyter heller ikke av de samme godene og

rettighetene som jeg. Selv om noen av dem bor i samme land som meg. I sammenheng med å ville skrive om menneskerettigheter, ble jeg dermed interessert i å sette et blikk på Norge. Vi er en høyrøstet advokat for menneskerettigheter i utlandet, men hvordan står det til her hjemme?

Innvandrings – og asylpolitikk er hete temaer i den offentlige debatten i Norge i dag. Norges asylpolitikk er streng for å unngå at mange asylsøkere kommer hit. Bakgrunnen for denne politikken er at de som trenger beskyttelse skal få det, og at man må sile ut de som ikke trenger det. Norge kan heller ikke ta på seg ansvaret med å huse hele verdens flyktninger, og at dersom folk har mulighet til å bli værende i sine hjemland bør de det. Er denne begrunnelsen god nok? Er det grunn til å sette spørsmålsteget ved en streng asylpolitikk?

United Nations Commissioner for Refugees, videre kalt UNHCR, er en sentral organisasjon hvis oppgave er å følge med på flyktningstrømmene i verden. De overvåker også bruken av flyktningkonvensjonen, og passer på at den blir fulgt. UNHCR innehar en viktig posisjon med høy kompetanse. UNHCR anerkjennes av de fleste land som et viktig organ som de må forholde seg til. Organisasjonen står også sentralt i denne oppgaven. Jeg vil blant annet se nærmere på UNHCRs posisjon i Norge, og hvordan Norge forholder seg til organisasjonen. Mitt hovedmål med denne oppgaven er å presentere, belyse og problematisere norsk asylpraksis, både fra et juridisk perspektiv, men også moralsk. Dermed kommer jeg opp med følgende problemstilling:

Ivaretar Norge sine internasjonale forpliktelser i forhold til flyktningkonvensjonen?

Jeg vil også se litt nærmere på følgende spørsmål: *Hvordan spiller globaliseringsprosesser inn på flyktningproblematikken? Fører en streng asylpraksis med seg moralske problemstillinger? Er det for lite fokus på det helhetlige bilde som flyktningtematikk bringer med seg?*

1.2 Teori

På bakgrunn av problemstillingen har jeg valgt ut to teoretiske aspekter som jeg vil bruke som teori i oppgaven.

Den ene teorien jeg vil se på er globalisering. Globalisering utgjør noe av bakgrunnen for forståelse av dagens verden og hvorfor vi trenger menneskerettighetene. Thomas Hylland Eriksen skriver i sin bok *Globalisering: Åtte nøkkelbegreper*, at ”spredningen av menneskerettigheter er en av de mest vellykkede formene for globalisering vi kjenner til”. (Eriksen 2008:19). Dette utsagnet binder sammen de teoriene jeg vil bruke. Globalisering og prosesser innenfor gir noe av bakgrunnen til hvorfor det kommer flyktninger til Norge. Hva er

det som gjør at mennesker flykter, og hva bringer dem hit? Noen globaliseringsprosesser kan forklare hvorfor vi trenger menneskerettigheter. Dette vil jeg se nærmere på i kapittel 2. I boken til Thomas Hylland Eriksen tar han for seg globalisering og globaliseringsprosesser. Han har delt prosessene inn i 8 begreper som han mener forklarer hva globalisering innebærer. De 8 begrepene er som følger:

- Frakopling
- Akselerasjon
- Standardisering
- Sammenveving
- Mobilitet
- Blanding
- Sårbarhet
- Tilbakekopling

Jeg vil videre i oppgaven se litt nærmere på disse, og trekke noen tråder fra relevante globaliseringsprosesser og se på koplingen til flyktningtematikken.

Det andre teoretiske aspektet jeg vil se på er menneskerettigheter, med fokus på flyktningkonvensjonen. Menneskerettighetene står i særstilling i dagens samfunn. De utgjør fundamentet for de fleste politiske plattformer og lovverk i omtrent alle land, i større og mindre grad. Norge er et land som har inkorporert mange konvensjoner i lovverket, noe som gjør oss lovpliktige til å følge konvensjonenes artikler. Konvensjonsbestemmelsene går også foran norsk lov. I denne oppgaven har jeg fokus på asylpraksisen i Norge. Denne praksisen viser hvordan Norge forvalter flyktningkonvensjonen.

Jeg vil videre ta for meg litt historisk bakgrunn for dagens flyktningssituasjon. Dette innebærer presentasjon av flyktningkonvensjonen, flyktninghistorien og utviklingen i Europa. Hvorfor ble det aktuelt med asylpolitikk? Historien rundt opprettelsen av UNHCR, dens rolle og oppgaver danner et viktig bakteppe for en bedre forståelse av flyktninger og deres situasjon.

Hvordan skal jeg knytte teorien opp mot empiri i oppgaven?

Jeg vil bruke teorien som grunnlag for å kunne vurdere Norges asylpraksis. Jeg vil begynne med en innføring i norsk flyktningshistorie. Jeg vil videre se på hvordan norske myndigheter tolker flyktningkonvensjonen i utlendingsloven i forhold til veiledningen gitt av UNHCR på området. Den norske asylpraksisen speiler seg gjennom utlendingsloven og de endringer som er gjort de siste årene. Hvordan Norge forholder seg til UNHCRs anbefalinger er viktig for å belyse problematiske sider ved asylpraksisen. Jeg vil bruke eksempler for å gjøre dette. Til slutt vil jeg fokusere mer på moralske sider og utfordringer ved flyktninghåndtering og asylpraksis.

1.3 Oppbygning og avgrensning

Jeg har valgt å dele oppgaven inn i 4 kapitler utenom innledning og avslutning. Disse kapitlene er igjen delt inn i seksjoner. For å begrense oppgavens omfang velger jeg i hovedsak å fokusere på Norge og asylpraksisen som føres her. Jeg har også valgt meg ut 2 caser som jeg bruker som eksempler gjennom oppgaven, både når det gjelder globaliseringsprosessenes påvirkning på flyktninger, og Norges forhold til UNHCRs anbefalinger. Det andre kapitlet går inn på globalisering og de prosesser som er aktuelle. Her tar jeg for meg noen globaliseringsprosesser for å vise til en sammenheng mellom globalisering og flyktninger. Det tredje kapitlet går inn på historien bak og om menneskerettigheter og flyktningkonvensjonen. Det fjerde kapitlet tar for seg norsk flyktninghistorie, asylpraksisen med utlendingsloven og hvordan flyktningbegreper er tolket inn i loven. I det femte og siste kapitlet prøver jeg å gi en analyse av problemstillingen, og gi svar på de spørsmålene jeg stilte i innledningen. I avslutningen er det naturlig å oppsummere kort og samtidig gi en konklusjon på hva jeg har funnet gjennom arbeidet med oppgaven.

1.4 Metode

Det var 2 måter å samle inn den informasjonen jeg trengte for å skrive denne oppgaven. Den ene var å bruke kvalitativ metode ved å gjøre intervjuer. Den andre måten var å få relevant informasjon gjennom litteratur. For denne oppgaven har jeg valgt det siste. Jeg har helt fra starten av denne prosessen med å skrive oppgaven tenkt at jeg ville anvende denne metoden. Jeg valgte litteraturstudium fordi det passet best for meg, og det var på denne måten jeg så at jeg kunne fullføre oppgaven på best mulig måte.

Gjennom forberedende arbeid i høst hadde jeg en litt annen problemstilling enn jeg har endt opp med. Jeg ville i utgangspunktet se på UDIs arbeid, og hvor stor vekt menneskerettighetene har i vurderinger av asylsaker. For å kunne vise Norges praksis innen asyl var planen å få tak i ca 2 asylsaker med både avslagsvedtak og innvilgelsesvedtak, og at jeg kunne bruke disse til å vise litt av hvordan praksisen kan variere fra sak til sak. Dette gikk jeg bort fra da muligheten for tilgang på sakspapirer var veldig liten. Jeg så også at arbeidet ville blitt for omfattende.

I prosessen med å finne en ny vinkling på oppgaven, følte jeg at jeg begynte litt på bar bakke igjen. Som en del av prosessen med å samle litteratur til oppgaven og få innsikt i den nye problemstillingens utfordringer og mulige avgrensninger, ville jeg få kontakt med noen som visste mer om asylsøkere i Norge og prosessen rundt det å søke asyl enn det jeg gjør. I denne forbindelse kontaktet jeg NOAS (Norsk Organisasjon for Asylsøkere). Jeg følte at i arbeidet med å presisere oppgaven var det en utfordring å vite hvilke områder jeg kunne

fokusere på. Jeg lurte også på om den aktuelle problemstillingen jeg valgte var sentral og passende til at det var nok stoff å ta for seg. Her fikk jeg forslag til forskjellige problemstillinger og måter jeg kunne vinkle oppgaven på. Jeg fikk også kontakt med en person som jobber som saksbehandler i UDI (Utlendingsdirektoratet) innen asylfeltet. Denne personen ga meg viktig og interessant informasjon som hjalp meg å få en større oversikt over hvem som kommer til Norge, asylprosessen og andre nøkkelelementer som ble viktige videre i skriveprosessen. Denne kontakten ble også viktig i arbeidet med å belyse begreper og områder innen flyktningkonvensjonen og utlendingsloven. Jeg fikk også bedre forståelse for den asylpolitikken som føres. Kontakten med disse sentrale personene ble det nærmeste jeg kom kvalitativ metode i oppgaven, men det er ikke noe jeg vil definere som intervjuer. Ellers vil jeg i oppgaven gjøre mye bruk av dokumenter fra UNHCR og dokumenter som rundskriv, stortingsmeldinger og lignende fra regjeringens nettsider. Praksisnotater fra UDI og UNE (Utlendingsnemnda) har også stor verdi som litteratur til oppgaven. Praksisnotatene er notater på asylpraksis angående spesifikke land, hva den baserer seg på, og har som mål å gi et så forståelig bilde av praksisen som mulig. Disse notatene kan derimot aldri bli helt presise fordi det tas veldig individuelle hensyn i behandling av asylsaker. Jeg vil også se på rapporter fra organisasjoner aktive innen asyl og flyktningtematikken, som NOAS, Flyktninghjelpen og lignende.

Den tankeprosessen som har foregått i forkant av selve skrivingen av oppgaven har vært komplisert og utfordrende. Det har vært en utfordring å utforme en presis og gjennomførbar problemstilling, men det har også gitt verdifull trening i selvstendig arbeid. Forarbeidet til oppgaven og arbeidet med å få til en problemstilling har også gitt meg bedre innsikt i et større område innenfor asyl, og dermed gitt meg nye spørsmål og tanker underveis.

Kapittel 2

GLOBALISERINGSPROSESSER

2.1 Globaliseringsprosesser

The globalized world is like a small boat. We cannot afford to ignore the condition of our fellow passengers on this little boat. If they are sick, all of us risk infection. And if they are angry, all of us can easily get hurt. Kofi Annan. (Yale Global Online 19.11.2003¹)

Globalisering er et relativt nytt begrep. Likevel har det blitt et begrep som mennesker over hele verden kjenner til og bruker. Det er vanskelig å gi en entydig definisjon på globalisering fordi det ikke er enighet om hva globalisering er². Noen legger vekt på at globalisering bare er økonomiske prosesser, eller at det er teknologiutvikling og spredning av den. Andre igjen vil si at det er kombinasjonen av disse. Allerede her ser vi at begrepet vokser i omfang og innhold fordi disse prosessene ikke pågår isolert eller hver for seg. De pågår samtidig og påvirker hverandre gjensidig. Og kanskje må begrepet utvides enda mer. Anthony Giddens peker på at banker og enkeltpersoner bare ved et klikk på datamaskinen kan overføre penger fra der de sitter til et sted på andre siden av kloden i løpet av sekunder (Giddens 2002: 9). (I en økonomisk setting har globalisering fått en enorm betydning). På børsen synker og stiger priser og verdier på aksjer og myntenheter daglig. Handel mellom land har også økt betraktelig. Kommunikasjonsmessig har vi også sett en stor utvikling. Overgangen fra fasttelefon til mobiltelefon og internett er noen eksempler på kommunikasjonsmidler som gjør rask kontakt over lange distanser mulig. Dagens kommunikasjonsmidler gjør det mulig for alle som har tilgang til dem, å følge med på hva som skjer rundt om i verden til alle døgnets tider. For å vise hvor sentral globalisering som fenomen er, kan jeg vise til at det finnes en egen målingsindikator som måler dimensjonen av økonomiske, politiske og sosiale sider ved globalisering i forskjellige land fra 1982 til 2001 (CSGR 26.01.05 A³). Indeksen kan hjelpe til i spørsmål om hvor globalisering har størst utslagskraft, og om noen land er mer globaliserte

---

¹ Yale Global Online, "Globalization in the mirror of history. Part 2"; Tilgjengelig på http://yaleglobal.yale.edu/sites/default/files/flash/about/globalization/PART2-2/Presentation_Files/index.html

Besøkt 14. April 2011

² Globalisering er en utfordrende og vanskelig term å bruke fordi den er abstrakt, og man enes ikke om dens innhold. Jeg vil innledningsvis bruke globalisering i sin mest generelle forstand, og videre bruke termen globaliseringsprosesser som lettere kan defineres.

³CSGR, "Introduction to the CSGR Globalization Index"; tilgjengelig på <http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/csgr/index/intro/>

Besøkt 18. April 2011

enn andre. Indeksen tar for seg politisk, økonomisk og sosial globalisering og variabler innen de forskjellige registreres for hvert land. Dermed kan de sammenligne resultatet og se hvilke land som scorer høyest. Her opereres det med variabler som internasjonal telefontrafikk, handelsinntekter, flyt av migranter, antall internettbrukere, antall ambassader og internasjonale organisasjoner for å nevne noe (CSGR 26.01.05 B⁴). Indeksen og fremgangsmåten for disse målingene kan sammenlignes med Human Development Index. Vi kan kanskje si at begrepet gjenspeiler den økende intensiteten av samarbeid og påvirkning når det gjelder teknologi, politikk, kultur eller økonomi, fra makro til mikronivå.

Debatten om hva globalisering er sterk og omfattende, og det er mange aspekter å ta hensyn til. Blant annet når det gjelder dens plass i historien. Det er så og si ikke mulig å gi globaliseringen en start dato. Innholdet i begrepet vil avgjøre hvor langt tilbake man vil gå historisk sett. Jan Art Scholte bruker ordene *transplanetary relations* og *supraterritoriality* for å beskrive globalisering. Supraterritorial viser til at territorier ikke lenger er nok til å definere hele geografien i verden. Verden har sosiale koplinger som overgår territoriell plass og avstand. Jorda består altså av mer enn geografiske enheter (Scholte 2005: 60). De danner også grunnlaget for hans tidsinndeling av globaliseringens historie, som han mener har både nye og gamle aspekter ved seg. Verden har alltid utviklet seg, men aldri har denne utviklingen hatt så høy fart som i dag. Man har utviklet teknologier som kan håndtere og sende enorme mengder informasjon. Satellitter i verdensrommet, verdensomspennende telefonlinjer, trådløse artikler som mobiltelefoner, og muligens det mest revolusjonerende: internett. Veldig mange selskaper er i dag internasjonale og opererer i flere land, og det åpner for mye større markeder og større spredning av produkter (Scholte 2005: 101 – 108). Et økende antall mennesker forflytter seg på tvers av landegrensener på grunn av utviklingen av rask og enkel transport. Først og fremst fly, men og lyntog.

Anthony Giddens er en sentral bidragsyter til globaliseringsdebatten. Han mener det finnes to motsatte sider i denne debatten, den ene siden kaller han skeptikere, og den andre, radikale. Skeptikerne anser ikke globalisering som et reelt fenomen, og ser ikke på verden som særlig forandret. De radikale hevder at globalisering er en realitet og bruker de store endringene i verdenshandelen i løpet kort tid som eksempel. De peker også på nasjonalstatens minskede betydning (Giddens 2002: 8). Giddens tar de radikales side, og gjengir de samme eksemplene som Scholte på utviklingen de siste tiårene. Samtidig påpeker han svakhetene ved det ensidige fokuset på den økonomiske siden ved globalisering, som både skeptikere og

---

⁴CSGR, "The variable in the index"; tilgjengelig på <http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/csgr/index/guide/variables>
Besøkt 16. Juni 2011

radikale vektlegger (Giddens 2002: 10).

Det er ikke bare på makronivå at konsekvensene av globaliseringsprosessene merkes. For eksempel har kvinners styrkede stilling ført til store endringer av samfunnsstrukturer, blant annet ved at det i Europa og USA nå fødes færre barn enn tidligere. Det er også en utbredt oppfatning at globaliseringsprosessene fører verdensdelene sosiokulturelt nærmere hverandre, med det resultat at forskjeller og særpreg blir vannet ut. Men de samme prosessene skaper også motsatte reaksjoner som fremhever forskjellene. Lokale kulturer og nasjonalt særpreg løftes frem og forsterkes som en respons på likhetstendensene som globaliseringsprosessene bringer med seg (Giddens 2002: 12 – 13).

Globaliseringsdebatten handler også om de positive og negative følgende av ulike globaliseringsprosesser. Generelt er de fleste enige om at globalisering har både positive og negative følger, spørsmålet er hva det er mest av. De som er negative til globalisering legger mest fokus på det økonomiske aspektet, og mener at en stadig sterkere globalisert økonomi fører til en veldig ujevn fordeling av goder. Paul Streeten, professor ved Boston University, har laget en tabell som etter hans mening viser hvem som vinner og taper på denne utviklingen. ”Vinner – siden” er de veldig mange som vi vil se på som de ”sterke”. Mennesker med utdanning, menn, høyt utviklede land, store firma, de som er uavhengig av offentlige tjenester og så videre. ”Taper – siden” er mennesker med liten eller ingen utdanning, kvinner og barn, lokalsamfunn, utviklingsland og så videre (Streeten 2001: 30). Han legger mye av skylden for dette på liberalisering av handel og markeder, fordi dette gir sterke aktører enda større makt på grunn av bedre konkurransedyktighet og bedre tilpasningsdyktighet som igjen genererer mer inntekt (Streeten 2001: 27). Han får langt på vei støtte av Giddens i dette, men Giddens har en mer positiv vinkling på utfordringene ved globalisering. Han anerkjenner at de industrielle land har større innflytelse i alle henseende (over verdslige affærer) enn fattige land, men at dette er i ferd med å endre seg. (Giddens 2002: 16). Hans poeng er, slik jeg oppfatter det, at noe av problemet og grunnen til at forskjeller oppstår er følgende: De institusjonene vi har i dag for å løse oppgaver og problemer av internasjonal karakter, er ikke i stand til å gjøre det fordi oppgavene de er satt til å løse har endret seg. Derfor må vi også forandre institusjonene, og/eller skape nye (Giddens 2002: 19). Enkelt sagt, vi bruker gamle metoder for å løse nye utfordringer. Problemet er ikke globaliseringen i seg selv, men måten vi styrer den på.

Noen peker på at globalisering på noen områder har vært entydig positivt. For eksempel den økende forståelsen av at det er nødvendig at nasjoner samhandler og hjelper hverandre. På samme måte har kravet om respekt for menneskerettighetene sammen med kravet demokratisk styreform fått tyngde og gjennomslag i en globalisert verden.

Til nå har jeg prøvd å få frem et generelt bilde av globalisering (og ved hjelp av litt historiske linjer) ved å vise til forskjellige debatter rundt globalisering som fenomen. Jeg vil i fortsettelsen se på noen såkalte sentrale globaliseringsprosesser. Med globaliseringsprosesser mener vi de enkeltprosesser som går under globalisering.

2.2 Politikk

Det politiske landskapet i verden er i stadig forandring. Vi har regionale og nasjonale styringsmekanismer og politikk i hvert land. Et land kan ikke lenger verken fungere eller operere fullstendig på egenhånd, uavhengig av naboland og andre land for øvrig. Vi ser at den enkelte nasjonalstat sin mulighet til å utøve makt minker. Handel og annen integrasjon har gjort samarbeid mellom land helt nødvendig. Dette har gjort landene gjensidig avhengige av hverandre. Denne utviklingen blir stadig sterkere. Selv store stater som USA, Russland og Kina kan ikke operere helt uavhengig av det internasjonale samfunnet. Men det har ikke alltid vært slik. Jeg vil videre gi en kort historisk gjennomgang av hvordan globalisering har utviklet seg sett fra et politisk perspektiv.

Styresett, politiske føringer og prioriteringer har endret seg opp gjennom historien. Nasjonalstatstanken er kanskje en av de viktigste endringene. Fredsforhandlingene i Westfalen 1648 førte med seg et nytt syn på staten som suveren og en territoriell enhet. Dette førte til separate stater med store egeninteresser som hadde stor vilje til bruk av makt for å ivareta disse interessene (Held et al. 1999: 38). Den europeiske ekspansjonen i perioden fra 1600 - 1900 førte til økte mellomstatlige relasjoner og konflikter. Statlig aktivitet og makt økte betraktelig på denne tiden, og man så starten på utviklingen av moderne samfunn (Held et al. 1999:39 – 41). Den globale verden er en verden der nasjonale grenser ikke lenger er absolutte, og at nye grenser dannes. For eksempel er EU blitt en form for statsdannelse i den forstand at flere land deler valuta, økonomi og handel, noe som fører til gjensidig avhengighet og mer samarbeid.

Før første verdenskrig var Europa den dominerende makt i verden både økonomisk og politisk. Denne posisjonen ble utfordret av USA etter første verdenskrig, da tidligere imperier ble oppløst. USA ville gjerne være eksponent for en ny verdensorden der samarbeid og demokrati stod sentralt. Slutten på andre verdenskrig markerte begynnelsen på en ny politisk maktbalanse i verden. En todelt verden med USA, som representant for demokrati og kapitalisme, på den ene siden og Sovjetunionen og kommunismen på den andre. Denne politisk ”delte” verden førte til konflikter flere steder, til dels av frykt for at kommunismen skulle spre seg. Mange av konfliktene har vedvart frem til moderne tid. De to verdenskrigene skapte noen av de største flyktningstrømmene i nyere tid. Flere millioner mennesker ble sendt

på flukt på tvers av landegrenser. Mottakerlandene slet med å ta i mot flyktningene på grunn av skadene de selv var påført. Allikevel innså man at noe måtte gjøres. Årene etter krigen fulgte formingen av menneskerettighetsdeklarasjonen og Geneve – konvensjonen⁵. Viljen til å gjøre noe med flyktningene var stor. Innen slutten av 1960 – tallet var alle flyktningleirene i Europa stengt. Men til tross for opprydding i egne problemer har ikke antall flyktninger som kommer til Europa, gått ned. Konflikter, særlig i Afrika og Asia, fører flyktninger til Europa (BBC History 17.02.11⁶). På grunn av større muligheter for transport over lange avstander, har de fleste land i Europa i dag økende antall innbyggere fra hele verden. De fleste europeiske land kjører en restriktiv politikk som gjør at antall flyktninger som slippes inn begrenses. Man kan spørre seg om det gjøres nok for å forebygge de store flyktningstrømmene som entrer Europa, i forhold til de konsekvenstiltakene mange land har. En av konfliktene som sender mange flyktninger til Europa, finner sted i Somalia. Somalia oppnådde ikke uavhengighet før 1960, og som de fleste land i Afrika er heller ikke Somalias grenser basert på naturlige etniske grenser. Dette gav, og gir, store utfordringer for byggingen av staten Somalia. Allerede i 1969 tok diktatoren Mohammed Siyad Barre makten i landet ved et kupp. Som mange afrikanske land fikk også Somalia støtte under den kalde krigen fra en av supermaktene, Sovjetunionen (U.S. Department of State 26.09.11⁷). Da den kalde krigen var over smuldret maktgrunnet bort for den sittende diktatoren, Og han ble styrtet i et militærkupp i 1991 (UK Border Agency 27.05.11⁸). De følgende årene har vært preget av stor politisk, økonomisk og sosial ustabilitet på grunn av borgerkrig mellom ulike klaner som etter Barres avgang så en mulighet til å ta over makten (Farah oktober/november 2007⁹). Landet hadde i begynnelsen av 2000 – tallet valgte overgangsregjeringer som styrte landet fra Kenya. Dette gjorde det vanskelig å utøve noen form for reell styring, og i 2006 tok Union of Islamic Court (UIC), en samling av muslimske grupper, over makten i det sentrale og sørlige

---

⁵ For utdypende informasjon om dette se kapittel 3

⁶BBC History, "European refugee movements after world war two"; tilgjengelig på http://www.bbc.co.uk/history/worldwars/wwtwo/refugees_01.shtml
Besøkt 14. November 2011

⁷U.S. Department of State, "Background note: Somalia"; tilgjengelig på <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/2863.htm>
Besøkt 09. November 2011

⁸UK Border Agency, "Somalia. Country of origin information report"; tilgjengelig på <http://www.ukba.homeoffice.gov.uk/sitecontent/documents/policyandlaw/coi/somalia/report-05-11.pdf?view=Binary>

Besøkt 09. November 2011

⁹Farah, Nurrudin, "Somalia – a nation without a state. Seminar 1: To whom does Somalia belong? A novelist's account of the Somali conflict"; tilgjengelig på http://www.nai.uu.se/publications/electronic_publications/somaliareport.pdf

Besøkt 05. April 2011

Somalia (Infoplease 2011¹⁰). Siden har landet vært delt og styrt av klaner og militser. Den militante delen av UIC, Al – Shabab, hadde på samme tid opparbeidet seg mye støtte, særlig blant klanledere. Bevegelsen har fått tette bånd til al – Qaida og i 2008 tok de kontroll over sør Somalia. På grunn av militsenes militære styrke, kontroll og folkelige støtte over store områder, har det ikke lyktes å stabilisere landet. Til tross for at Barre var en diktator og styrte landet med hard hånd, er hans regime det siste reelle fungerende statsapparatet Somalia har hatt. Landet har hatt 14 regjeringer siden og ingen har klart å samle og stabilisere landet. Dagens styresmakter har liten eller ingen autoritet. Dette påvirker situasjonen for befolkningen i landet. Al – Shabab er den sterkeste militsgruppen i landet, og anses internasjonalt som en terroristgruppe. Gruppen bekjenner seg til en meget konservativ form for islam, og har vold og rekruttering som en del av sin fremgangsmåte. Det har i de siste årene vært internasjonal oppmerksomhet ovenfor gruppen på grunn av bombeaksjoner i andre land, og en økt frykt for at rekruttering av somaliere bosatt i utlandet kan føre til aksjoner i flere land. Uroen i landet, kombinert med langvarig tørke og matmangel, har ført til store flyktningstrømmer. De fleste er internflyktninger, og men også veldig mange lever i flyktningleire i naboland, først og fremst i Kenya. Til tross for urolighetene som i størst grad omfatter det sørlige, men også sentral Somalia, har den nordlige delen av landet stort sett holdt seg stabilt etter å ha erklært seg uavhengig fra resten av Somalia. Denne delen kaller seg Republikken Somaliland (BBC News 03.03.11¹¹). I Norge er somaliere den femte største innvandrerguppen (Statistisk Sentralbyrå 22.09.04¹²). I de siste årene har også piratvirksomhet utenfor Somalia vært et økende stort problem. Situasjonen er så alvorlig at NATO har lansert en anti – piratvirksomhets kampanje. Hva har Norge gjort i denne konflikten? Som en stor sjøfartsnasjon har Norge kjent seg forpliktet på å bidra til å trygge skipsfarten i området, og har i flere omganger bidratt med marinefartøy i den Nato-ledede aksjonen. Norge har støttet arbeidet gjennom FN for å løse konflikten i landet og forsøket med å få på plass en samlende regjering. Når det gjelder flyktningespørsmålet bidrar Norge mest i forhold til humanitær bistand. I tillegg har de støttet FN organisasjoner og norske

---

¹⁰Infoplease, "Somalia"; tilgjengelig på <http://www.infoplease.com/ipa/A0107979.html>
Besøkt 05. April 2011

¹¹BBC News, "Somalia country profile"; tilgjengelig på
http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/country_profiles/1072592.stm
Besøkt 07. April 2011

¹²Statistisk Sentralbyrå, "De fleste somaliere bor i Oslo"; tilgjengelig på
http://www.ssb.no/vis/magasinet/slik_lever_vi/art-2004-09-22-02.html
Besøkt 07. April 2011

hjelpeorganisasjoner i arbeidet i flyktningeleirene (Regjeringen 17.06.09¹³). Søkere fra Somalia utgjør hele 40 % av asylsøknadene Norge mottar, og mesteparten av disse innvilges (NOAS 15.07.11¹⁴). Til tross for dette har det aldri vært aktuelt for Norge å motta et stort antall flyktninger slik det ble gjort under borgerkrigen i det tidligere Jugoslavia. På tross av anbefalinger fra Høykommissæren for flyktninger har man ikke vurdert å gjøre det, fordi man ikke har vurdert situasjonen som alvorlig nok til det.

Det er umulig å diskutere globalisering fra et politisk perspektiv uten å nevne krigen mot terror. Denne krigen forandret det tradisjonelle bildet av krig. Vanligvis har krig vært mellom stater for å beskytte sine grenser mot inntrengere, eller væpnede konflikter mellom definerte grupper innad i landet. Krigen mot terror ble lansert mot noe mye mindre håndgripelig. Terror var ikke et land, heller ikke en konkret gruppe mennesker, men en type handling utført av nær sagt hvem som helst. 11. September 2001 viste tydeligere enn noen gang at et lands grenser ikke har betydning for utførelsen av terrorhandlinger. Thomas Hylland Eriksen skriver at denne hendelsen er et perfekt eksempel på det typiske ved dagens globale verden. Det skjer så mange prosesser på tvers av landegrenser, at disse grensene faktisk ikke betyr så mye lenger, verden blir mer og mer deterritorialisert og avstand får mindre å si (Hylland Eriksen 2008: 31). Jeg vil trekke frem Irak som et viktig eksempel på at geografisk avstand har fått mindre betydning.

De områdene som i dag kalles Irak har vært underlagt flere riker, mest kjent er mongolene og det osmanske riket som styrte Irak så å si sammenhengende fra 1534 til slutten av første verdenskrig (Arabic – media 2011 A¹⁵). Etter første verdenskrig var landet et protektorat under Storbritannia fra 1920 (Arabic – media 2011 B¹⁶). Under krigen hadde både kurdere og sjiamuslimer fått løfter om egne land som takk for militær motstand mot tyrkerne og tyskere. Dette skjedde ikke. Seierherrene delte områder mellom seg. Grensedragningene tok ikke hensyn til folkegrupper. Dermed ble blant annet kurderne spredt mellom Iran, Tyrkia, Syria og Irak. Ved Iraks selvstendighet i 1932, fikk landet et kongehus. Uten særlig legitimitet

---

¹³Regjeringen, "Svar på spørsmål om Norges engasjement på Afrikas Horn"; tilgjengelig på http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/aktuelt/svar_stortinget/sporretime/2009/svar-pa-spor-smal-om-norges-engasjement-p.html?id=567635

Besøkt 24. November 2011

¹⁴NOAS, "Kommentar til UDIs halvårstall: Færre får beskyttelse i Norge"; tilgjengelig på <http://www.noas.org/?p=news&id=2891>

Besøkt 24. November 2011

¹⁵Arabic Media A, "The mongol invasion and the Ottoman period"; tilgjengelig på <http://arabic-media.com/mongol.htm>

Besøkt 03. April 2011

¹⁶Arabic Media B, "British influence"; tilgjengelig på http://arabic-media.com/british_influence.htm

Besøkt 03. April 2011

førte dette til økt politisk uro. Kongedømmet styrtes i 1958 og 10 år senere overtok Baath – partiet makten og Saddam Hussein ble statsoverhode. Saddams styre var preget av sterk undertrykkelse og kontroll, noe som gikk hardest utover det sjiamuslimske flertallet i sør og den kurdiske minoriteten i nord (The Washington Post 2011¹⁷).

Under den første golfkrigen hadde Irak støtte av USA og noen europeiske land for å svekke Iran. Dette forandret seg derimot under invasjonen av Kuwait i 1991. Invasjonen utløste sterke internasjonale protester og sanksjoner mot Irak. Irak ble slått tilbake av en internasjonal koalisjon i ledelse av USA. Irak endte med å tape og måtte signere en våpenhvileavtale som blant annet gikk ut på å ødelegge alt av biologiske og kjemiske våpen under overvåking av FN (U.S. Department of State 02.05.11¹⁸). På midten av 90 – tallet kunne kommisjonen rapportere om flere typer slike våpen, både biologiske, kjemiske og kjernefysiske våpen. FN – kommisjonene som undersøkte våpenlagrene, destruerte enorme mengder våpen, men man var aldri sikker på om det var flere (Arms Control Association oktober 2002¹⁹).

Etter dette ble Saddam sin utenrikspolitikk stadig mer uforutsigbar. Han motarbeidet våpeninspektørene på alle vis. Samtidig endret amerikansk utenrikspolitikk seg under Bush jr. USA signaliserte at de var villige til å bruke sin verdensmakt for å sikre sine interesser og for å presse fram politiske endringer. 11. September var utløsende for at en valgte å omsette disse tankene i handling. Irak ble nå sett på som en trussel for stabiliteten i Midtøsten og som en betydelig støttespiller for Al – Qaida. USA beskyldte Irak for å ha masseødeleggelsesvåpen. I 2002 sendte FN inn en ny kommisjon for å lete etter masseødeleggelsesvåpen. Kommisjonen konkluderte med at Irak ikke var i besittelse av masseødeleggelsesvåpen, men ba om mer tid for å være helt sikre (USA Today 03.02.04²⁰). Det hele toppet seg i 2003 da alle inspektørene ble utvist. USA var av den oppfatning at Saddam måtte styrtes for å sikre amerikanske interesser i området og for å skape en demokratisk utvikling.

---

¹⁷The Washington Post, "Countryguides. Iraq"; tilgjengelig på <http://www.washingtonpost.com/wp-srv/world/countries/iraq.html>

Besøkt 21. September 2011

¹⁸U.S. Department of State, "Background note: Iraq"; tilgjengelig på <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/6804.htm#history>

Besøkt 21. September 2011

¹⁹Arms Control Association, "Iraq: A chronology of UN inspections"; tilgjengelig på http://www.armscontrol.org/act/2002_10/iraqspecialoct02

Besøkt 03. April 2011.

²⁰USA Today, "UN: Iraq had no WMD after 1994"; tilgjengelig på http://www.usatoday.com/news/world/iraq/2004-03-02-un-wmd_x.htm

Besøkt 03. April 2011.

20. Mars 2003 startet bombingene av Irak, til tross for mangel på støtte fra FN (Globalis 09.01.09²¹). Begrunnelsen for angrepet var at Irak enda var i besittelse av masseødeleggelsesvåpen, og at de var fullt kapable til å produsere mer (CBS News 08.02.04²²). USA mente også at Irak hadde sterke bånd til al – Qaida, som truet USAs sikkerhet. Et ønske om å styrte Saddam, demokratisering og frigjøring av det irakiske folket lå også som bakgrunn for invasjonen. 1. mai samme år var krigen over, og tidligere president Hussein ble arrestert påfølgende desember. I 2005 overgav USA makten til irakiske myndigheter. Tiden etterpå har vært sterkt preget av vedvarende krigshandlinger og ødeleggelser, som også førte til at tilbaketrekkingen av de amerikanske og koalisjonsstyrkene tok lengre tid enn antatt. Det er et omfattende arbeid å stabilisere landet nok til at irakiske myndigheter kan ta helt over uten hjelp. Etter at den irakiske overgangsregjeringen ble innsatt i 2005, opplever landet store konflikter på grunn av indre motsetninger, hovedsakelig mellom militante sunni – og sjia grupperinger (UNHCR Guidelines april 2009²³). Et stort antall flyktninger har kommet til Jordan og Syria. Det store antallet flyktninger gjør det vanskelig for tilfluktslandene å sørge for de nye innbyggerne. Dette påvirker boligpriser, helsetjenester og utdanning. Ofte er det samfunn og land som allerede er overbelastet, som lider mest som følge av mange flyktninger (The Globalist 03.05.07²⁴).

Irak er ensidig avhengig av oljeeksport og er en av de største oljeeksportørene i verden (U.S. Department of State 02.05.11). Helt fra landet var et protektorat har Storbritannia hatt sterke økonomiske interesser i oljeindustrien. USA har, i takt med sin voksende økonomi etter andre verdenskrig, hatt et stadig økende behov for stor og stabil tilgang på olje. Amerikanske oljeselskap, samt mange internasjonale selskaper, har investert tungt i regionen. Irak ga, etter Saddams fall, gode muligheter for gode økonomiske investeringer. Da krigen var over stod

---

²¹Globalis, "Iraq"; tilgjengelig på <http://www.globalis.no/Konflikter/Irak>
Besøkt 05. April 2011.

²²CBS News, "Bush defends Iraq invasion"; tilgjengelig på <http://www.cbsnews.com/stories/2004/02/08/politics/main598693.shtml?tag=mncol;lst;10>
Besøkt 05. April 2011.

²³UNHCR Guidelines, "UNHCR eligibility guidelines for assessing the international protection needs of iraqi asylum – seekers"; tilgjengelig på <http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/home/opendocPDFViewer.html?docid=4a2640852&query=iraq%20guidelines>
Besøkt 01. April 2011.

²⁴The Globalist, "Coming to grips with the Iraq war's refugees"; tilgjengelig på <http://www.theglobalist.com/StoryId.aspx?StoryId=6142>
Besøkt 17. November 2011

selskap i kø for å få oppdrag i å få bygge opp infrastruktur og spesielt den viktige oljeindustrien (Forbes 31.08.10²⁵).

På hvilken måte kan dette eksempelet vise oss noe av sammenhengen mellom globalisering og flyktninger? I en globalisert økonomi er det økonomiske samarbeidet mellom land vedt tett sammen. Forandringer i et lands økonomi, økonomisk politikk, eller forandringer i etterspørsel eller mangel på en viktig vare påvirker mange land. De landene med størst økonomi sitter med størst påvirkningskraft. Jo viktigere en vare er, jo større påvirkningskraft. Olje er en av de viktigste varene i internasjonal handel i dag. Å ha stabil og god tilgang på olje er svært viktig for de store økonomiene i verden. Internasjonal politikk har også blitt stadig mer global. Supermaktene sine politiske prioriteringer og beslutninger har konsekvenser for mange land og regioner, og for den politiske utviklingen på både kort og lang sikt. Etter Sovjetunionens oppløsning har USA dominert internasjonal politikk. En har med styrke hevdet sine interesser på områder en har definert som vitale for USA, og en har vært villige til å bruke de virkemidlene som en ansett for å være nødvendige for å ivareta disse. I eksempelet med Irak ser vi hvordan regional uro på andre siden av kloden i forhold til USA blir vurdert som en trussel mot USA. Offisielt blir dette framstilt som en militær trussel basert på påstander om masseødeleggelsesvåpen og støtte til terrororganisasjoner. Samtidig vet vi at regionen er USA sin viktigste leverandør av olje. Krigen destabiliserte Irak. Gamle motsetninger kom til overflaten. Det førte til at folk flyktet i et omfang som kunne fortone seg som etnisk rensing. I tillegg flyktet folk fra krigshandlingene til nabolandene og til Europa. Militære konflikter følger altså ikke lenger det vi kan kalle kjente "mønster" som for eksempel grensetvister mellom nabostater. Dagens militære konflikter kan utspille seg over alt uavhengig av nasjonale grenser. Derfor vil konsekvensene av slike konflikter berøre mennesker uavhengig om de er en del av konflikten eller ei. Ut fra dette kan vi antyde at politikken er blitt globalisert.

2.3 Informasjon

Informasjonsmengde og informasjonsflyt er vesentlige kjennetegn på en globalisert verden. I en konflikt vil begge parter prøve å kontrollere informasjonen og få fram det de mener tjener sin sak. Men denne oppgaven viser seg vanskelig fordi mange uavhengige medieorganisasjoner også leverer informasjon. På grunn av internett og sosiale medier kan enkelt individer også spille en stor rolle. Vi har sett det blant annet i samfunnsomveltningene i

---

²⁵Forbes, "As U.S. troops move out of Iraq, oil companies move in"; tilgjengelig på <http://www.forbes.com/sites/brianwingfield/2010/08/31/as-u-s-troops-move-out-of-iraq-oil-companies-move-in/>

Besøkt 21. September 2011

nord Afrika sommeren og høsten 2011. Mange stater prøver å hindre disse menneskene i å nå fram med sin informasjon, noe som viser seg å være vanskelig. Internett har blitt en ny kamparena (Scholte 2005: 101).

Verden forandret seg etter 2001, og med den, utenrikspolitikken. Krigen mot terror gav nye politiske motpoler, de som var for, og de som var i mot. USA hadde den politiske og økonomiske makten til å legge press på land til å alliere seg med dem. Denne hendelsen er trolig den som har stått for de største forandringer i verden i moderne tid siden slutten på den kalde krigen i 1989. I disse dager ser vi også store omveltninger i form av folkeopprør i flere land i Midtøsten og Nord – Afrika. Befolkningen er lei av å bli neglisjert av sine presidenter og statsministere og krever demokratiske reformer som kan gagne dem. Dette har satt i gang store politiske omveltninger i Egypt og Tunisia, og fortsetter å spre seg til flere naboland. Det er en fascinerende utvikling som kan ha sine røtter i globaliseringsprosesser på flere områder. Spredningen av menneskerettigheter gjennom media og andre kommunikasjonsmidler opplyser folk om at de har retter de kan kreve. Vi har lest at det er gjennom sosiale medier som Facebook, at man har klart å samle enorme folkemengder til protester. Det er også gjennom kamera, bilder, og rapporter til media at verden får opplysninger om hva som skjer, til tross for at de styrende stenger grensene så godt de kan. På tross av sterke autoritære regimer, ser vi at befolkningen har klart å skape internasjonal oppmerksomhet rundt sin situasjon og dermed fått gjennom sine krav (På Høyden 02.03.11²⁶). Dette har fått flere ledere til å innse hvilken makt folket besitter, og hvordan de også uansett hvor stengte landene er, er en del av globaliseringen og dens gjensidige avhengighet av verden rundt dem. Og det er kanskje dette som gjør at et økende antall land er i ferd med bevege styringssystemet i mer demokratisk retning.

2.4 Økonomi

Grunnen til at jeg vil ha med økonomi som et eksempel på globaliseringsprosesser, er at økonomi og konsekvensene av handel, penger, velferd og lignende har stor betydning for hvordan menneskers liv utvikler seg. Koblingen mellom økonomi og flyktninger er at dårlig levestandard og fremtidsutsikter får mennesker til å ta risikable valg når det gjelder fremtiden sin. Mennesker som flykter fra dårlige livsvilkår på jakt etter noe bedre, kan ikke defineres som konvensjonsflyktninger, men de er allikevel flyktninger og i mange tilfeller ofre for brudd på menneskerettigheter.

---

²⁶På Høyden, ”Facebook avgjørende for revolusjonen”; tilgjengelig på http://nyheter.uib.no/?modus=vis_nyhet&id=48369
Besøkt 24. November 2011

Økonomi er et område der globalisering har hatt stor betydning. Økonomisk sett snakker man ikke lenger bare om nasjonal økonomi, men også om en global økonomi som inkorporerer nasjonale økonomier i samarbeid på tvers av landegrensene. Den globale økonomien omfatter alt fra handel og investeringer til produksjon og kapital både innenfor og mellom nasjoner, migrasjon og kampen om naturressurser. Den globale økonomien har også historiske røtter tilbake i tid som viser hvilken utvikling verden har gjennomgått. Jeg vil her kort prøve å vise en historisk utvikling som viser de viktigste hendelsene som ligger til grunn for dagens globale økonomiske situasjon.

Den industrielle revolusjonen medførte en økt aktiv rolle for staten når det gjaldt handel for å øke den britiske innflytelsen på det internasjonale markedet. Revolusjonen ble kjennetegnet av utvikling av raskere transportmidler, produksjon av flere varer, rett og slett en industrialisering av landet, som gjorde Storbritannia til en økonomisk stormakt (Claes, Hveem og Tranøy 2006: 86 – 87). Europa stod sterkt i internasjonal handel på 1800 tallet, og stod for nesten 70 % av verdenshandelen midt i århundret (Foreman – Peck 1995: 1). De neste 100 årene så man en sterk økning i internasjonal handel gjennom en økt liberalisering av økonomi og handel (Claes, Hveem og Tranøy 2006: 88 – 89). Første verdenskrig ble et tilbakeslag for den økonomiske utviklingen, og mellomkrigstiden var preget av inflasjon, økonomisk depresjon og store lån. Dette førte til at land stengte grenser for å verne om sine egne markeder, og den internasjonale handelen sank betydelig (Claes, Hveem og Tranøy 2006: 96 – 100). Andre verdenskrig hjalp ikke på situasjonen, og ved slutten av krigen var de tidligere europeiske verdensmaktene utarmet. Det landet som kom best ut av andre verdenskrig var USA. Krigen var i hovedsak utkjempet på europeisk jord, noe som tærte på de europeiske landene, men som igjen skapte økt etterspørsel i den amerikanske produksjonen etter nødvendige varer. USA kom ut av krigen med en blomstrende økonomi, og med potensialet til å bli verdensmakt nummer en (Robertson 2003: 171 – 172). Samtidig stod Europa overfor store flyktningemasser som i mange tilfeller ikke hadde noe hjem å komme tilbake til. For å unngå en ny økonomisk kollaps og sikre økonomisk vekst, ble det opprettet organisasjoner som IMF og Verdensbanken (Kenwood og Loughheed 1999: 237; 238). Med økonomisk hjelp fra USA tok det ikke lang tid før Europa og økonomien var på beina igjen. I Vest – Europa, USA og Oseania så man en jevn økning i levestandard i årene etter 1945. Den kalde krigen påvirket også handel og økonomi. Økonomisk vekst fulgte i flere asiatiske land som Japan, og de fire ”tigerlandene”. Disse gjorde seg først og fremst bemerket med en stabil økonomisk framgang under streng statlig kontroll i en tid da liberalismen gjorde seg gjeldene i vestlige land. Man så også at økonomiene i flere latinamerikanske land sakte men sikkert vokste. Afrika har i hovedsak ikke klart å henge med økonomisk, og er ofte taperen i

konkurransen med sterkere kontinenter. En blanding av sen uavhengighet, naturkatastrofer, høy befolkningsvekst, konflikter, liten teknologisk utvikling og produksjonskapasitet kan være noen av grunnene til at de fleste land i Afrika enda betegnes som utviklingsland. Det finnes flere teorier for hvorfor utviklingsland ikke vokser raskt nok til å holde følge med resten av verden. Den ene teorien viser til utviklingsland sin mangel på politiske, sosiale og institusjonelle rammeverk for å følge opp de forutsetningene som i-land legger til rette for og som kan føre til utvikling (Kenwood og Loughheed 1999: 325). Et eksempel på dette er Somalia. Landet er i praksis statsløst, og mangler derfor den nødvendige infrastruktur som må til for å holde landet gående. Manglende samlet lederskap og et politisk oppstykket land gjør at det som kommer Somalia til gode ikke når befolkningen, og man klarer heller ikke å bygge opp landet. De klanstyrte områdene gjør det vanskelig å investere, gi nødhjelp, starte forretninger og lignende på grunn av sterk lokal kontroll og lite vilje fra klanenes side til endring. Dette gjør handel og eksport vanskelig, noe som igjen minsker muligheter for å ta del i en større global økonomi. Landets muligheter til å fø seg selv er også minkende. Økende befolkning, ustabil klima og minkede naturressurser vanskeliggjør levekår for mange mennesker., samtidig som det bidrar til økt konflikt. Mange familier er avhengig av hjelp utenfra. Somalier i utlandet kan stå for så mye som 350 millioner dollar årlig i overføringer til slektninger i hjemlandet (Somalia Watch 19.05.07²⁷). Den andre teorien går i motsatt retning, og viser til at grunnen for at utviklingsland ikke klarer å komme seg oppover, er utviklingslandenes avhengighet av en internasjonal økonomi som bare er lagt til rette for i-land (Kenwood og Loughheed 1999: 325). Jeg tror ikke noen av teoriene alene kan forklare den lave veksten, men at begge teoriene peker på faktorer som til sammen kan gi et mer helhetlig bilde av hvilke utfordringer disse landene står ovenfor. Med et økt fokus på menneskerettigheter er fattigdom og dårlige levevilkår blitt sentrale tema som opptar stadig flere. Verden har fått en økt bevissthet om ansvaret som ligger på de mest velstående landene til å hjelpe de fattigere. Samtidig blir velstående land i økende grad avhengig av hverandre. Finanskrisen i 2007/2008 gav oss et godt eksempel på det. I Europa sliter Hellas, Italia og Portugal med stor gjeldskrise, og man er redd for at dette skal spre seg til flere land i Europa. På den andre siden av jorden vokser økonomien i Kina raskt, med India tett etter. Høyt folketall, stor produksjon og eksport samt arbeidskraft med høy utdanning gjør at landene ses på som nye supermakter.

---

²⁷Somalia Watch, "Globalization and impact on Somalia"; tilgjengelig på <http://www.somaliawatch.org/archive/000204601.htm>
Besøkt 17. November 2011

Den økonomiske globaliseringen har stort sett ført til et ganske liberalt økonomisystem som innebærer minimal statlig kontroll, og heller tillit til at markedet regulerer seg selv godt nok til å fungere så og si alene. Dette fører til enorm konkurranse mellom selskaper og man får et marked dominert av noen få store internasjonale selskaper. Pan A. Yotopoulos kaller den økonomiske globaliseringen asymmetrisk. Han sier at frie markeder og fri handel bare fungerer dersom man har sterke institusjoner og godt utbygget struktur til å styre det. Dermed blir globaliseringen bare til nytte for rike land med mulighetene og pengene for å utvikle disse strukturene og institusjonene. Det er klare fordeler med fri handel, men når bare et fåtall land klarer å gjennomføre premisene for fordelene av den blir globalisering asymmetrisk (Yotopoulos 2007: 21). Dette følges opp av tidligere sjefsøkonom i Verdensbanken, Joseph E. Stiglitz, som i sin bok *Making globalization work*, skriver at den økonomiske veksten ikke klarer å holde følge med befolkningsveksten. Så selv om flere og flere land øker sitt brutto nasjonalprodukt sitter et økende antall mennesker med lite eller ingenting å leve for. Han viser til at fra 1981 så har antall fattige (fattigdom definert av Verdensbanken er 2 \$ å leve for pr. dag) økt med 36 %. Dette utgjør hele 40 % av verdens befolkning (Stiglitz 2008: 33-34). En rapport utstedt av Verdenskommisjonen for de sosiale dimensjonene ved globalisering påpeker følgende:

Den pågående globaliseringsprosessen skaper ubalanserte resultater, både i forholdet mellom landene og innenfor det enkelte land. Rikdom blir skapt, men for mange land og folk får ikke ta del i gevinsten. Dessuten har de lite eller ingenting de skulle sagt når det gjelder utformingen av prosessen. Sett med øynene til det store flertallet av kvinner og menn har ikke globaliseringen innfridd deres beskjedne og høyst legitime ønsker om anstendige jobber og en bedre fremtid for barna sine. Mange av dem lever i et limbo av uformell økonomi, uten formelle rettigheter og omgitt av fattige land som fører en farefull tilværelse i den globale økonomiens utkant. (Stiglitz 2008: 31)

For disse landene er det ikke gunstig med frie markeder og handel fordi de har så lite å stille opp med i forhold til mektigere konkurrenter. Man har lenge operert med lån til utviklingsland, men dette har heller ikke fungert etter planen fordi landene bare har pådratt seg mer og mer gjeld. I de siste årene har mange land fått slettet gjelden sin i håp om at landene skal klare å stable seg på beina. Målet er at land skal bli såpass stabile at de skal kunne "klare seg selv". Jmfør med ordtaket: "Gi en mann en fisk og han har mat for dagen. Lær en mann å fiske og han har mat for resten av livet." Dette ordtaket kan reflektere at man har sett nødvendigheten av å regulere internasjonal handel slik at utviklingsland kan komme på banen. Tidligere handelsavtaler har ofte vært i favør industriland med høye tollavgifter og landbrukssubsidier (Stiglitz 2008: 38-39). Forfatteren mener videre at den eneste veien å

hjelpe utviklingsland inn i internasjonal handel på en likeverdig og utviklingsfremmende måte, er at rike industriland utviser resiprositet. Det vil si at de åpner sine markeder der utviklingsland får muligheten til å selge sine varer uten kondisjonaliteter. Det samme bør også middelinntektsland, samtidig som de kan holde de industrialiserte landene utenfor for å hindre at de ikke overkjører utviklingslandene (Stiglitz 2008: 106). Forutsetningen er at markedene åpnes for de varene som utviklingsland produserer mest av. IMF (International Monetary Fund) fører oversikt og rapporter over den økonomiske situasjonen i verden. Og i følge rapporten om verdensøkonomien fra 2010, så vokste den med 4,8% fra året før. Tabellen viser at som i de fleste økonomier så svinger det hele tiden, selv om det holder seg på plussiden (IMF 2010²⁸) Man estimerte i 2010 at verdensøkonomien hadde et utbytte på over 70 trillioner dollar (CIA 08.03.2011²⁹). Man skulle tro at dette var et utbytte som kunne fordeles ganske likt på alle land. Dessverre er det ikke slik. Alle land stiller ikke like sterkt økonomisk, noen land er veldig rike, mens andre land er ekstremt fattige. Og vi har sett i de siste årene at avstand mellom rike og fattige blir større. Hovedtendensene i utviklingsland er at de i all hovedsak har økonomi basert på råvareproduksjon og eksport. Dette gjør landene sårbare i nedgangstider. Mange kan også vise til at en slik avhengighet av råvarer øker faren for konflikt og borgerkrig (World Bank Policy Research Report 2002: 7). Og det er nettopp dette som er tilfellet i mange utviklingsland, og som fører til at mennesker må flykte. Noen av disse landene sliter med det noen kaller naturressurs - forbannelsen eller rikdommens paradoks (Stiglitz 2008: 155). Til tross for enorm fattigdom besitter de store mengder naturressurser, som olje og mineraler, men som de ikke klarer å utnytte til fordel for befolkningen. Denne rikdommen kommer bare noen få til gode blant annet på grunn av styringssystemet som ofte er diktatur eller oligarki. Jeg har noen eksempler på dette i kapittel 5. De som kommer til makten i et slikt system er lite villige til å endre systemet i retning utjevning og demokrati. Dette er også svært skadelig for den nasjonal samhörighet og identitet. Dersom et folkelig ikke-voldelig opprør mot styresmaktene ikke lykkes, er sjansene for borgerkrig store (Stiglitz 2008: 158-159). På den andre siden er det også slik at for få naturressurser skaper en kamp for å overleve. Og ofte er det de sterkeste som tar det lille som er. Øst – Afrika har de siste årene opplevd ekstrem tørke, noe som har resultert i feilslåtte avlinger og lite mat. Sultkatastrofen

---

²⁸IMF, "World Economic Outlook. List of tables part A"; tilgjengelig på <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2010/02/pdf/tables.pdf>

Besøkt 11. Mars 2011

²⁹CIA, "The world factbook. Economy"; tilgjengelig på

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/xx.html>

Besøkt 11. Mars 2011

på Afrikas Horn er en av de verste i moderne tid, og millioner av mennesker står i fare for å dø.

Det er vanskelig å skulle skape et samarbeid der alles interesser blir møtt. I mine øyne er det ikke mulig å behage alle, men de rikeste landene har et ansvar for å fordele godene bedre. Å gi de fattigste landene en sjanse til å delta i internasjonale prosesser, samtidig som de tar et tak i sine interne problemer som også hindrer dem i å delta, mener jeg vil gi god uttelling fattige land.

2.5 Migrasjon

Migrasjon er en del av den økonomiske siden ved globalisering. Det at mennesker migrerer har foregått opp gjennom hele historien. Det finnes mange grunner til at mennesker drar fra hjemstedene sine, enten det er på jakt etter arbeid, flukt fra krig eller ren eventyrlyst. I denne oppgaven er tvungen migrasjon mest sentralt, men jeg velger å ta med noen historiske hovedtrekk når det gjelder migrasjon generelt. De tidligste migrasjonsbølgene var ofte knyttet til ekspansjon av imperier og styre. Held et al. understreker at selv om migrasjon alltid har forekommet har det siden sen middelalder vært en betydelig økning. Det pekes på tre migrasjonsbølger som er en følge av Europas styrkede posisjon "kolonimakt", og som overgår tidligere historisk migrering: Europas inntog og påfølgende befolkning av Amerika og Oseania, den transatlantiske slavehandelen og massemigrasjonen av arbeidskraft fra Asia som erstattet slavehandelen (Held et al. 1999: 289). Utover 1800 – tallet var det å reise blitt både raskere og billigere på grunn av dampbåt og jernbanetransport. Dette førte til markant økning i folk som reiste. På denne tiden var bakgrunnen for den største migrasjonsbølgen basert på økonomi. Europa hadde mange arbeidere, men for få arbeidsplasser, mens USA derimot slet med for lite arbeidskraft. Mellom Napoleonskrigene og første verdenskrig dro omtrent 40 – 50 millioner mennesker, de fleste europeere men også fra Asia, over til Amerika på jakt etter arbeid (Held et al. 1999: 291). I mellomkrigstiden var det globale migrasjonsnivået lavt, bortsett fra i Europa, der krigen hadde ført med seg et stort antall flyktninger (Held et al. 1999: 297). Den situasjonen ble ikke bedre etter andre verdenskrig. Europa hadde store problemer med å håndtere de enorme flyktningmassene etter 1945. 60 – tallet i Europa kjennetegnes ved gjestearbeidere som kom på midlertidig basis for å arbeide. De landene som "importerte" arbeidskraft nøt godt av store antall arbeidssøkere. Da de fleste europeiske land stengte grensene på 70 – tallet, opplevde Midtøsten en økning i arbeidsmigranter (Held et al. 1999: 300). Til tross for stengte grenser i vestlige land, økte antall på tvungne migranter fra utviklingsland (Marfleet 2006: 93). Denne trenden har fortsatt helt til i dag. Opp mot 80 – tallet var migrasjonsmønsteret i hovedsak øst – vest eller regionalt innad i utviklingsland. Fra

denne tiden og frem til i dag er mønsteret mer og mer sør – nord. ”Jet – age migrasjon” er et nyere fenomen. På grunn av forbedret transportmuligheter og kommunikasjonsmidler har mennesker muligheten til å reise over mye større avstander nå enn før. Dagens kommunikasjonsmidler som internett og tv har på mange måter vært en ”dra – faktor” med tilgang på ”lokkende” bilder av hva den ”utviklede” verden kan by på. Mange peker på linken mellom globalisering og tvungen migrasjon, og at globalisering både kan øke og minske grunnlaget for tvungen migrasjon. Alexander Betts gir flere eksempler, og sier blant annet at det kan være mulige sammenhenger mellom IMF’s strukturprogrammer og konflikter i afrikanske land på grunn av erodert statskapasitet. Også internasjonal handel av produkter som olje og diamanter har under visse forhold ført til voldelige konflikter (Betts 2009: 155). Men man ser også positive følger av globaliseringen. Media har gjort det vanskeligere å skjule menneskerettighetsbrudd, og flere stater må stå til ansvar for de handlingene som blir begått (Betts 2009: 156).

Migrasjon påvirker både de landene som det emigreres fra, og de landene som mottar migranter. Stater, organisasjoner og mennesker er knyttet tettere sammen enn noen gang og den gjensidige avhengigheten er økende. Migrasjon bidrar i stor grad til dette. Uttrykket ”brain – drain” er et kjent begrep som er et alvorlig problem for fattige utviklingsland. Så mange som 70 000 utdannede afrikanere emigrerer hvert år. Tap av leger og lærere fører til betydelig problemer innen helse og utdanning på grunn av for lite folk til å ta seg av disse viktige oppgavene. Sierra Leone hadde foreksempel 3 leger eller mindre per 100 000 innbyggere i 2006. På den andre siden bærer disse migrantene med seg tette bånd til hjemlandet, og sender til sammen betydelige summer med penger hjem (Payne 2007: 314-315). Også mottakerland møter utfordringer ved migrasjon. Migranter fyller opp etterspørselen etter arbeidskraft mange steder og tar på seg jobber som ”innfødte” ikke vil ha. Migranter bærer også med seg sterke kulturelle bånd fra hjemlandet, som ofte blir forsterket og viktige i møte med et nytt samfunn (Payne 2007: 316-317).

Jeg har i dette kapitlet prøvd å drøfte ulike syn på hva globalisering er, Jeg har videre tatt for meg noen globaliseringsprosesser som jeg mener er vesentlige i forhold til flyktninger. Disse prosessene er forsøkt satt inn i et historisk perspektiv noe som jeg mener er viktig for å forstå hvorfor verden er som den er i dag. Jeg har videre brukt Somalia og Irak som eksempler det dette har vært naturlig.

Både økonomisk og politisk har Europa og USA spilt viktige roller i nyere tid. Mye av den teknologiske utviklingen har skjedd her, og mye av verdens politiske og økonomiske makt har vært konsentrert her. Etter hvert som årene har gått har flere land som Brasil, Kina og India

hatt en økonomisk utvikling som har gitt de økt politisk innflytelse, og dermed bidratt til en økende fordeling av makt til andre verdensdeler. Samtidig har andre land og regioner ikke hatt en slik utvikling, spesielt land i Afrika sliter med å ”holde hodet over vannet”.

I de to siste hundreårene har den politiske og økonomiske utviklingen gått fra en virkelighet der nasjoner og stater i stor grad kunne opptre og handle uavhengig av andre fordi egen kapasitet var så mye større endre andres. Kolonimaktene i Europa er et eksempel på det. Dagens virkelighet er at selv stater med stor kapasitet er vevd inn i forpliktende samarbeid og gjensidig avhengighet, og der kostnadene ved å bryte ut av dette er så store at man ikke gjør det. Forandringer en plass i verden vil få konsekvenser et annet sted i verden. I 2011 er den økonomiske krisen i mange EU-land en stor bekymring for både USA og Asia. Dersom en kontrollerer viktige ressurser, som olje, vil det ha betydning for hele verden. Midtøsten er et kjerneområde i den sammenheng. Her har spesielt USA vært villig til å sette nære allianser på spill for å sikre sine egne interesser. Afrika sør for Sahara har ikke vært så interessant i dette perspektivet. Krigen mot terror og en økende migrasjon har endret på dette bildet. Somalia hadde liten interesse internasjonalt i lang tid. Få var interessert i å bruke krefter for å få Somalia til fungere som en stat rett etter at Siad Barre var styrtet. Interessen tok seg betydelig opp etter 11.sept 2001. Kommunikasjonsmessig har verden blitt mindre, først og fremst når det gjelder kommunikasjon gjennom internett. Informasjon om hendinger, utsagn og politiske beslutninger kan gjøres kjent for hele verden i løpet av sekunder. Folk flest kan få informasjon om at det finnes muligheter i andre deler av verden som de ikke har. Dermed gjør mange alt de kan for å komme seg dit, motivert av håp om en bedre fremtid uten krig og fattigdom. Vi kan se dette i det store antallet asylsøkere og illegale innvandrere som først fremst kommer til Sør-Europa fra Afrika. Men også fra konfliktene i Midtøsten og Afghanistan kommer det mange. Moderne transportmiddel er med på å gjøre denne forflytningen mulig.

Det er mange ulike årsaker til at mennesker flykter, men de fleste av disse årsakene kan settes i sammenheng med det vi kaller globalisering. Noen globaliseringsprosesser spiller kanskje enn større rolle enn andre, og de viktigste er kanskje de økonomiske.

Jeg avslutter med en modell som viser hvilken påvirkning globalisering kan ha på et samfunn som igjen kan føre til tvungen migrasjon.

(Betts 2009: 154)

Kapittel 3

Menneskerettigheter

3.1 Menneskerettigheter

3.1.1 Historien bak menneskerettighetene

De fleste i verden i dag er klar over at de besitter rettigheter som skal sikre dem som mennesker. Tanken om rettigheter er ikke ny, men har en lang bakgrunn med hendelser som har ledet frem til den tenkningen vi har i dag. Religioner rundt om i verden har en lang historie vedrørende tanker om menneskets beste og hvordan mennesker kan utnytte sitt potensial, noe som etter min mening er essensen i hvorfor vi har menneskerettigheter i dag. Men religion og tidlig filosofi danner først og fremst en etisk bakgrunn, og snakker ikke direkte om rettigheter slik vi forstår det i dag.

Grunnlaget for menneskerettigheter i dag baseres på Verdenserklæringen om menneskerettigheter fra 1948, og er enestående på grunn av dens anerkjente universalitet. Menneskerettighetskommisjonen var den gruppen i FN som i 1945 ble tildelt oppgaven å utarbeide en felles, universell erklæring om menneskers rettigheter som skulle gjelde alle mennesker til enhver tid og under enhver omstendighet. Kommisjonen bestod av mennesker fra alle verdenshjørner, fra Kina til Frankrike, og dermed også forskjellige tros- og filosofiske grunnlag. Allikevel klarte de å komme frem til en felles erklæring (Ishay 2008: 16 - 17). Dette viser at tanken om verdien i et menneske, et mål om en etisk og moralsk levemåte som gagnar alle, og et ønske om å finne en måte der alle mennesker blir tatt vare på, og dermed skape en fredelig verden, lenge har vært et viktig tema som man overalt har prøvd å finne ut av. Ett av kommisjonsmedlemmene, franskmannen René Cassin, så klare forbindelser mellom menneskerettighetserklæringen og det kristne budskap. Forfatteren Micheline Ishay siterer Cassin i sin bok *The history of human rights: From ancient times to the globalization era*³⁰, at ”konseptene om menneskerettigheter kommer fra Bibelen, fra Det Gamle Testamentet og fra De 10 bud.” (Ishay 2008: 19). Han trakk frem flere av de ti bud, som i form av plikter blant annet oppfordrer til nestekjærlighet (Ishay 2008: 19). Dette er en ganske bastant uttalelse, som utfordres av forfatteren Jack Mahoney. Han mener at man ikke kan trekke en så klar slutning, da dette, i hans oppfatning, gir et feilaktig inntrykk av at Bibelen er en bok om menneskerettigheter, noe den i følge han ikke er. Men han utelukker ikke at man basert på bibelske tekster kan trekke relevante tråder på veien mot en teori om menneskerettigheter, og at det er budskap i Bibelen som passer godt inn i menneskerettighetstanken. Jeg vil bruke

---

³⁰ Alle oversettelser fra engelsk til norsk er gjort av forfatter

Mahoneys sitering av forfatter John Habgood i boken *The challenges of human rights*, fordi den godt beskriver hans begrunnelse for uenighet med Cassin. John Habgood siteres slik:

Det er mulig å avlede *noen* rettigheter fra bibelsk lære; men det er feil å si at Bibelen handler om menneskerettigheter, fordi det impliserer forpliktelser til et konsept og en tankegang som ikke eksisterte på den tiden.” (Mahoney 2007: 4)

Andre medlemmer kunne også dra koplinger til kjennskap om sin religiøse tilhørighet til både buddhisme og hinduisme, men også til filosofiske retninger som Konfutsianisme. Konfusius gjorde seg noen tanker som enkelt kan overføres i en menneskerettslig kontekst allerede for 2000 år siden. Han mente at viktige omstendigheter som fred, stabilitet og sikkerhet, kunne sikres ved at myndigheter ivaretok folkets moralske og økonomiske velferd (Ishay 2008: 22). Tanken om naturlover og naturrett kommer frem i oldtidens Hellas hos Platon og Aristoteles. De hadde tanker om at det fantes naturlige lover som var opphøyde, og stod over alle menneskelige lover. De var også gjeldende for alle mennesker. Disse lovene viste hva som var rettferdig og ikke, og burde fungere som en slags mal for de menneskelige lovene (Lauren 2003: 12). De som er mest kjent for å ta disse tankene videre, er filosofene som tilhørte den romerske stoicismen. Denne filosofiske retningen stod for en tanke om et universelt system av lover, som kunne rettlede mennesket både moralsk og fysisk, dersom menneske brukte sin medfødte fornuft til å forstå disse lovene. Dermed ville man få et rettferdig samfunn. Disse tankene ble også videreført i utformingen av romersk lov (Lauren 2003: 13). Dette i seg selv er jo ingen direkte kopling til menneskerettigheter av i dag, og noen vil mene at disse tankene ikke viser noen form for konsept om menneskerettighetene, men heller, som med religion, at det er fullt mulig å trekke tråder til menneskerettighetene, som at naturlovene gjaldt alle mennesker, og at tanken om rettferdig og urettferdige samfunn var sterkt til stede (Mahoney 2007: 2). Tanken om naturretten fortsatte å prege den filosofiske tankerekken når det gjaldt menneske og samfunn i lang tid.

For å kunne snakke om rettigheter i en mer juridisk betydning, forstå den historiske bakgrunnen og hva som har ledet opp til den rettighetsforståelsen vi har i dag, er det noen milepæler som må nevnes. Middelalderen er en tid som er viktig i menneskerettighetshistorie. Tanken om rettigheter med begrunnelse i mennesket begynte da å gjøre seg gjeldene. Den første historiske milepælen kom i 1215 med underskrivelsen av dokumentet Magna Carta i England. Dette dokumentet blir av mange ansett som det første rettslige dokumentet med formål om å sikre rettigheter. Magna Carta ble underskrevet av den engelske kong Johan, og skulle blant annet sikre frihet for reisende (Bergem og Karlsen 2002: 33). Hvordan dette ble fulgt opp i praksis er usikkert, men uansett et viktig skritt i riktig retning. De neste viktige

historiske hendelsene er *Bill of Rights* i England, den amerikanske *Declaration of Independence* og *Declaration des Droits de l'Homme et du Citoyen* i Frankrike.

Bill of Rights ble underskrevet i 1689, og inneholdt tekster om blant annet rettslig sikkerhet, frie valg, ytringsfrihet og en slags form for frihet fra tortur. Dokumentet anerkjente folkets plass i landet, og at de hadde rettigheter som myndighetene hadde plikt til å beskytte. Dette var også tanker som filosofen John Locke argumenterte sterkt for. Han var særlig opptatt av at myndighetene var til for å tjene folket, ikke omvendt, og at de da også skulle representere folket (Lauren 2003: 15; Mahoney 2007: 18). Mot slutten av 1700 – tallet løsrev de britiske koloniene i Amerika seg, og en uavhengighetserklæring ble skrevet. Uavhengighetserklæringen og senere grunnloven inneholdt en bredere omfavnelser av natur rettigheter enn den britiske *Bill of Rights*. Thomas Jefferson, en av forfatterne av uavhengighetserklæringen, (Mahoney 2007: 23), beskriver godt de tankene som gjorde seg gjeldende på denne tiden:

We hold these truths to be self-evident, that all men are created equal, that they are endowed by their Creator with certain unalienable rights, that among these are life, liberty and the pursuit of happiness. That to secure these rights, governments are instituted among men, deriving their just powers from the consent of the governed. That whenever any form of government becomes destructive of those ends, it is the right of the people to alter or to abolish it, and to institute new government. (Lauren 2003: 17)

Frankrike hadde lenge opplevd sterk folkelig misnøye i landet, og sterkt inspirert av Amerikas løsrivelse, ble landet område for en revolusjon som blir omtalt som en av de viktigste i historien. Med revolusjonen kom også dokumentet *Declaration des Droits de l'Homme et du Citoyen* i 1789, som det første til å bruke termen menneskerettigheter i en juridisk betydning. Dette inspirerte igjen til flere rettighetserklæringer rundt om i verden (Lauren 2003: 18 – 20; Mahoney 2007: 24). Det må nevnes til slutt at det ikke gikk ubestridt hen at disse erklæringene ga rettigheter til alle, uansett sosial status. Det betydde at overklassen og de herskende mistet mye av den makten de satt med, noe som ikke var populært. Noen filosofer gikk til angrep på tanken om naturrett og at mennesket hadde rettigheter, blant annet Karl Marx, som mente at menneskerettigheter var egoistisk (Mahoney 2007: 36 – 37).

De historiske hendelsene som jeg har nevnt ovenfor, gir et generelt overblikk over forskjellige, men viktige tanker og hendelser som har vært med på å forme historien til dagens rettigheter. Jeg vil til slutt si noe om de viktigste rettighetene vi har i dag, Verdenserklæringen om menneskerettigheter, og de to største konvensjonene. Dagens rettigheter er manifestert i konvensjoner, og henger veldig tett sammen med FN, som jeg går nærmere innpå i neste del – kapittel 2.2.2.

Den neste viktige epoken innen menneskerettighetshistorie kan ses på som den moderne menneskerettighetsformingen. Etter andre verdenskrig var det de alliertes viktigste mål å unngå en ny krig, å håndtere alle de menneskene som hadde fått livet ødelagt og samtidig skape en ny verdensorden. Man mente at for å oppnå dette måtte man sikre rettigheter for alle verdens borgere. I dette arbeidet ble Verdenserklæringen om menneskerettigheter fra 1948 viktig. Da FN ble opprettet i 1945, var det Menneskerettighetskommisjonen som året etter ble gitt arbeidet med å utarbeide en universell menneskerettighetserklæring. Kommisjonen med Eleanor Roosevelt i spissen, begynte det enorme arbeidet med å utforme erklæringen. Arbeidet holdt på i 2 år før det endelige utkastet var ferdig og kunne presenteres i Generalforsamlingen i 1948. Verdenserklæringen er grovt sett delt opp i 3 deler. En del handler om politiske og sivile rettigheter, mens den andre del handler om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter. Den tredje og siste delen handler om nødvendigheten og viktigheten av rettigheter for å skape en internasjonal orden, og omvendt, viktigheten av internasjonal orden for å realisere rettighetene (Mahoney 2007: 47 – 48,51; Høstmælingen 2003: 41). Verdenserklæringen er ikke et juridisk bindende dokument, men et dokument som legger grunnlaget for de konvensjoner som er kommet senere. Mange stater har også brukt erklæringen som mal for sine lovverk.

Man forstod nødvendigheten av at rettighetene fastsatt i erklæringen måtte gjøres mer bindende slik rettighetene ikke bare ble visjoner på et papir. Dermed startet man arbeidet med utformingen av juridisk bindende konvensjoner for land som skrev under på konvensjonene og ratifiserte dem. Dette gjorde landene pliktige til å følge opp konvensjonsinnholdet, og man hadde større muligheter for en faktisk gjennomføring. De to viktigste og største konvensjonene vi har er konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (SP videre) og konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (ØSK videre) fra 1966. På denne tiden var den kalde krigen halvveis i sitt forløp, og skillet mellom øst og vest var tydelig. Dette fikk også følger for arbeidet med de to konvensjonene. SP veide da, og trolig fortsatt, tyngst i den vestlige delen av verden, da denne konvensjonen baserte seg på demokrati og rettstat, noe som kjennetegnet de vestlige maktene. SP handler også om individers rettigheter i forhold til staten. ØSK går mer på staters plikt ovenfor sine innbyggere, og tanken om velferd og gode ressurser. Derfor er denne konvensjonen basert på målsettinger, og stater plikter å møte disse målene så godt de kan basert på evne til å disponere ressurser og økonomi (Utlendingsnemnda 12.04.2010³¹). Av denne grunn blir det

---

³¹Utlendingsnemnda, "Menneskerettighetene setter standard"; tilgjengelig på <http://www.une.no/Menneskerettigheter/Menneskerettighetene-setter-standard/>
Besøkt 24. Februar 2011

stilt ekstra krav til rike og ressurssterke land, som for eksempel Norge. Selv om verdenserklæringen, SP og ØSK tar for seg alle rettighetene som finnes per dags dato, er det noen rettigheter og noen grupper som rettighetene omfatter, som man mente trengte ekstra oppfølging og en mer konkret formulering. Derfor har vi i dag flere av det som kalles særkonvensjoner. Noen disse konvensjonene verner om særlig utsatte grupper, (flyktningkonvensjon (1951), kvinnediskrimineringskonvensjon (1979) og barnekonvensjon (1989)). Mens andre konvensjoner understreker mer handlingen som blir gjort, rasediskrimineringskonvensjon (1965) og torturkonvensjon (1984) (Høstmølingen 2003: innholdsfortegnelse). Jeg vil senere i oppgaven utdype mer om flyktningkonvensjonen.

3.1.2 De Forente Nasjoner

Som en globalt anerkjent organisasjon, spiller FN en stor og viktig rolle i menneskerettighetsarbeidet. FN ble opprettet ved slutten av andre verdenskrig av de allierte maktene som vant krigen. Men forut for FN står Folkeforbundet. Folkeforbundet ble opprettet i 1919 i et forsøk på å håndtere konsekvensene krigen hadde hatt i Europa. Målet var også å ha et organ som kunne fungere som mellomledd og konfliktløser mellom land for å forhindre en ny krig. Som vi vet klarte ikke Folkeforbundet dette, og ble dermed oppløst. Men allerede ved andre verdenskrigs begynnelse, var tankene om en felles innsats for internasjonal fred i gang. Kina, Frankrike, Storbritannia, USA og Sovjetunionen blir betegnet som seierherrene under andre verdenskrig. I 1942 var disse, utenom Frankrike som ble inkludert senere, med til sammen 26 stater samlet for å underskrive en midlertidig avtale om at når krigen tok slutt skulle det etableres en organisasjon som skulle jobbe videre for fred (Bergem og Karlsen 2002: 48). I årene som fulgte, fant flere møter sted der videre planlegging av innholdet i organisasjonen ble gjort. I 1945 samlet de 5 store seg i San Fransisco, og med invitasjon stilte også 45 land som hadde motsatt seg Tyskland, og ble dermed en del av de opprinnelige og grunnleggende nasjonene av FN. Stiftelsesdatoen til FN er 24. Oktober 1945 (Gareis og Warwick 2005: 5-7). Norge fikk æren av å ha den første generalsekretæren, Trygve Lie, som ble valgt i 1946. Verdenserklæringen om menneskerettigheter kom etter flere års arbeid, og ble godkjent av generalforsamlingen i 1948. FNs hovedkontor ligger i New York. FN er i dag representert ved 192 medlemsstater, og består av til sammen 6 hovedorgan: Generalforsamlingen, Sikkerhetsrådet, Det økonomiske og sosiale råd, Tilsynsrådet, Den internasjonale domstol og Sekretariatet. Generalforsamlingen består av alle medlemsstatene som hver har én stemme. Sikkerhetsrådet består av de 5 store, som kjennetegnes ved at de har permanente plasser og vetorett, i tillegg er også 10 andre stater med, som velges for en

periode om gangen. Hvilke stater som er med går på rundgang. FN består videre av flere underorganer og utallige programmer og fond.

FN har 4 hovedformål beskrevet i hovedcharteret:

Formål 1: Hovedformålet er å opprettholde internasjonal fred og sikkerhet. De 3 andre formålene tjener som faktorer som leder opp til dette.

Formål 2: Å utvikle vennskapelige relasjoner mellom nasjoner

Formål 3: Å hjelpe til samarbeid mellom land for å løse økonomiske, sosiale, kulturelle og humanitære problemer, og å oppmuntre respekt for hverandres rettigheter og friheter

Formål 4: Å være senter for harmonisering av nasjoners handlinger for å nå disse målene (Gareis og Warwick 2005: 17).

FN kan sies å være et svært konfliktråd, der stater møtes i et forsøkt på å oppnå enighet. Innen FN gjelder statssuverenitetsprinsippet, som forhindrer FN i å uten videre gripe inn i nasjonale anliggende, selv om det dreier seg om alvorlige situasjoner. Men dette betyr ikke at land kan gjøre som de vil uten konsekvenser. Som nevnt i kapittel 2.1, er vi alle påvirket av globaliseringsprosesser som skaper et økende avhengighetsforhold mellom stater. Det kan vises til eksempler som deler av Øst – Europas avhengighet av gassforsyning fra Russland. Om Russland skulle velge å stenge gasslinjene ville dette skapt store problemer for flere land. På denne måten kan også FN med sine medlemsland sanksjonere mot land som bryter menneskerettighetene, og på denne måten påvirke stater til å ta beslutninger som skal forbedre situasjonen. Det nyeste eksempelet er FNs sanksjoner mot Libya, som blant annet inneholder våpenembargo og frysing av bankkontoer i utlandet for personer i det libyske regime (Utenriksdepartementet 27.02.2011³²) Sanksjoner er alvorlig nok, og kan skape store nok problemer slik at land snur og forbedrer situasjonen, men i noen tilfeller kan det gå så langt at FN anser internasjonal sikkerhet og fred som truet. Som et tiltak har FN oftest sendt inn fredsbevarende styrker som skal bygge opp under en allerede eksisterende fredssituasjon, men har også iverksatt fredsskapende operasjoner, der militære styrker er satt inn for å tvinge frem en fredelig løsning.

FN er et stort internasjonalt organ skapt for løsninger og unngåelse av konflikt. Organisasjonen er et unikt forum for alle land i verden, og et bevis på nødvendigheten av samarbeid i en verden som linkes mer og mer sammen.

---

³²Utenriksdepartementet, "FNs sikkerhetsråd vedtar sanksjoner mot det libyske regimet"; tilgjengelig på http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/presSESenter/pressemeldinger/2011/sanksjoner_libya.html?id=634760

Besøkt 25. Februar 2011

3.2 Flyktningkonvensjonen

3.2.1 Europeisk flyktninghistorie og utvikling

Når vi snakker om flyktninger tenker vi ofte på mennesker som må forlate hjemstedet sitt på grunn av krig, sult, lite ressurser og andre ting som gjør det umulig for mennesker å klare seg. FNs Høykommissær for flyktninger regner med at det i 2009 levde så mange som 26 millioner mennesker som internflyktninger, altså mennesker som flykter innenfor et lands grenser. Samme året var 10,4 millioner mennesker på flukt utenfor sine landegrenser i 2009, nettopp på grunn av krig, konflikt og mangel på ressurser (UNHCR Global Report 2009³³). Denne problematikken har dessverre eksistert i flere år.

Hugenottene blir ofte sett på som de første flyktningene med karakteristiske grunner for flukt. Frankrike var på slutten av 1600 - tallet katolsk styrt, og Hugenottene måtte som religiøs minoritet som franske protestanter flykte, da den daværende kongen opphevet en erklæring som tolererte religiøse minoriteter. Hugenottene flyktet til flere land i Europa, blant annet til England der de ble godt mottatt. De britiske styresmaktene så de strategiske fordelene ved å motta flyktningene, for å øke sine ressurser og kontroll over internasjonal handel. Blant mange av Hugenottene var det folk med viktige kontakter og erfaringer både innen finans og håndarbeidskraft. Mange hadde også viktige kontakter innen slavehandelen (Marfleet 2006: 102-108).

I overgangen mellom 1800 og 1900 tallet skjedde det markante endringer i hele flyktningfenomenet som skulle være med på å skape et helt nytt miljø rundt temaet, og som virkelig satte søkelys på flyktninger og de utfordringene som følger med.

Professor Michael Marrus, professor ved Universitetet i Toronto, har skrevet mye om europeisk historie og holocaust. Han beskriver flyktningstrømmer slik vi kjenner dem i dag som et moderne fenomen, på grunn av økningen i antall flyktninger, og hvordan myndigheters holdninger både internasjonalt og nasjonalt har endret seg. Han oppgir flere historiske hendelser som bakgrunn for dette. Han mener at den første, og kanskje viktigste faktoren til økende flyktningstrømmer skyldtes oppløsningen av de store europeiske rikene som Habsburg, før første verdenskrig, og deretter dannelsen av nye enkeltstater og nasjonalismen. Disse dannelsene førte også med seg nye identitetsdannelser av befolkningen innad. Språk, kultur, etnisitet og religion ble viktige fellesverdier, altså mer homogene populasjoner. Tyskland for tyskere og Polen for polakker kan beskrive tankegangen. Dette gjorde sitt til at

---

³³UNHCR Global Report, "The year in review. Global mega – trends"; tilgjengelig på <http://www.unhcr.org/4c08f2ee9.pdf>

Besøkt 13. Januar 2011

store folkegrupper stod uten statstilhørighet, og måtte flykte (Marrus 2010³⁴). Denne tanken får også støtte av professor Gil Loescher, i boken *The UNHCR and world politics*. Han skriver at ved overgangen fra store imperier til enkeltstater, og kaoset ved første verdenskrig, gjorde mange til minoriteter i sine egne land ettersom nye landegrenser ble trukket opp. Folkeforbundet prøvde å forebygge verre kaos ved å gi minoritetene rettigheter, noe som viste seg å være feilslått, da nasjonale myndigheter selv definerte hvem som var minoriteter, og hvem som ikke tilhørte landet, og som dermed måtte flykte (Loescher 2001: 22 -23). Marrus mener også at velferdsstaten spiller en rolle, ved at staten da påtok seg rollen som omsorgstaker for de svake og trengende, og dermed også flyktninger. Han mener at det omfattende arbeidet dette krevde gjorde at stater fikk øynene opp for hvilken byrde dette egentlig var, og at det skapte en frykt for hvordan det kunne utvikle seg dersom ingenting ble gjort for å stanse flyktningstrømmene. Dette hang også sammen med de enorme konsekvensene verdenskrigene hadde for Europa, særlig økonomisk, og at de fleste land hadde nok med seg selv og sine innbyggere, om de ikke også skulle ta seg av andre lands innbyggere (Marrus 2010). I mellomkrigstiden så man tsaren falle i Russland, og begynnelsen på Sovjetunionen. Dette genererte flyktningmasser på flere millioner russere, som ble grunnlaget for Fridtjof Nansens oppgave som Høykommissær. (Se 2.4.1). Både Marrus og Loescher gir til grunn at man på disse tider hadde mer avanserte våpen, krigene hadde større geografiske områder og mer kontakt mellom sivile og soldater som førte til flere sivile tap og flere flyktninger (Marrus 2010; Loescher 2001: 22).

Disse hendelsene som jeg har nevnt til nå legger bakteppe for begynnelsen på et flyktningregime. Altså en tid hvor flyktninger ble satt på den internasjonale agendaen, da verden forstod at dette problemet ikke kom til å forsvinne så lenge det var konflikter i verden. Og siden konflikter alltid ville forekomme, måtte man komme opp med måter å håndtere ofrene på. I 1950 blir *United Nations High Commissioner of Refugees* (UNHCR) etablert som hovedorgan for håndtering av flyktninger, og Flyktningkonvensjonen blir signert året etterpå. Det er denne konvensjonen som dagens asylpolitikk rundt om i verden bygger på.

3.2.2 Flyktningkonvensjonen

Flyktningkonvensjonen er ment for å beskytte de menneskene som ikke oppnår beskyttelse av nasjonale myndigheter. Den skiller seg litt fra andre konvensjoner i den forstand at da de fleste konvensjoner skal sikre at menneskerettigheter ikke blir brutt, blir

---

³⁴ Marrus, Michael, "The forty – years' crisis: Refugees in Europe 1919 – 1959"; tilgjengelig på <http://backdoorbroadcasting.net/2010/09/michael-marrus-refugees-in-europe-explaining-the-forty-years'-crisis/>

Besøkt 28. Februar 2011.

flyktningkonvensjonen først gjeldende når menneskerettighetsbrudd er et faktum. Konvensjonen var den første internasjonale avtalen som skulle sikre flyktninger de mest fundamentale menneskerettighetene. Den anerkjente det enorme internasjonale omfanget som flyktningkriser førte til, og dermed også nødvendighetene av internasjonalt samarbeid på området (UNHCR september 2007³⁵). Konvensjonen ble godkjent med to store restriksjoner: den første var at konvensjonen bare gjaldt mennesker som var blitt flyktninger grunnet hendelser før januar 1951. Den andre restriksjonen var geografisk og begrenset seg til flyktninger i Europa (Marfleet 2006: 146).

Vigdis Vevstad skriver i boken *Refugee protection – A European challenge*, at utfordringen med å forme og definere hva som kommer under det internasjonale samfunnets ansvar ovenfor flyktninger, er å definere hvem som må beskyttes. Hun skriver videre at man etter første verdenskrig opererte med flyktningdefinisjoner basert på nasjonalitet, mangel på beskyttelse fra opprinnelsesland og mangel på muligheter for ny nasjonalitet. Da konvensjonen kom i 1951 ble en flyktning definert på bakgrunn av hvorfor personen måtte flykte fra landet sitt, eller hvorfor personen ikke kunne returnere (Vevstad 1998: 43-44). Definisjonen sier at en flyktning er ”en person som av velbegrunnet frykt for forfølgelse på grunn av rase, religion, nasjonalitet, medlemskap i en spesiell sosial gruppe eller politisk oppfatning, er utenfor sitt opprinnelsesland, og som ikke er i stand til, eller på grunn av slik frykt, ikke villig til å påberope seg beskyttelse fra sitt land” (UNHCR 2007 – 2008³⁶). Denne definisjonen utelukker dermed mennesker som forlater sine land på jakt etter bedre levekår, og internflyktninger. Disse flyktningene kalles konvensjonsflyktninger (Vevstad 1998: 47). Enkelt sagt inneholder konvensjonen hvem som defineres som flyktninger, hvem definisjonen ikke dekker og hvilke rettigheter de har. Religionsfrihet, rett til arbeid og utdanning er noen av dem. Konvensjonen sier også noe om hvilke plikter flyktninger har ovenfor de statene som eventuelt gir dem beskyttelse (UNHCR september 2007). *Non – refoulement* er også et prinsipp som understrekes i konvensjonen. Dette prinsippet går ut på at ingen skal sendes tilbake til et land der de frykter forfølgelse (Vevstad 1998: 147). Dette prinsippet er en del av internasjonal lov, noe som betyr at dette også gjelder de land som ikke har ratifisert flyktningkonvensjonen. 147 land har i dag ratifisert konvensjonen. I 1967 ble det lagt til en protokoll som opphevet både den geografiske og tidsmessige restriksjonen som lå i

---

³⁵UNHCR, ”The 1951 Convention: Questions and answers”; tilgjengelig på <http://www.unhcr.org/refworld/docid/47a7078dd.html>

Besøkt 01. Mars 2011

³⁶UNHCR, ”Protecting refugees and the role of UNHCR”; tilgjengelig på <http://www.unhcr.org/49eecf142.html>

Besøkt 01. Mars 2011

flyktningkonvensjonen. Dermed fikk konvensjonen universell status til å gjelde verden over (Vevstad 1998: 44).

Ved innlemmelse av flyktningkonvensjonen i statlige lover, forplikter stater seg til å bidra til å hjelpe mennesker på flukt. Og det bidraget som mange stater gir er å gi beskyttelse til flyktninger. Som nevnt i 3.4.2, er det ikke en flyktnings rett til å få beskyttelse, men en stats rett til å gi beskyttelse. Dermed er mye av arbeidet for flyktninger avhengig av staters villighet til å bidra i dette arbeidet. Dette skriver jeg mer om i kapittel 4.1.1.

Flyktningkonvensjonen er et viktig instrument i arbeidet for verdens flyktninger. Den er anerkjent av de fleste av FNs medlemsland og dermed også inkorporert i utallige nasjonale lovverk som igjen bidrar til å hjelpe og beskytte mennesker i vanskelige situasjoner.

3.3 FNs Høykommissær for flyktninger

3.3.1 UNHCRs historie og virke

UNHCR står for *United Nations High Commissioner for Refugees*, og er en organisasjon under FN. UNHCR sitt hovedområde er verdens flyktninger og arbeider aktivt med å hjelpe de som er på flukt. UNHCRs historie går tilbake til begynnelsen av 1900 – tallet, og en norsk mann ved navn Fridtjof Nansen. Fridtjof Nansen (1861 – 1930) er i Norge mest kjent som polfarer, mens en litt mer ukjent side av Nansen, er hans interesse for humanitært arbeid, og hans innsats for flyktninger etter første verdenskrig. Som skrevet i 3.1.2, ble Folkeforbundet opprettet som et forsøk på å unngå en ny krig og for å løse problemer som krigen hadde skapt. Medlemsland i Folkeforbundet hadde alle representanter der, og Nansen var en av de norske representantene. Etter første verdenskrig var det mange flyktninger i Europa, og Folkeforbundet opprettet et kontor, Høykommissær for flyktninger, for å håndtere disse. Navnet på dette kontoret og dagens kontor er ganske like, forskjellen ligger i mandatet de utøver. Kontoret hadde opprinnelig som hovedområde å ta for seg alle de russiske flyktningene, men dette ble senere utvidet (Nobel Prize 2011³⁷). Mandatet som UNHCR arbeider under i dag gjelder hele verden, og dette skriver jeg mer om lenger nede i kapittelet.

Nansen fikk i 1920 en forespørsel fra Folkeforbundet om å bidra i arbeidet med å sende hjem krigsfanger, noe han ble stående i spissen for, og som resulterte i Nobels Fredspris 2 år senere (Polarhistorie 2011³⁸). Nansen ble den første Høykommissær for flyktninger. Noe av det som Nansen er kjent for, er Nansen – passet. Dette var et identitetsdokument som ble

---

³⁷Nobel Prize, "The Nobel Peace Prize 1938. Nansen International Office for Refugees"; tilgjengelig på http://nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/1938/nansen-history.html
Besøkt 21. Februar 2011

³⁸Polarhistorie, "Fridtjof Nansen"; tilgjengelig på http://www.polarhistorie.no/personer/fridthjof_nansen
Besøkt 21. Februar 2011

gitt til flyktninger, slik at de lettere kunne søke beskyttelse i andre land. Mange flyktninger slet med at de identitetsdokumentene de hadde ikke ble godkjent internasjonalt. Nansen – passet ga denne godkjennelsen (Arkivverket 2011³⁹). Nansen døde i 1930, og noen år senere ble kontoret han hadde ledet, lagt ned. Folkeforbundet overtok mange av de oppgavene som Høykommissær kontoret hadde stått for, men opprettet samtidig *Nansen International Office for Refugees*, som tok de mer praktiske oppgavene (Nobel Prize 2011). Både dette kontoret og flere, blant annet *United Nations Relief and Rehabilitation Agency* (UNRRA) og *The International Refugee Organization* (IRO), ble opprettet for å takle økningen av flyktningstrømmende under og etter andre verdenskrig. Felles for opprettelsen av disse organisasjonene var tanken om at flyktningproblemet var midlertidig. Men da det var gått flere år etter slutten på andre verdenskrig, og man ikke så en ende på flyktningproblemet, innså man at dette var mer permanent. Dermed måtte man også få til et mer permanent organ som kunne håndtere de forskjellige problemstillingene knyttet til flyktningpolitikken. I 1950 så kontoret for FNs Høykommissær for flyktninger dagens lys (Barnett 2011: 245⁴⁰). UNHCR opererer under FNs Generalforsamling, og er økonomisk avhengig av donasjoner. UNHCR består av en komité på 76 medlemmer fra forskjellige land, og representeres av en Høykommissær som velges av FNs Generalforsamling. Organet ble opprinnelig gitt et 3 års mandat som måtte fornyes hvert år. Men i 2003 ble dette mandatet utvidet til å gjelde på ubestemt tid (UNHCR 2011⁴¹). Jeg vil i neste delkapittel si noe om hva UNHCRs rolle går ut på og hvilken posisjon organet har internasjonalt.

3.3.2 UNHCRs rolle og påvirkning

UNHCR har som rolle å påvirke det internasjonale samfunnet til å hjelpe flyktninger. UNHCR bruker den samme flyktningdefinisjonen som er satt frem i flyktningkonvensjonen. (Se punkt 3.2.2). UNHCR har som oppgave å sikre internasjonal beskyttelse til flyktninger over hele verden som er utenfor sine landegrenser. Dette arbeidet innebærer alle sider ved flyktningtematikken, fra nødhjelp til kontroll av asylprosedyrer. På samme måte som FNs Barnekomité skal etterse at Barnekonvensjonen følges, har også UNHCR en overvåkingsrolle

---

³⁹Arkivverket, "Nansen – passet blir til"; tilgjengelig på <http://www.arkivverket.no/arkivverket/Bruk-av-arkiv/Nettutstillinger/Nansen-passet/Nansen-passet-blir-til>

Besøkt 21. Februar 2011

⁴⁰Barnett, Laura, "Global governance and the evolution of the international refugee regime"; tilgjengelig på <http://oppenheimer.mcgill.ca/IMG/pdf/Barnett.pdf>

Besøkt 23. Februar 2011

⁴¹UNHCR, "Governance and organisation"; tilgjengelig på <http://www.unhcr.org/pages/49c3646c80.html>

Besøkt 01. Mars 2011

ovenfor land som har ratifisert flyktningkonvensjonen, og kan på denne måten gjennom å påvirke land, sikre flyktningsrettigheter. Organet sitter med mye ekspertise på situasjoner rundt om i verden, og stiller sterkt på både tilstedeværelse og oppdaterte opplysninger. Når det gjelder staters rett til å gi asyl, spiller UNHCR også en rolle. Asyl kan bare gis dersom personen kommer inn under den definisjonen som er gitt i flyktningkonvensjonen. Det finnes et visst rom for tolkning når det gjelder definering av noe av innholdet. Derfor har UNHCR gitt ut et skriv som skal hjelpe til å tolke innholdet i konvensjonen, og kan på denne måten være med på å sikre asylsøkeres rettigheter. Selv om disse anbefalingene ikke kan tvinges på noen, vektlegges de allikevel sterkt, og land blir sterkt kritisert dersom de velger å ignorere anbefalingene nettopp på grunn av UNHCRs anerkjente ekspertise på området, men også som en del av FN apparatet og dets autoritet.

Gjennom sin virkeperiode har UNHCR tilpasset seg internasjonale skiftninger. Fra å være et organ som utelukkende tok seg av flyktninger og problemløsning, er det nå også aktivt på områder innen sikkerhet, humanitært arbeid og assistanse, med et større fokus på forebygging og støtte til land som sliter med flyktningmasser. Arbeid for demokrati og styrking av lokalsamfunn er noe av arbeidet som UNHCR gjør. Og fordi det finnes flere internflyktninger enn internasjonale flyktninger i verden, gjøres det et arbeid for de som bor i flyktningleire (Barnett 2011: 251). En annen viktig forandring er inkluderingen av andre personer enn bare de som anerkjennes flyktningstatus under flyktningkonvensjonen. UNHCR har i dag også internflyktninger, asylsøkere, returnerte flyktninger, statsløse mennesker og andre grupper innenfor sitt virke (UNHCR 2007-2008). Selv om UNHCR gjør sitt beste for å hjelpe disse menneskene er det en hovedutfordring at disse menneskene befinner seg innenfor nasjonale grenser, noe som begrenser UNHCRs arbeid, med hensyn til statssuverenitetsprinsippet. Det er i hovedsak staters ansvar å sikre sin befolkning innenfor den enkelte stats grenser, dermed så lenge mennesker befinner seg i sine opprinnelsesland, kan de ikke gis samme beskyttelse og rettigheter som konvensjonsflyktninger (Barnett 2011: 252). Dette utgjør også hovedproblemet til UNHCR generelt. Laura Barnett skriver "the problem that underlies the entire nature of this regime is that the individual refugee is subject to the right of the state to grant asylum – it is not the right of the individual to gain that status." Dermed står UNHCR i klemme mellom prinsippet om statlig suverenitet og nødvendigheten av internasjonal ansvarstakelse (Barnett 2011: 258).

Antall asylsøkere som kommer til Europa har økt stabilt opp gjennom tiårene. Mulighetene for å reise lengre og billigere har økt kraftig på samme tid. Som nevnt i kapittel 1, bidrar globalisering som en stor faktor til dette. Mennesker som flykter fra sine land, enten av redsel for forfølgelse eller i jakt på et bedre liv, reiser lengre enn før. Og nettopp denne

mengden av mennesker med mange forskjellige motiv for å søke beskyttelse, har gitt europeiske myndigheter en utfordring i å skille hvem som trenger beskyttelse og hvem som ikke trenger det. De fleste vesteuropeiske land har nemlig stengt sine grenser for immigrasjon. Derfor er søknad om beskyttelse en av de få veiene inn. Dermed blir et samarbeid mellom stater og UNHCR veldig viktig i for å beskytte de som trenger det.

Til tross for utfordringene UNHCR møter, sitter organet med stor påvirkningskraft og med en anerkjent rolle som land kan ty til i flyktningsspørsmål. Det faktum at land som har ratifisert flyktningkonvensjonen må svare til UNHCR ved brudd på denne, og at de kan bli dømt for brudd på konvensjonen, er en anerkjennelse av hvor viktig UNHCR sitt arbeid er.

KAPITTEL 4

NORGES ASYLPRAKSIS

4.1 Flyktninger i en norsk kontekst

4.1.1 Flyktninger i Norge

Ved å ha status som konvensjonsflyktning i Norge gir vedkommende alle rettigheter, og det gis dermed vedkommende muligheten til å starte helt på nytt. Dermed er denne statusen veldig "ettertraktet", men det er de færreste som kvalifiserer seg. Det er allikevel en del som har fått det opp gjennom tidene.

Noen av de første flyktningene som kom til Norge var tsjekkere og slovakere. De kom i 1948 som følge av regimeskiftet i Tsjekkoslovakia (Tjelmeland 2003: 43-44). Sammen med flyktninger fra Tsjekkoslovakia, kom det også flere grupper fra Ungarn. Disse flyktningene var en del av den gruppen flyktninger som ble kalt kald – krigsflyktninger fordi landene de kom fra ble okkupert av Sovjetunionen. Disse var de to største gruppene flyktninger som kom til Norge etter andre verdenskrig. En tredje gruppe av betydelig størrelse var jøder (Tjelmeland 2003: 49;55). Når det gjelder innvandring til Norge, skriver Grete Brochmann at den kan deles inn i 3 bølger. Den første bølgen dreide seg om nødvendigheten av arbeidskraft, og det antallet arbeidssøkere som kom mellom 50- og 70 – tallet. Ved innvandringsstoppen innført i 1975 endes denne bølgen. Den neste blir synlig ved det antall mennesker som kom til Norge ved familiegjennforening med de menneskene som kom med den "første bølge". Til tross for innvandringsstopp så var familiegjennforening fortsatt mulig. På slutten av 70 – tallet kom en ny bølge, men denne gang var det igjen flyktninger som kom (Brochmann 2003: 161). Som vi ser så har disse bølgene kommet med svært korte mellomrom. Denne inndelingen er også selvfølgelig et ganske forenklet bilde av innvandringssituasjonen i Norge på den tiden. Norske myndigheter hadde, som de fleste vest – europeiske land, tenkt at arbeidsinnvandringen skulle være midlertidig, og at de som hadde kommet, ville dra tilbake igjen til sine opprinnelsesland. Da dette ikke skjedde, måtte myndighetene begynne å tenke ut en plan for håndtering av situasjonen. Etter denne perioden så man en klar bevegelse mot en mer restriktiv politikk når det gjaldt innvandring. Målet ble nå å gjennomføre tiltak som på sikt ville redusere antall mennesker som kom til Norge.

Norge hadde i de første tiårene etter andre verdenskrig mottatt kvoteflyktninger. Flyktninger som kom på etterspørsel fra UNHCR i antallskvoter. Dette utgjorde et forutsigbart tall og gjorde planleggingen enkel. På begynnelsen av 80 – tallet endret dette seg, da økende antall flyktninger kom seg til mottakerland på egen hånd. Dette gjorde situasjonen

mer uforutsigbar og uoversiktlig (Brochmann 2003: 172). Noen av disse flyktingene var mennesker fra Vietnam og Chile (Brochmann 2003: 172 – 173). Med et restriktivt syn på mottak av asylsøkere og flyktinger, fulgte en snever tolkning av Flyktingkonvensjonen, som igjen etterlot mange mennesker utenfor flyktingdefinisjonen. I 1990 brukte Trygve Nordby (daværende generalsekretær i Flyktingrådet) for første gang begrepet helhetlig flyktingpolitikk. Han mente at Norge måtte forandre flyktingpolitikken slik at man bidro til en aktiv løsning på problemene som fulgte med store flyktingmasser. Særlig viktig var forebyggende arbeid med fokus på bistand, hjelp til beskyttelse og utvikling i folks hjemland og lignende (Brochmann 2003: 298). I grove trekk gjenspeilet den nye politiske tanken den internasjonale debatten på samme tid, at man skulle hjelpe folk i sine egne områder så godt det var mulig, inkludert forebygging av konflikter og lignende som gjorde at folk flyktet. Dette fordi man mente at folk helst være i og hadde det best sine egne land. Slik skulle altså bosetting i andre land være siste vei ut, og derfor forbeholdt de som virkelig trengte det.

Den neste store flyktingstrømmen kom til Norge på begynnelsen av 90 – tallet etter oppmodning fra UNHCR, med starten på krigen i Bosnia – Herzegovina (Brochmann 2003: 304). Og det var på dette tidspunktet at man fikk se praksisen av den ”nye” helhetlige flyktingpolitikken. De første flyktingene som kom fra området fikk alle midlertidig opphold på kollektivt grunnlag. Dette betydde at flyktingene fikk et midlertidig opphold med det mål at når krigen var slutt skulle de returnere til sitt land (Brochmann 1997: 160). Denne typen politikk innebar at de bosniske flyktingene ble gitt språkutdannelse og barna fikk grunnskoleopplæring. Det ble lagt vekt på integrering samtidig som det alltid var klart at når forholdene tilsa det, måtte de dra tilbake. Denne ”to – sporete” politikken som den er blitt kalt fungerte ikke som man håpet på av ulike grunner som blir for omfattende å gå inn på her.

Den norske asylpolitikken har siden denne tiden forholdt seg relativt restriktiv, fordi man har måttet holde en politikk som til en viss grad samsvarer med det naboland foretar seg. Man er redd for at dersom man fører en veldig liberal politikk i forhold til andre land vil det fungere som en attraktiv faktor som vil øke tilstrømningen av flyktinger og asylsøkere til Norge. I dag er det de færreste som får flyktingstatus og opphold grunnet beskyttelsesbehov. Myndighetene er pliktet til å ikke returnere noen søkere tilbake til steder der de risikerer umenneskelig behandling i form av tortur, straff osv. Og kan dermed få opphold på humanitært grunnlag. Det vil si at de er vurdert som at de ikke oppfyller vilkårene for flyktingstatus, men at de allikevel kan trenge beskyttelse av andre grunner. Derfor foretas det alltid en såkalt sekundær vurdering av dette behovet, dersom flyktingstatus avslås. De fleste får i dag opphold på dette grunnlaget.

Asylinstituttet i Norge i dag er godt utviklet etter noen års erfaringer på området. Samtidig er det et komplisert område som vekker mange følelser og mye engasjement. Tallet på flyktninger øker for hvert år, ettersom konflikter stadig vedvarer, og nye dukker opp. Norge vil, som de fleste andre land i verden måtte ta sin del av ansvaret med å beskytte de som trenger det mest, og det gjenstår å se hvilke tiltak myndighetene setter inn for å klare det.

4.1.2 Relevante konvensjoner Norge forholder seg til

Norge var blant de første til å bli medlemmer av FN. Dette viste Norges standpunkt angående viktigheten av menneskerettigheter, men også oppslutningen om at det trengtes et utviklet samarbeid for å mestre utfordringene globaliseringsprosessene førte med seg. En av globaliseringsprosessene som er relevant her, er økningen av mennesker som forflytter seg på tvers av landegrenser. Og flere av menneskerettighetene vi har i dag forsøker å bidra på dette området. Artikkel 14 del 1 fra Verdenserklæringen sier: *Enhver har rett til i andre land å søke og ta imot asyl mot forfølgelse. Del 2 følger opp med hvem dette ikke gjelder: Denne rett kan ikke påberopes ved rettsforfølgelse som har reelt grunnlag i upolitiske forbrytelser eller handlinger som strider mot De Forente Nasjoners formål og prinsipper* (FN Sambandet 2011 A⁴²). Denne artikkelen gir flyktninger retten til å søke beskyttelse i et annet land. Retten til å gi beskyttelse er fortsatt et nasjonalt anliggende. Derfor har også stater muligheten, dersom det ikke er villighet til å gi beskyttelse, til å sende søkeren videre til en tredje land, der søkeren ikke risikerer brudd på flyktningkonvensjonen, og heller ikke risikerer at *non-refoulement* prinsippet brytes (Kjærum 1999: 285). Men som nevnt i kapittel 3, er mange av disse konvensjonene til for spesielt å ivareta utsatte grupper som kvinner, barn, og i dette tilfellet, flyktninger. Derfor er den mest aktuelle konvensjonen i denne sammenheng, flyktningkonvensjonen. For mer utfyllende informasjon se punkt 3.2.2.

Som mange andre land, har Norge inkorporert sentrale konvensjoner inn i det norske lovverket. Grunnloven fra 1814 inneholdt allerede noen menneskerettigheter, som ytringsfrihet og rett til å delta i valg. I 1994 kom en ny grunnlovsbestemmelse som fastslo at menneskerettighetene har en grunnleggende og udiskutabel plass i norsk lovgivning. En viktig utvikling videre var vedtakelsen av Menneskerettighetsloven i 1999. Dette var en omfattende lov som gjorde Europarådets menneskerettighetskonvensjon og konvensjonen om sivile og politiske rettigheter og økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter til en del av norsk lov.

---

⁴²FN – sambandet, "FNs Verdenserklæring om menneskerettigheter"; tilgjengelig på <http://www.fn.no/FN-informasjon/Konvensjoner-og-erklæringer/Menneskerettigheter/FNs-verdenserklæring-om-menneskerettigheter>

Besøkt 22. Mars 2011

Denne inkorporeringen gjør at dersom det skulle oppstå konflikt mellom konvensjonene og annen norsk lov, har konvensjonene forrang. I 2003 fikk også barnekonvensjonen samme status, og andre konvensjoner er under arbeid (Høstmælingen 2003: 343). Dette er alle konvensjoner som inneholder artikler og bestemmelser som har betydning for flyktninger. Alle menneskerettighetsartikler som berører grunnlaget for definisjonen av en konvensjonsflyktning er sentrale i denne sammenheng. Det vil si artikler som relaterer til definisjonen av hvem som er flyktning, altså de 5 grunnene til forfølgelse: politisk oppfatning, religiøs oppfatning, rase, medlemskap av spesiell sosial gruppe og nasjonalitet. I den europeiske menneskerettighetskonvensjon (EMK), er artiklene 9 (tanke-, samvittighets- og religionsfrihet), 10 (ytringsfrihet), og 14 (forbud mot diskriminering) noen av artiklene som er sentrale rundt bakgrunn for flyktningstatus. De fleste artikler relaterer på en eller annen måte til flyktninger, men jeg velger her å nevne de med mest direkte tilknytning til områder rundt begrepet konvensjonsflyktning.

Flyktningkonvensjonen, eller *Convention and protocol relating to the status of refugees* som den offisielt heter, var en av de første konvensjonene som ble vedtatt i FN. Konvensjonen skal bidra til at land tar på seg ansvar for å beskytte de menneskene som må flykte fra sine land (FN Sambandet 2011 B⁴³). Som nevnt i tidligere punkt, så var flyktningkonvensjonen et resultat av et forsøk på å løse utfordringene som kom med de store flyktningstrømmene etter andre verdenskrig. Norge ratifiserte konvensjonen allerede i 1952. Nevnt tidligere i oppgaven er prinsippet om *non – refoulement*. I flyktningkonvensjonen finner man prinsippet i artikkel 33 punkt 1 som sier: *Ingen kontraherende stat må på noen som helst måte utvise eller avvise en flyktning over grensen til områder hvor hans liv eller frihet ville være truet på grunn av hans rase, religion, nasjonalitet, politiske oppfatning eller det forhold at han tilhører en spesiell sosial gruppe* (FN Sambandet 2011 B). Denne artikkelen forbyr stater å returnere både flyktninger, uansett om de er formelt anerkjent som flyktninger eller ikke, og asylsøkere tilbake til land der de risikerer grove menneskerettighetsbrudd. Artikkelen skiller seg ut ved å være en del av internasjonal lov, og dermed gjøre seg gjeldende og bindende ovenfor alle stater (Kjærum 1999:285). Europa har ingen egen *non – refoulement* klausul, men anser artikkel 3 i den europeiske menneskerettighetskonvensjonen som klar nok til at *non – refoulement* prinsippet også er implementert i regionale europeiske menneskerettigheter (Kjærum 1999:286). Artikkel 3 i

---

⁴³FN – sambandet, "Flyktningkonvensjonen"; tilgjengelig på <http://www.fn.no/FN-informasjon/Konvensjoner-og-erklæringer/Flyktninger/Flyktningkonvensjonen>
Besøkt 22. Mars 2011

den europeiske menneskerettighetskonvensjonen sier at: *Ingen skal utsettes for tortur eller umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff* (Vevstad 1998:153).

Flyktningkonvensjonen er den mest sentrale i forhold til flyktninger fordi den kommer inn i det øyeblikket visse menneskerettigheter allerede er brutt. Flyktningkonvensjonen er ikke inkorporert som hel konvensjon inn i norsk lovverk, men deler av den er tatt inn i utlendingsloven, blant annet hvem som defineres som flyktning, og vilkårene som må oppfylles for å få innvilget beskyttelse. Jeg går mer inn på utlendingsloven i punkt 4.2.1. Allikevel så er det flyktningkonvensjonen som ligger til grunn for hvordan lover om beskyttelse fungerer, og grunnlaget for hele asylpolitikken som føres i Norge.

4.1.3 Norge og UNHCR

Fordi Norge har ratifisert flyktningkonvensjonen, plikter Norge seg til å følge de føringene som ligger der, og ikke føre en politikk som kommer i konflikt med konvensjonen. UNHCR er på mange måter det internasjonale organet som arbeider med å sørge for at flyktningkonvensjonen blir fulgt og at flyktninger får hjelp. Dermed plikter land å gjøre rede for sine politiske tiltak, at disse ikke bryter noen av menneskerettighetene, ovenfor UNHCR. Norge er kjent for å ha en høy respekt for menneskerettighetene, og som velferdsland står også forventningene høyt til at de skal innfris. Som nevnt i punkt 3.3.1, var den første Høykommissær for flyktninger norsk, og innleder dermed en lang historie mellom Norge og UNHCR. For å begynne med fakta så er Norge den 6. største økonomiske giver til UNHCR, med et bidrag på 300 millioner kroner i 2008. UNHCR har 30 norsk ansatte, og Norge er én av 78 medlemmer i eksekutivkomiteen. Norge anser samarbeidet med UNHCR som viktig, og er aktiv innen organisasjonen på flere plan. En del av samarbeidet er å ta i mot overføringsflyktninger, tidligere kalt kvoteflyktninger. Det vil si mennesker som allerede er gitt flyktningstatus av UNHCR, og som trenger et land som kan ta i mot dem (Utenriksdepartementet 2008⁴⁴). Norge besluttet i 2009 at landet årlig skal ta i mot 1200 overføringsflyktninger (Regjeringen 29.01.09⁴⁵). UNHCR har en godt oppdatert base av landinformasjon, og basert på denne utsteder organisasjonen anbefalinger om hvordan land bør håndtere flyktninger fra visse land. Disse anbefalingene blir stort sett fulgt av Norge, men som jeg skal se på videre i oppgaven, er det ikke alltid slik.

---

⁴⁴Utenriksdepartementet, "Norsk samarbeid med UNHCR"; tilgjengelig på http://www.regjeringen.no/upload/UD/Vedlegg/FN/faktaark_unhcr.pdf
Besøkt 23. Mars 2011

⁴⁵Regjeringen, "Kvoten for overføringsflyktninger i 2009"; tilgjengelig på <http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/aktuelt/nyheter/2009/overforingsflyktninger2009.html?id=544258>

Besøkt 09. April 2011

4.2 Utlendingsloven § 28, 29, 30 i forhold til UNHCRs veiledning for tolkning

I 1927 fikk Norge den første fremmedloven. Loven påpekte kriterier for arbeid og opphold i landet (Kommunal – og Regionaldepartementet 2011 A⁴⁶). I 1956 ble loven fornyet, og førte med seg begreper som ”politisk flyktning”, og man opphevet forbudet for sigøyneres innreise i landet (Kommunal – og Regionaldepartementet 2011 B⁴⁷). Utlendingsloven kom i 1988, og er en såkalt fullmaktslov som gjør at myndighetene kan komme med endringer (Heiberg 1998: 11). Dette har vi sett flere eksempler på de siste årene. Loven ble skrevet slik at innvandringspolitiske hensyn er tatt med, og er dermed et resultat av datidens start på en mer restriktiv politikk enn hva man tidligere hadde. I utlendingsloven tok man også med innvandreres rettigheter, og ga dem samme rettigheter som norske statsborgere (Heiberg 1998: 13). I 2008 ble loven igjen fornyet og endret. Dagens lov inneholder 14 kapitler som omhandler blant annet visum, utvisning, beskyttelse, arbeids – og studieopphold, familieinnvandring, oppholdsregler og organisering av utlendingsmyndighetene for å nevne noe (Lovdata 15.5.08⁴⁸). I Norge er det utlendingslovens § 28, 29 og 30 som er de mest sentrale paragrafene når det gjelder spørsmål om beskyttelse. Det finnes videre paragrafer som omhandler kvoteflyktninger, kollektiv beskyttelse og så videre, men jeg velger å ikke omtale disse da de ligger litt ute i periferien i forhold til oppgavens tema. Det er i disse paragrafene vi finner henvisninger til flyktningkonvensjonen.

UNHCR er som kjent det organet som har som oppgave å sikre flyktningers rettigheter, og å se til at land som har forpliktet seg til det også følger opp. Flyktningkonvensjonen ligger til grunn i så å si alle forpliktete staters lovverk om beskyttelse av flyktninger. Men konvensjonen inneholder flere begreper og termer som gir rom for tolkning, og det gir nasjonale myndigheter i de fleste tilfeller, muligheten til å tolke disse i samsvar med den politikken de fører på området. Dersom det føres en liberal politikk, er ofte også tolkningen av konvensjonen liberal, og omvendt ved restriktiv politikkføring. UNHCR har ikke myndighet til å gripe inn i hvordan nasjonale myndigheter fører nasjonal politikk, og kan dermed bare rettlede og komme med kritikk om det skulle være nødvendig. UNHCR gir derfor ut publikasjoner, såkalte håndbøker med retningslinjer for hvordan UNHCR tolker

---

⁴⁶Kommunal – og Regionaldepartementet A, ”Ny utlendingslov”; tilgjengelig på <http://www.regjeringen.no/nb/dep/krd/dok/nouer/2004/nou-2004-20/4/5/1.html?id=387374>
Besøkt 29. Mars 2011

⁴⁷Kommunal – og Regionaldepartementet B, ”Ny utlendingslov”; tilgjengelig på <http://www.regjeringen.no/nb/dep/krd/dok/nouer/2004/nou-2004-20/4/5/2.html?id=387375>
Besøkt 29. Mars 2011

⁴⁸Lovdata, ”LOV 2008-05-15 nr 35: Lov om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven)”; tilgjengelig på <http://lovdata.no/all/hl-20080515-035.html>
Besøkt 29. Mars 2011

innholdet i flyktningkonvensjonen, som en hjelp til land for hvordan de også bør tolke den. De har gitt ut en håndbok kalt *Håndbok om prosedyrer og kriterier for å få fastsette flyktnings rettsstilling*. Denne håndboken går gjennom flyktningkonvensjonens punkter, og viser hvordan UNHCR mener at de forskjellige begreper og så videre bør tolkes. Det er denne håndboken jeg har brukt i dette kapittelet i et forsøk på å vise i hvor stor grad den norske tolkningen samsvarer med UNHCR. Jeg vil si noe om hva paragrafene handler om, og dermed prøve å se om det er noen tydelige forskjeller mellom hvordan de er tolket i norsk lov, og hvordan UNHCR mener de bør tolkes.

§ 28 inneholder to underpunkter; A og B. Punkt A viser til flyktningdefinisjonen gitt i flyktningkonvensjonen, altså at en utlending har rett på beskyttelse dersom vedkommende frykter forfølgelse på grunnlag av rase, religion, nasjonalitet, medlemskap av en spesiell sosial gruppe eller politisk oppfatning, og av frykt ikke kan søke beskyttelse i hjemlandet. Punkt B inkluderer de som ikke faller under punkt A, men som allikevel kan risikere tortur, dødsstraff og lignende ved retur til hjemland (Handboka 2011⁴⁹). Med andre ord er §28 den delen av loven som definerer hvem som har rett på beskyttelse i Norge. Paragrafen samsvarer godt med flyktningkonvensjonen, og byr ikke opp til betydelig bred tolkning. De neste paragrafene derimot har flere begrep som kan tolkes i litt forskjellige retninger.

§ 29 gjør rede for hva som er definert som forfølgelse og hvem som kan anses som forfølger. Punkt A viser til forfølgelse som systematiske eller enkelte alvorlige brudd på grunnleggende og ufravikelige menneskerettigheter. Punkt B viser til hendelser som til sammen krenker menneskerettigheter på en så alvorlig måte at det kan sammenlignes med punkt A (Handboka 2011). Forfølgelse er et begrep åpen for flere tolkninger. UNE har gitt sin definisjon av hva norske myndigheter legger i begrepet, og basert på sin praksis har de lagt frem hendelser som er lagt til grunnlag for beskyttelse. UNE understreker at enhver sak må vurderes individuelt, og at UNHCRs håndbok med retningslinjer for tolkning av konvensjonen skal tillegges vekt. Klare brudd på grunnleggende menneskerettigheter som for eksempel retten til liv, gir et klart behov for beskyttelse. Mens som nevnt i punkt B kan enkelthendelser til sammen utgjøre beskyttelsesbehov. Utlendingsloven opererer med 6 eksempler på handlinger som kan komme inn under punkt B: vold, diskriminering og uforholdsmessig straff er noen av dem (Handboka 2011.) UNE følger lovens eksempler, om enn mer detaljert: vold, uvilkarlig fengsling og straff, trakassering og diskriminering

---

⁴⁹Handboka, "Utlendingsloven: Kapittel 4. Beskyttelse"; tilgjengelig på <http://www.handboka.no/Vgs/Lover/Utlendingslov/ull04.htm>
Besøkt 28. Mars 2011

(Utlendingsnemnda 09.10.2009⁵⁰). UNHCRs håndbok med veiledning for tolkning av flyktningkonvensjonen og begreper, legger også brudd på grunnleggende menneskerettigheter som retten til liv, som et klart eksempel på forfølgelse (punkt 51). Håndboken sier også at man må se på hver enkelt sak og omstendighetene rundt før en vurdering kan tas (punkt 52). Håndboken sier også at flere hendelser til sammen kan utgjøre et behov for beskyttelse, og gir eksempler på diskriminering og straff (punkt 54-59). Videre gir håndboken veiledning om at det kan være nødvendig med nasjonal lovgivning til å vurdere noen saker med hjelp av andre menneskerettighetskonvensjoner (punkt 60) (UNHCR 2003⁵¹). Når det gjelder hvem som defineres som forfølger, gir utlendingsloven 3 punkter: staten, grupperinger sterkt knyttet til staten eller grupperinger utenfor statlig område som ikke blir eller ikke kan bli stoppet av staten (Handboka 2011.) UNHCRs håndbok legger staten som hovedaktør ved forfølgelse, men inkluderer også grupperinger som opererer med statens viten, enten staten ikke gjør noe eller ikke kan gjøre noe (UNHCR 2003) Etter min mening er det stort samsvar mellom UNHCRs veiledning for tolkningsrammene og hvordan forfølgelsesbegrepet er tolket i utlendingsloven. UNE har lagt ut en mer detaljert tolkning basert på sin praksis, og kan dermed gi et klarere bilde av hvordan begrepet tolkes fra lov til praksis. Også klargjøring av hvem som kan opptre som forfølger er ganske likt. Den eneste klare forskjellen er at den norske lovgivningen er mer presis og detaljert enn den veiledningen fra UNHCR.

§ 30 i utlendingsloven går nærmere innpå grunnlaget for forfølgelse, altså de 5 vilkårene for å få flyktningstatus. Det understrekes i loven at når det gjelder frykten for forfølgelse, så er det oppfatningen til forfølgeren om at vedkommende har disse kjennetegnene som teller, ikke om vedkommende faktisk har det (Handboka 2011). På sidene til Kommunal – og Regionaldepartementet omtales bare forfølgelsesgrunnene om spesiell sosial gruppe og politisk oppfatning mer detaljert, da det bare er disse to som er gjenstand for større uenighet i norsk praksis. De andre grunnene rase, religion og nasjonalitet sies det at det er ganske bred enighet om hva som ligger i disse begrepene, og omtales derfor ikke i detalj (Kommunal – og Regionaldep. 2011 C⁵²). Av denne grunn går også jeg bare mer innpå de

---

⁵⁰Utlendingsnemnda, "Kravet til forfølgelsens art og omfang – terskelen"; tilgjengelig på <http://www.une.no/Praksis2/Notater/Kravet-til-forfolgelsens-art-og-omfang--terskelen/>
Besøkt 28. Mars 2011

⁵¹UNHCR, "Håndbok om prosedyrer og kriterier for å fastsette flyktningers rettsstilling"; tilgjengelig på http://www.unhcr.se/Pdf/protect/handbok_norsk.pdf
Besøkt 28. Mars 2011

⁵²Kommunal – og regionaldepartementet C, "Ny utlendingslov"; tilgjengelig på <http://www.regjeringen.no/nb/dep/krd/dok/nouer/2004/nou-2004-20/7.html?id=387428>
Besøkt 29. Mars 2011

omdiskuterte begrepene i norsk syn, og sammenligner disse med hva UNHCR sier. Loven gir korte definisjoner på hvert enkelt punkt:

- a) Rase: Denne kategorien omfatter hudfarge, etnisk tilhørighet og avstamning (Handboka 2011).
- b) Religion: Det tas flere sider av religiøsitet inn i denne kategorien som religiøse og andre livssyn, deltagelse i gudsdyrking, ytringer og meninger knyttet til livssyn, handlemåter som følge av livssynsoverbevisning og frihet til å skifte livssyn (Handboka 2011).
- c) Nasjonalitet: Omfatter både statsborgerskap og tilhørighet til en gruppe med definerte kulturell, etnisk, politisk, språklig og geografisk opprinnelse, eller tilhørighet til befolkning i en annen stat (Handboka 2011).
- d) Spesiell sosial gruppe: Dette er en kategori som har potensial til å omfatte store mengder mennesker, og det har derfor vært ekstra viktig med en klar definisjon. En spesiell sosial gruppe omfatter en gruppe mennesker med felles kjennetegn, og anerkjennelse som gruppe i samfunnet. Kjennetegnet skal være av en slik karakter at den er uforanderlig eller så grunnleggende for identitetsfølelsen, samvittigheten og utøvelse av menneskerettigheter at det ikke kan forventes at medlemmer gir det opp (Handboka 2011). Denne kategorien gir et så stort rom for tolkning at den norske regjeringen har sett seg nødt til å gi en grundigere definisjon i forhold til norsk praksis. Det er gitt eksempler på saker der man kan vurdere forfølgelse på bakgrunn av medlemskap i en spesiell sosial gruppe: kjønnsrelatert, vitner i straffesaker, seksuell orientering og tilhørighet til bestemt sosial klasse eller profesjon er noen av dem. De sier videre at det i norsk praksis foreligger en ganske snever tolkning av begrepet, da man er redd for at en for bred tolkning skal favne alle som ikke kommer inn under de 4 andre kategoriene, og dermed gjøre ting uoversiktlige (Kommunal – og Regionaldepartementet 2011 C). UNHCRs håndbok definerer spesiell sosial gruppe som en gruppe mennesker med samme bakgrunn, vane eller sosial status. Det står derimot ingen videre beskrivelse av eksempler på slike grupper. Medlemskap i en slik gruppe gir normalt ikke beskyttelse alene, men oftere i samsvar med omstendigheter og i kombinasjon med en eller flere av de andre vilkårene (UNHCR 2003).
- e) Politisk oppfatning: Blir i loven definert som oppfatninger om aktuelle forfølgere, deres politikk eller metoder, uansett om oppfatningene har ført til handling (Handboka 2011). På dette punktet har både UNHCR og norske myndigheter en bred utgreiing av hva som legges i politisk oppfatning da dette er et vilkår som krever større bevisbyrde, og en oppfatning er mindre håndgripelig enn for eksempel rase. Fra norsk side er det vanligst at frykt for forfølgelse kommer av at vedkommendes politiske oppfatning har kommet forfølger for øre, men legger vekt på at hvor stor denne sannsynligheten er (Kommunal- og

Regionaldepartementet 2011 C). Det tas videre opp mer avanserte tilfeller som republikkflukt (frykt for straff for å ulovlig ha forlatt hjemlandet), og straffetrusler ovenfor såkalte politiske forbrytere (personer som har drevet kamp mot undertrykkende regime). Politiske forbryteres behov for beskyttelse skal avgjøres ved en helhetsvurdering av forskjellige faktorer som internasjonal bedømmelse av situasjonen, at det kjempes mot et undertrykkende regime og lignende (Kommunal- og Regionaldepartementet 2011 C). UNHCR viser at for å få beskyttelse på grunnlag av politiske oppfatninger, må vedkommendes oppfatninger ikke tolereres av myndighetene, og det forsettes at oppfatningene er kjent hos myndighetene. Som i loven, er det også relevant hvor tydelig de er uttrykt. Vedkommende trenger ikke allerede å ha vært utsatt for forfølgelse dersom det er rimelig grunn til å tro at dette kan skje i fremtiden. Når det gjelder politiske forbrytere som har begått en lovovertrødelse, må omstendighetene rundt tas i betraktning. Bare dersom det er fare for uforholdsmessig høy straff i forhold til forbrytelsen, vil dette kunne gi beskyttelse på politisk grunnlag (UNHCR 2003).

Ved vurdering av de siste to punktene som jeg nå har sammenlignet, vil jeg si at også her er det stort samsvar mellom norsk lov og UNHCRs veiledning. Vilrårene for forfølgelse er klarere definert i lovverket gjennom eksempler, mens veiledningen gir et mer generelt bilde av hvem vilrårene omfatter. Dette henger naturlig sammen da det er lovverket som legger føringen for hvordan praksisen skal være, og av den grunn bør være så definert som mulig. Felles for både lovverk og veiledning ligger oppfatningen av at en søkers bakgrunn er sammensatt og påvirket av flere faktorer som spiller inn på hverandre, og som gjør det nødvendig med en helhetsvurdering av situasjonen. Til tross for UNHCRs veiledning for hvordan å tolke alt dette, er det et relativt stort rom for tolkning for nasjonale myndigheter som kan føre til ganske forskjellige beslutninger fra land til land, alt etter hvilken politikk som føres. Samtidig er det ikke til å unngå når saker skal vurderes på individuelle grunnlag og ikke kollektive, at noe av tolkningen ligger under nasjonalt ansvar.

4.3 Fra lov til politikk

4.3.1 Sentrale organer i norsk utlendingsforvaltning

Når det gjelder flyktninger og asylpolitikken som de kommer under, finnes det egne departementer og etater som håndterer aktuelle problemstillinger på dette området. Den samlende enheten er Justis- og Politidepartementet. Dette departementet tar for seg mange områder, men hovedstikkordet for departementets arbeid er sikkerhet, på forskjellige områder og nivåer. Departementets øverste person, og ansikt utad er justisministeren. Et av områdene som departementet tar seg av er innvandrings – og flyktningpolitikken i Norge. Dette området håndterer alle former for innvandring, fra lovverket som gjelder på området til praksisen av det. Departementet viderefører den politikken som bestemmes på området, og bidrar på den

måten til den praksisen som de aktuelle etatene må føre basert på hvilke politiske beslutninger som er tatt. Den etaten som i første omgang fører innvandring – og flyktningpolitikken videre ut i praksis er Utlendingsdirektoratet.

Utlendingsdirektoratet (UDI) ble opprettet i 1988 som et tiltak for å håndtere den økende mengden med asylsøkere som kom til landet (Utlendingsdirektoratet 24.09.2003⁵³). Direktoratet drives av en direktør, og er delt opp i 6 avdelinger (Utlendingsdirektoratet 07.01.2005⁵⁴).

UDI tar seg av alle søknader som kommer inn med forespørsler om opphold på forskjellig grunnlag. Dets oppgave er å sørge for at den politikken som regjeringen legger opp til gjennomføres, at de menneskene som trenger beskyttelse får opphold, men og at de som ikke trenger det, og heller ikke har grunnlag for noen annen form for opphold blir returnert til sine hjemland. På den måten er UDI et kontrollorgan som alle asylsøkere og andre søkere må gjennom for å få opphold i Norge. Som nevnt tidligere er det flere avdelinger innenfor direktoratet. Den avdelingen som er av mest interesse for denne oppgaven er asylavdelingen. Denne avdelingen tar seg av alle søknader som dreier seg om beskyttelse. Denne avdelingen igjen er delt opp i flere underseksjoner som tar seg av forskjellige områder innen asylsøknader (Utlendingsdirektoratet 24.05.2005⁵⁵). UDI instruerer også politiet i forhold til utvisning og deportering av asylsøkere som har fått endelig avslag på sine søknader.

Utlendingsnemnda (UNE) er en nemnd som ble opprettet i 2001 for å gi en uavhengig behandling av klagesaker på avslag gitt i UDI. UNE er politisk uavhengig og kan dermed ikke instrueres til hvordan de skal behandle sakene, eller hvordan de skal tolke loven. UNE består av en direktør på toppen, underdirektører, 26 nemndledere og nemndmedlemmer. Nemnda har to asylavdelinger og en oppholdsavdeling (Utlendingsnemnda 03.11.2010⁵⁶). Når en søker får avslag på opphold i UDI, kan vedkommende klage og få saken sin prøvd på nytt i UNE. Klager kan behandles på 4 nivåer. I første instans går klagesaker til saksbehandlere. Disse kan ved tvil overføre saker videre til en nemndsleder. En sak behandles av en *nemndsleder* dersom saken er ganske klar, og uten store tvilsspørsmål. Det innkalles til *nemndsmøte* dersom saken

---

⁵³Utlendingsdirektoratet, "Kort om UDIs historie"; tilgjengelig på <http://www.udi.no/Om-UDI/Kort-om-UDIs-historie/>

Besøkt 23. Mars 2011

⁵⁴Utlendingsdirektoratet, "Organisasjonskart"; tilgjengelig på <http://www.udi.no/Kontakt-oss/Organisasjonskart/>

Besøkt 23. Mars 2011

⁵⁵Utlendingsdirektoratet, "Asylavdelingen"; tilgjengelig på <http://www.udi.no/Kontakt-oss/Organisasjonskart/Asylavdelingen/>

Besøkt 23. Mars 2011

⁵⁶Utlendingsnemnda, "Dette er UNE"; tilgjengelig på <http://une.no/om-oss/UNEs-rolle/>

Besøkt 24. Mars 2011

innebærer tvilsspørsmål som kan påvirke sakens utfall betydelig. Da deltar flere medlemmer. De sakene som kan ha store konsekvenser samfunnsmessig, prinsipielle eller lignende, og som kan føre til en forandring i praksis, skal avgjøres i *stornemndsmøte*. Da vil flere nemndsledere og medlemmer møtes (Utlendingsnemnda 2011⁵⁷).

Jeg vil til slutt nevne enheten Landinfo. Landinfo ble opprettet i 2005 og er underlagt UDI. Landinfo er en uavhengig enhet som tilbyr informasjon om menneskerettighetssituasjonen i land og områder. Det hentes inn informasjon om samfunnssituasjoner og forhold som er relevante i behandling av saker. UDI og UNE bruker denne informasjonen i vurdering av søknader, i spørsmål om situasjonen i land er så alvorlig at søkere ikke bør sendes tilbake, og at de trenger opphold. Landinfo har ingen innflytelse på hvordan informasjonen brukes, og bidrar ikke til selve vurderingen (Landinfo 06.09.2007⁵⁸).

4.3.2 Reguleringer i norsk asylpraksis 2008

Som nevnt i 4.2.1 så er det utlendingsloven som regulerer innvandringen til Norge. Da denne loven kan endres etter hvordan det politiske landskapet ligger, så er det opp gjennom årene foretatt en del endringer, basert på utviklingstendenser i innvandring. Man har i de siste tiårene opprettholdt en relativt restriktiv politikk på området, sammenlignet med 70 – årene og oppmuntringen til arbeidsinnvandring. Som sagt er det foretatt flere lovendringer, den siste i 2008. Det er denne loven jeg vil bruke som utgangspunkt her.

Den restriktive politikken som er ført opp gjennom årene har ofte vært basert på økninger i antall asylsøkere. Norge har vært raske til å hindre økning, da frykten er stor for at tallet skal bli uforholdsmessig høyt i forhold til andre land i Europa. I 2008 kom den daværende regjeringen Stoltenberg II, med 13 punkter som klargjorde hva innstrammingene i asylpolitikken gikk ut på, og hvilke endringer som ble gjort i utlendingsloven. Det skal nevnes at den politikken som føres har alltid hatt fokus på at de som trenger beskyttelse skal få det, og at innstrammingene går på å luke ut de som ikke trenger beskyttelse. Så disse 13 tiltakene omfatter også søkere med familiegjennomføring, humanitært grunnlag, effektivisering av saksbehandling og retur. Ikke alle disse tiltakene er heller like aktuelle for problemstillingen til denne oppgaven. Jeg tar derfor bare for meg de mest aktuelle.

Punkt 1: Den generelle sikkerhetssituasjonen i et land eller området er ikke alene nok som grunnlag for opphold. Dette punktet fjerner tyngden av å være fra et bestemt land eller

---

⁵⁷Utlendingsnemnda, "Klagesaksbehandling"; tilgjengelig på <http://une.no/om-oss/UNEs-arbeid/>

Besøkt 24. Mars 2011

⁵⁸Landinfo, "Om Landinfo"; tilgjengelig på <http://www.landinfo.no/id/6.0>

Besøkt 24. Mars 2011

område når det gjelder opphold på humanitært grunnlag. Man vurderer beskyttelsesbehovet basert på hver enkelt sak, og ikke basert på hvor en kommer fra. Nasjonalitet og geografisk tilhørighet er ikke lenger alene nok til å gi opphold. Dermed er det vanskeligere å få opphold dersom man ikke som individ er utsatt for truende og krenkende handlinger.

Punkt 2: Norge kan returnere søkere til internflukt i sine hjemland dersom det finnes områder i landet som er trygge. Dette punktet fastslår at det ikke lenger har noen avgjørende betydning hvilken tilknytning søkeren har til det eventuelle området vedkommende blir returnert til, slik det er gjort tidligere. Dette betyr at flere søkere kan gis avslag, og returneres som internflyktninger uten hensyn til søkers mangel på nettverk, familie og lignende.

Punkt 3: Norsk asylpolitikk og praksis skal i større grad samsvare med nærliggende lands politikk og praksis. På dette punktet ble sendt ut et skriv særlig angående søkere fra Somalia (særlig Sør – Somalia) og Irak på grunn av sikkerhetssituasjonen i de to landene. Dette punktet ligger ganske tett opp mot punkt 1, at det ikke lenger er nok å være fra et konfliktfylt område. UNHCR har gitt ut anbefaling om at søkere fra disse landene ikke sendes i retur på grunn av den svært utrygge situasjonen i landene, og at de gis opphold på generelt grunnlag. Jeg går nærmere inn på dette i punktene 5.1 og 5.2.

Punkt 7: Her tas forholdet til UNHCRs anbefalinger i betraktning ved at praksis som er i strid med anbefalingene skal prøves i stornemnd. Forskjellen er at dette ikke gjelder dersom praksisen skjer på instruks fra Arbeids – og Inkluderingsdepartementet. NOAS (Norsk Organisasjon for Asylsøkere) mener at regjeringen ikke bør ha mulighet til å instruere UDI og UNE til å bryte anbefalinger fra FN (NOAS juli 2009⁵⁹). Selv om FN og UNHCRs anbefalinger ikke er pålagt noen å følge, anses det som alvorlig å foreta handlinger som bryter med dem.

Punkt 9: Et vedvarende problem innen asylpolitikken og returnering av søkere, har vært manglende avtaler om tilbakeføring av søkere med avslag til land der søkere kommer fra. Arbeidet med å få i stand slike avtaler har blitt intensivert. Man har fått i stand nye avtaler med Burundi, Russland og Albania Dette tiltaket er for så vidt ikke en innstramming, da dette gjelder returnering av søkere med endelig avslag. Det er et problem at mange søkere ikke returnerer frivillig. Det er stor enighet om at det er i en asylsøkers beste å gå med på en frivillig retur. Norske myndigheter har støtteordninger for de som drar frivillig, for å gi dem

---

⁵⁹NOAS, "Utfordringer i norsk asylpolitikk 2009 – 2013"; tilgjengelig på <http://www.noas.org/>
Besøkt 30. Mars 2011

en mulighet til å bygge seg opp i hjemlandet (Justis – og Politidepartementet 07.10.2009⁶⁰). Disse tiltakene er kritisert både innad i regjeringen, og av organisasjoner som NOAS, som mener at disse innstrammingerne kan bidra til å utelukke mennesker som virkelig trenger beskyttelse. Det er også en oppfatning om at innvandringspolitiske hensyn tar for stor plass og dermed overkjører de internasjonale forpliktelsene Norge har. Sammen med flere innstramminger, kom det også noen endringer av en litt mer liberal karakter, såkalte oppmykninger. Den kanskje viktigste endringen som ble gjort i forhold til flyktninger og beskyttelse, var utvidelsen av hvem som blir gitt flyktningstatus. Utlendingsloven av 1988 ga bare flyktningstatus til de asylsøkere som oppfylte en eller flere av de 5 vilkårene fra flyktningkonvensjonen. Utlendingsloven av 2008 utvidet dette til også å gjelde asylsøkere som har rett på beskyttelse etter andre konvensjoner. Disse ville tidligere bli gitt opphold på grunnlag av sterke menneskelige hensyn (Utlendingsnemnda 2009⁶¹). Dette er en viktig endring, ikke fordi at det nødvendigvis betyr at flere vil få opphold, men det legger til rette for en bredere tolkning av flyktningkonvensjonen, og at flere vil få flyktningstatus.

Det har alltid vært viktig for Norge å holde antall asylsøkere på et noenlunde stabilt nivå, og at vi ikke må håndtere uforholdsmessig store antall. Man er redd for at dersom ikke asylinstituttet og politikken og praksisen rundt er streng, så vil landet oversvømmes av asylsøkere som egentlig ikke har behov for beskyttelse. Men kan det hende at vi tar feil? Hadde liberalisering av noen områder av asylpolitikken ført til enorme bølger av mennesker med søknader om opphold? Samtidig er det et visst krav om samkjøring av politikk mellom landene i Europa for å unngå at nettopp slike bølger. Det er et komplisert felt som kanskje ikke får nok oppmerksomhet for kompleksiteten det fører med seg å skulle hjelpe mennesker, på samme tid som en må ekskludere de som ikke trenger hjelp på samme måte.

---

⁶⁰Justis – og Politidepartementet, ”Tiltak for innstramming av asylpolitikk”; tilgjengelig på http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/tema/innvandringspolitikk/asyl-og_flyktningpolitikk/innstramming-av-asylpolitikken/innstramming-av-asylpolitikken.html?id=542385

Besøkt 28. Mars 2011

⁶¹Utlendingsnemnda, ”Årbok 2009”; tilgjengelig på http://www.une.no/upload/PDF%20dokumenter/Aarbok2009/UNE_aarbok_2009.pdf

Besøkt 28. Mars 2011

KAPITTEL 5

ANALYSE: MENNESKERETTIGHETER: JUSS OG MORAL

5.1 Juridisk vurdering

Arbeidet med denne oppgaven har gitt meg et godt innblikk i hvordan asylpolitikken og praksisen er, og jeg sitter igjen med en større forståelse for kompleksiteten som preger dette arbeidet. Jeg har også fått et mer nyansert bilde av asylspørsmålet. Det jeg søkte svar på i oppgaven handlet om samsvaret mellom Norges asylpraksis og menneskerettighetene, noe som gir oppgaven en juridisk vinkling. Flyktningkonvensjonen, norsk asylpolitikk, Menneskerettighetskonvensjonen og UNHCR har alle noe med flyktninger å gjøre. Norsk asylpraksis baserer seg både på nasjonale og internasjonale lovverk som er til for å sikre alle mennesker et minimum av rettigheter. Utover i arbeidet innså jeg at problemstillingen har to sider som er interessante å undersøke. Den ene siden er det juridiske aspektet. Den andre siden er det etiske og moralske ved Norges asylpolitikk og praksis. Det er en side som ikke er like konkret, men som gir større rom for drøfting.

Jeg har derfor valgt å dele dette kapitlet inn i to deler. Jeg vil først ta for meg det juridiske aspektet ved problemstillingen. Jeg vil ta for meg forholdet mellom UNHCRs anbefalinger angående asylsøkere fra Irak og Somalia, og Norges behandling av asylsøkere fra samme land. Det andre jeg vil se nærmere på er etiske problemstillinger. Jeg vil prøve å legge frem hvilke etiske utfordringer både saksbehandlere og politikere møter, og, så godt jeg kan, belyse disse fra flere sider.

5.1.1 UNHCRs anbefalinger angående asylsøkere fra Irak

UNHCR gir ut anbefalinger på hvordan asylsøknader fra konfliktfylte land skal behandles. Anbefalingene beskriver situasjonen i området/landet, hvordan innbyggerne har og en vurdering av hvor farlig det er for dem. Anbefalingene er basert på UNHCRs undersøkelser og kunnskaper fra deres tilstedeværelse i konfliktområder. Når det gjelder asylsøkere fra Irak står det: "It is expected that the positions and guidance contained in the *Guidelines* should be weighed heavily by the relevant decision-making authorities in reaching a decision on the asylum applications concerned." (UNHCR april 2009). Dette vil si at anbefalingsrapportene fra UNHCR ikke inneholder retningslinjer som er lovpålagt å følge. Det er opptil hvert enkelt land å avgjøre hvor stor betydning rapportene skal ha for den politikken og praksisen de fører. Samtidig er det enighet om at uttalelser, anbefalinger og kritikk fra FN og/eller en av FNs organisasjoner har stor betydning for et lands "oppførelse". Det betyr enda mer dersom et land

har forpliktet seg til konvensjoner. UNHCR nyter stor respekt som en viktig aktør når det gjelder flyktningarbeid, og som andre FN nasjoner leverer Norge inn periodiske rapporter på menneskerettighetssituasjonen i landet. Disse rapportene inneholder også en vurdering av flyktningpolitikk/praksis. Norge får tilbakemelding på innholdet og i hvor stor grad det samsvarer med retningslinjer tidligere gitt av FN, og konvensjoner Norge har forpliktet seg på. Det kommer deretter tilbakemeldinger på hva som er bra, og hva som må forbedres. Spørsmål om menneskerettigheter er viktig i internasjonal politikk, og land med liten respekt for menneskerettigheter stilles i et dårlig lys. FN spiller en meget viktig rolle i norsk utenrikspolitikk. Norge ser på FN som en sentral aktør med tanke på å løse internasjonale konflikter, skape og bevare fred og bidra til utvikling for nasjoner så vel som enkelt mennesker. Det er tverrpolitisk enighet i Norge om at vi skal bidra med betydelige summer til FN og FNs organisasjoner.

Hvordan vurderer anbefalingsrapporten situasjonen i Irak? Rapporten begynner med gjentakelse av det mest sentrale innholdet i flyktningkonvensjonen, og går deretter inn på den nylige politiske og sikkerhetsmessige utviklingen i landet etter krigen i 2003. Rapporten inkluderer også et kapittel om menneskerettighetssituasjonen og utsatte grupper i landet.

UNHCR betegner den generelle sikkerhetssituasjonen i Irak som forbedret på grunn av blant annet økt sikkerhet, færre dødsfall, økt autoritet til irakiske myndigheter og økt retur av internt fordrevne (UNHCR april 2009). Forbedret vil allikevel ikke si at landet er sikkert, og det vises til uro og særlig voldelige tilstander i Sentral – Irak (områdene Ninewa, Baghdad, Diyala, Kirkuk, Salah Al – Din). Disse områdene omtales som de mest ustabile og farlige. En del av rapporten tar mer detaljert for seg sikkerhetssituasjonen i disse områdene.

Når det gjelder nord – og det sørligste Irak er tilstanden mer stabil. Hvert område har spesielle grunner til hvorfor det foregår konflikt, men det vises til noen felletrekk som går igjen. Det som er felles for alle områdene er at befolkningen rommer et stort mangfold av religiøse og etniske grupper. Dette skaper konflikter mellom religiøse grupperinger, særlig da mellom sunni - og shia – tilhengere, men også mellom stammegrupper og kampen mot de irakiske regjeringsstyrkene og de internasjonale styrkene. Konfliktene ledes av militante grupperinger fra hver tilhørighet. Rapporten oppsummerer at de fleste konflikter er politisk motivert, med mål om styre over territorier. Flere grupper i landet er utsatt for kidnapping, tortur og drap. Særlig religiøse minoriteter, journalister, akademikere og sikkerhetspersonell. Også grupper som bryter med tradisjonell muslimsk levemåte, som homofile og kvinner, er særlig utsatt. Gjentatte angrep gjennom selvmordsbombere, angrep på moskeer, markeder og andre sammenhenger der mye folk er samlet, fører til at antall sivile dødsfall er høyt. UNHCR peker på flere nødvendige tiltak som må gjennomføres for at landet skal anses som trygt. Det

legges spesielt vekt på de politiske aspektene som følger en forsoning mellom grupper og en regjering som kan representere mangfoldet i befolkningen. Det er også viktig å sikre befolkningen utdanning, helse og arbeid. Det anbefales at et velfungerende demokrati som representerer alle, kommer på plass så fort som mulig, i håp om at dette vil dempe friksjon mellom de ulike grupperingene. Mens dette arbeidet pågår, mener UNHCR at asylsøkere fra sentral - Irak har reelt behov for internasjonal beskyttelse. Det anbefales at søkere derfra gis beskyttelse på generelt/regionalt grunnlag basert på den generelt dårlige sikkerhetssituasjonen i de aktuelle områdene. Dette vil si at situasjonen anses som så alvorlig at det er nok å ha tilhørighet til konfliktområder for å få beskyttelse. En individuell vurdering av søkere med eventuell retur, anses som uforsvarlig. Det anbefales heller ikke å returnere søkere til internflukt. Internflukt er bare en mulighet dersom søkeren er sikret fullt vern av sine rettigheter. Søkere fra sør og nord Irak er derimot ikke i samme situasjon, og UNHCR anbefaler en individuell vurdering av disse. Retur til internflukt i nord Irak anses som mulig ved individuell vurdering (UNHCR april 2009).

5.1.2 Norsk praksis

Med norsk praksis menes det hvordan de enkelte asylsøknader behandles og hva som legges til grunn for vurdering. Alle saker behandles individuelt og baseres på informasjon fra søkeren selv, informasjon fra Landinfo og nasjonalt og internasjonalt lovverk. UDI legger ut praksisnotat på flere land, der det beskrives hvordan Norge generelt behandler søknader fra de aktuelle landene og begrunnelsen for dette. Notatene er ment som retningslinjer for saksbehandlere, men på grunn av individuelle vurderinger, kan saksbeslutningen i noen tilfeller avvike fra disse. Det er disse praksisnotatene jeg i hovedsak vil basere meg på når jeg skal beskrive norsk praksis angående asylsøkere fra Irak.

Norge er kjent som en viktig støttespiller for UNHCR, med et tett samarbeid. Norsk regjering legger vekt på at alle mennesker som trenger beskyttelse, skal få det. Det fremheves at Norge følger alle konvensjoner de har forpliktet seg til. UNHCRs anbefalinger tillegges stor vekt, men har ingen avgjørende betydning. I en oversikt som regjeringen har lagt frem, vises det til at norsk asylpraksis i all hovedsak retter seg etter de anbefalinger som er gitt (Dagbladet 15.09.10⁶²). Denne oversikten danner bakgrunnen for valget av eksempler jeg bruker i oppgaven.

---

⁶²Dagbladet, "I tråd med menneskerettighetene"; tilgjengelig på http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/aktuelt/taler_og_artikler/politisk_ledelse/taler-og-artikler-av-statssekretar-pal-k/2010/I-trad-med-menneskerettighetene.html?id=614268
Besøkt 22. November 2011

UDI mener at deler av Irak, særlig de nordligste provinsene er trygge nok for innbyggerne. Det vises til økt demokratisk styre, mindre vold og en generelt bedret sikkerhet. Asylsøkere fra disse områdene gis beskyttelse på individuelt grunnlag, dersom spesielle grunner skulle tale for det, men de fleste får i hovedsak avslag på opphold i Norge. Begrunnelsen for individuell vurdering samsvarer med de anbefalinger gitt av UNHCR angående de nordlige områdene. Som nevnt i punkt 5.1.2 anser UNHCR provinsene Ninewa, Baghdad, Diyala, Kirkuk (Tameem) og Salah Al – Din som utrygge nok til at søkere herfra bør gis opphold på generelt grunnlag. UDI anerkjenner at det i det sentrale Irak har vært mye vold og kampfandlinger, men legger til at dette er under konstant endring, noe som følges med på. UDI vurderer den generelle sikkerhetssituasjonen i Irak som forbedret, selv om noen områder er mer usikre enn andre. Situasjonen i disse områdene anses derimot ikke å være av en så alvorlig karakter, at det gis oppholdstillatelse på generelt grunnlag. Når det gjelder henvisning til intern flukt, blir de nordlige områdene ansett som trygge nok til at søkere, etter individuell vurdering, kan bli henvist til dette. Dette gjelder også søkere som opprinnelige ikke har tilhørighet der (Utlendingsdirektoratet 12.03.2010⁶³).

5.1.3 UNHCRs anbefalinger angående asylsøkere fra Somalia

Somalia er et land som er sterkt preget av konflikt og nærmest lovløse tilstander. Landinfo opererer med tall fra FN som tilsier at Somalia har ca 1,28 millioner internflyktninger, og omtrent 1 millioner flyktninger i utlandet (Landinfo 15.07.09⁶⁴).

Rapporten deler Somalia opp i 3 administrative områder: Somaliland, Puntland og sør – og sentral Somalia (UNHCR 05.05.10⁶⁵). Generelt så tar rapporten for seg bakgrunnen for konflikten og flyktningsmønsteret de siste årene. Den beskriver hvilken del av befolkningen som er mest utsatt, hvem som er forfølgere, hvilke beskyttelsesmuligheter som finnes og muligheter for intern flukt. Sør- og sentral Somalia har lenge vært, og er enda preget av væpnet konflikt mellom krigsherrer, regjeringsstyrker og diverse grupper av islamistiske opprørere. Flere av partene viser liten eller ingen hensyn til sivilbefolkningen med henhold til menneskerettigheter. Militargruppene, særlig al – Shabab, har vist seg militært sterke og

---

⁶³Utlendingsdirektoratet, "Asylpraksis Irak"; tilgjengelig på <http://www.udiregelverk.no/default.aspx?path=%7BE59FA0F0-0ABD-4322-8CC0-37B8F83F2CFE%7D>

Besøkt 02. Juni 2011

⁶⁴Landinfo, "Somalia"; tilgjengelig på <http://www.landinfo.no/id/114.0#who>

Besøkt 07. April 2011

⁶⁵UNHCR, "UNHCR eligibility guidelines for assessing the international protection needs of asylum – seekers from Somalia"; tilgjengelig på <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4be3b9142.html>

Besøkt 06. Juni 2011

kontrollerer store deler av det sørlige og sentrale Somalia. Angrep rettes mot menneskerettighetsarbeidere, NGO - arbeidere, dommere, journalister og andre sivile. Samtidig er det ikke statisk hvem som kontrollerer forskjellige områder, men hele tiden skiftende.

Konflikten har ført til store flyktningmasser. Den største flyktningleiren i Kenya mottar opp mot 1500 flyktninger hver dag, og vil i løpet av året nærme seg en halv million mennesker (Kirkens Nødhjelp 23.08.11⁶⁶). De islamist kontrollerte områdene styres etter strengt tolkede sharialover, som fører til vanskelige forhold for lokalbefolkningen. Når det gjelder sør- og sentral Somalia er følgende grupper utsatt for forfølgelse: tilhengere av regjeringsstyrkene, de som oppfattes å overtre islamsk lov, kvinner, homofile, barn, religiøse minoriteter med flere. Når det gjelder Somaliland og Puntland, er dette relativt fredelige områder. Somaliland har gjennomført vellykkede valg og forholdene anses som relativt stabile og fredelige. Puntlands styresmakter er ikke like sterke, men har gitt støtte til menneskerettigheter, selv om gjennomføringen av disse ikke har vært like prioritert (UNHCR 05.05.10).

Basert på alvorlige brudd på menneskerettighetene og det høye konfliktnivået i landet, anser UNHCR at mange asylsøkere derfra har behov for internasjonal beskyttelse. De landene som opplever store ankomster av somaliske asylsøkere som gir rimelig like grunner for å trenge beskyttelse, og der det blir for mye å skulle vurdere hver enkelt søknad, anbefales det at det blir gitt gruppe – basert oppholdstillatelse på midlertidig basis. Noe som ble gjort av Norge under krigen i Bosnia. Det anbefales at søkere fra sør og sentral Somalia gis beskyttelse under flyktningkonvensjonen eller på humanitært grunnlag, da risikoen for alvorlig skade er stor ved retur. Det ses heller ikke som et alternativ å returnere søkere til intern flukt i disse områdene. Dette gjelder også retur til Somaliland og Puntland, da disse områdene ikke godtar returnerte søkere med mindre det kan dokumenteres tilknytning til området gjennom klientilhørighet. UNHCR anbefales at søkere fra sentral og sør Somalia gis opphold på generelt grunnlag, mens søkere fra Puntland og Somaliland bør gis en individuell vurdering (UNHCR 05.05.10).

5.1.4 Norsk praksis

UNHCR mener at alle søkere fra sør og sentral Somalia bør gis opphold på generelt grunnlag som følge av den alvorlige konflikten som pågår i landet. Når det gjelder den norske praksisen så har det vært ulik praksis i UDI og UNE når det gjelder beskyttelsesbehov for søkere fra

---

⁶⁶Kirkens Nødhjelp, "Verdens største flyktningleir vokser"; tilgjengelig på <http://www.kirkensnodhjelp.no/Aktuelt/Nyheter/verdens-storste-flyktningleir-vokser/>
Besøkt 22. November 2011

Mogadishu. Dette gjelder også praksis for henvisning til intern flukt i sør - Somalia. Dette er til behandling i justisdepartementet. Foreløpig er UDI instruert om å behandle søknader som kommer utenom den problemstillingen (Justis – og Politidepartementet 01.07.10⁶⁷).

UDI anser den generelle sikkerhetssituasjonen i sør og sentral Somalia som alvorlig, da særlig i hovedstaden. Den humanitære situasjonen i landet er også svært alvorlig, og påvirker utlendingsmyndighetens vurderinger av asylsøknader fra aktuelle områder. UDI opplyser at den vanligste grunnen for å søke om beskyttelse nå er frykt for forfølgelse av militsgruppen al – Shabab. Frykt for tvangsrekruttering og dårlige levekår for kvinner er noe av bakgrunnen for dette. Humanitært arbeid er vanskelig å få til fordi hjelpeorganisasjoner ikke slipper inn. Samtidig er det mangel på mat og mange lider av underernæring. Til sammen fører alle disse forskjellige faktorene til en prekær humanitær situasjon som tvinger mange på flukt. Når det gjelder Somaliland og Puntland anses situasjonen som betraktelig tryggere, men også her lider befolkningen av mangel på mat.

Selv om situasjonen i sør og sentral Somalia er alvorlig, mener UDI at den allikevel ikke gir noe grunnlag for generell oppholdstillatelse. Derfor er praksis at UDI vurderer hver enkelt sak, og at eventuelle oppholdstillatelser blir gitt på individuelt grunnlag. Denne praksisen gjelder søkere fra hele Somalia. Situasjonen i Mogadishu anses som så utrygg at søkere derfra kan ha rett på beskyttelse. Men også her vurderes det først om det ligger til rette for å returnere søkere til intern flukt andre steder i landet. Når det gjelder intern flukt generelt, anser UDI det som trygt å returnere søkere til andre deler av landet. Somaliland og Puntland anses som relativt trygge, men tar bare i mot returnerte søkere som kan vise til klandtilknytning der. Retur til sentral og sør Somalia kan i visse tilfeller også være aktuelt, dersom det er gitt en nøye og individuell vurdering (Utlendingsdirektoratet 12.04.11⁶⁸).

Irak og Somalia er to land som opplever interne konflikter, som driver tusenvis av mennesker på flukt. I Norge utgjør mennesker fra Irak og Somalia to av de største flyktninggruppene vi har. De to utgjør også de gruppene med størst økning (Statistisk Sentralbyrå 01.01.11⁶⁹).

---

⁶⁷Justis – og Politidepartementet, ”Instruks om behandling av asylsaker fra Somalia”; tilgjengelig på <http://www.udiregelverk.no/Rettskilder/AID-KRD%20rundskriv%20og%20instrukser/GI-2010-017%20Instruks%20om%20behandling%20av%20asylsaker%20fra%20Somalia.aspx>
Besøkt 08. Juni 2011

⁶⁸Utlendingsdirektoratet, ”Asylpraksis Somalia”; tilgjengelig på http://www.udiregelverk.no/sitecore/content/Home/Rettskilder/UDI%20praksisdokumenter/PN%202011-001%20Asylpraksis%20-%20Somalia.aspx#_Toc290386572
Besøkt 08.juni 2011

⁶⁹Statistisk Sentralbyrå, ”158 000 har flyktningbakgrunn”; tilgjengelig på <http://www.ssb.no/flyktninger/>

Høykommissæren for flyktninger har gjennom sine rapporter anbefalt at mennesker fra visse områder i Irak og Somalia, bør gis internasjonal beskyttelse. Oppfatningen er at den generelle sikkerhetssituasjonen er så farlig at det i seg selv er grunn for innvilget beskyttelse. Norske myndigheter er enig i at områdene er farlige, men at en individuell vurdering må til, før eventuell beskyttelse kan gis. Når utlendingsmyndighetene velger å se bort fra UNHCRs anbefalinger, er begrunnelsen av anbefalingene ofte er generelle, og har et fokus på forholdene i de enkelte land. Utlendingsmyndighetene mener at også den enkelte søkers bakgrunn og situasjon må tas til vurdering.

5.1.5 Papirløse

Da jeg bestemte meg for å skrive om dette temaet hadde jeg en ganske negativ holdning til norsk asyl – og innvandringspolitikk. Jeg syntes at politikken på området var altfor streng og reglene for firkantet. Man så mange skjebner på nyhetene om fedre og mødre som ikke fikk opphold med resten av familien og mennesker som ble sendt tilbake til krigsherjede områder. Slike nyhetssaker påvirker en, og det er fort gjort og ende opp med et skjevt bilde av virkeligheten. Dette var også noe jeg var ganske oppmerksom på da jeg også har personlig erfaring med utlendingsmyndigheter på dette området. Det var samtidig et tema som opptok meg såpass at jeg ville gå nærmere inn i prosessene bak, og prøve å finne ut om systemet var så urettferdig som jeg i utgangspunktet mente det var.

Det er nok av avisartikler og nyhetssaker som stiller seg negativt til den asylpolitikken som Norge fører. Og noe av kritikken er med rette, noe er ikke. Jeg var selv preget av nyhetsoppslag og gikk inn i arbeidet med den tanken at Norge ikke beskytter de menneskene som trenger det. Etter lang tids arbeid med oppgaven innser jeg at det ikke er så enkelt.

Asylpolitikk, praksis og flyktninger er mye mer komplisert enn jeg først antok.

Setningen ”Norge bryter med internasjonale menneskerettighetskonvensjoner” ses og høres i mange sammenhenger og brukes etter min mening litt unyansert. Norge kan ikke bryte direkte med konvensjoner, uten konsekvenser fra FN. Norge er kjent for et sterkt engasjement når det gjelder menneskerettigheter. Som nevnt tidligere må Norge sende inn periodiske rapporter til FN som belyser menneskerettighetssituasjonen i landet. Denne rapporten blir vurdert av FN, og Norge mottar en tilbakemelding med ris og ros. Disse rapportene blir på mange måter en kontroll på at menneskerettighetene blir fulgt. Rapportene opprettholder ”presset” på land når det gjelder gjennomføring av rettigheter. Dette betyr allikevel ikke at kontrollen er ”vanntett”. Når konvensjoner inkorporeres i norsk lov kreves det tolking av begreper i konvensjonen. Dette kan gjøres på forskjellige måter. Dette fører til at regjeringen kan føre en

strengere/mildere tolkning av konvensjonsinnholdet, og dermed gi flere/færre beskyttelse, alt etter hvilken politikk som føres. Dette kan gjøres uten at man direkte bryter med konvensjoner, og fører til en noe ulik politikk fra land til land.

Det har de siste årene vært mye debatt rundt de såkalte papirløses situasjon i Norge. De finnes mennesker som lever i Norge uten oppholdstillatelse. Det kan være asylsøkere som har fått endelige avslag på søknaden sin, men som av frykt nekter å returnere til hjemlandet. De velger heller å leve som "ikke – eksisterende" i Norge. Det kan også være mennesker som er kommet på visum, for å arbeid men ikke fått tillatelse, eller som følge av menneskehandel. Deres situasjon utgjør et stort dilemma for den norske stat. Felles for dem alle er at de ikke har lov å bo her, og dermed heller ikke har rettigheter. I et forsøk på å få disse menneskene til å reise fra landet, innførte UDI i 2004 en ordning der botilbudet for asylsøkere (med unntak av enslige mindreårige og barnefamilier) med endelig avslag falt bort. Begrunnelsen var at mennesker som i utgangspunktet bodde ulovlig ikke skulle dra nytte av goder som bidro til forlengelse av deres opphold (Utlendingsdirektoratet 18.03.05⁷⁰). Dette har skapt stor debatt de siste årene. Det ble av mange fremstilt som etisk forkastelig å stenge mennesker ute fra velferdsgoder og grunnleggende rettigheter som virkemiddel i asylopolitikken. Det eneste "gode" de kan dra nytte av er nødhjelp. Dette kan ligne på situasjoner som de har flyktet fra i hjemlandet (Den Norske Kirke desember 2005⁷¹). Noen av de papirløse er også mennesker som har sagt seg villig til å returnere, men som ikke kan på grunn av uavklart situasjon i hjemlandet. Er det moralsk forsvarlig at en gruppe mennesker utgjør en undergruppe som ikke kan arbeide for å forsørge seg, som ikke har rett på helsehjelp eller en plass å bo? Det er nå et økende flertall som mener at det ikke kan forsvares. Flere store norske kommuner har gått inn for å legge press på den nåværende regjeringen for å gjøre livet lettere for de som er papirløse i Norge. Målet er at regjeringen skal gå inn for å gi disse arbeidstillatelse (Stavanger Aftenblad 22.11.11⁷²). Dette viser at det også er politisk uenighet om de tiltakene som settes inn i arbeidet for å minimere antall asylsøkere. Slike tiltak bidrar også til å sende en beskjed til omverden om at det ikke er noe "poeng" i å prøve å komme seg hit. Så er utfordringen hva som kan gjøres. Man kan forstå at det å gi mennesker som ikke har lov å oppholde seg her

---

⁷⁰Utlendingsdirektoratet, "Årsrapport 2004"; tilgjengelig på <http://www.udi.no/upload/Pub/Aarsrapport/2004/Aarsrapport04.pdf>

Besøkt 29. November 2011

⁷¹Den Norske Kirke, "Når så vi deg fremmed og tok i mot deg?"; tilgjengelig på <http://kirken.no/?event=doLink&famID=6923>

Besøkt 29. November 2011

⁷²Stavanger Aftenblad, "Papirløse: Sandnes ber regjeringen snu"; tilgjengelig på <http://www.aftenbladet.no/lokalt/sandnes/Papirlse-Sandnes-ber-regjeringen-snu-2896810.html>

Besøkt 29. November 2011

utbytte av velferdsgoder er en risikosport med tanke på utnyttelse. Det er felles enighet om at mennesker som har fått avslag på opphold skal returneres til hjemlandet så fort som mulig. Samtidig er det noe med å behandle mennesker som mennesker og sikre dem verdighet i en vanskelig situasjon. I 2010 gikk mange organisasjoner sammen og lanserte en kampanje for å rette fokus på disse menneskene. Kampanjen går under slagordet: Ingen mennesker er ulovlige. Kampanjen viser til et flertall av EU land som har gjennomført reguleringer på dette område. Grunnlaget har vært sterke humanitære hensyn, men også et ønske om å komme en stor sektor av svart arbeid til livs. Dette er også et område norske myndigheter har satt inn store ressurser å få en slutt på. Denne sektoren drar også nytte av sårbare mennesker som papirløse. Kampanjen understreker at mange de papirløse er barn, noen født og oppvokst her. De må lide på grunn av foreldres potensielt feil valg. Kampanjen påpeker at det i økende grad må tas større hensyn til disse barna, og at det bør utarbeides regler på hvor lenge mennesker kan være ulovlige i Norge. Dette gjelder særskilt barn som er her med familie (Papirløse 29.11.11⁷³). Motargumentet brukt av den politiske opposisjonen er at dette blir veldig lett å misbruke. Det åpner for at mennesker med avslag bare kan gå under jorden lenge nok, og dermed dukke opp igjen for å få opphold. Dette er en reell "risiko", men som kan minimeres ved at en slik bestemmelse medfører visse krav. I 2003 utstedte Den europeiske kommisjonen mot rasisme og intoleranse en rapport som etterlyste en ordning som løste disse utfordringene. Det var i forbindelse med denne at UDI utarbeidet et forslag. Forslaget gikk ut på å gi opphold etter henholdsvis 5 og 8 år, alt etter forholdene. Forslaget har ikke gått gjennom. Stortinget har i tillegg skjerpet kravene angående tilfeller der omgjøring av endelig avslag allikevel er aktuelt (Den Norske Kirke desember 2005).

Norge mener FN er en viktig internasjonal aktør. FN har alltid spilt en viktig rolle i norsk utenrikspolitikk, og Norge har undertegnet alle FN sine konvensjoner. Derfor er det viktig for Norge å følge de vurderinger og anbefalinger som UNHCR gjør. Norge er også medlem av EØS og dermed en del av Schengen samarbeidet og må forholde seg til de avtaler som gjelder der. Siden UNHCR kommer med anbefalinger og ikke pålegg, kan Norge velge å sette disse til side. Det gjør medlemskapet i EØS også, men ikke i så stor grad. Norge har de siste årene lagt seg på en streng tolkning av UNHCR sine anbefalinger. I noen tilfeller har dette ført til at Norge har blitt klaget inn menneskerettighetsdomstolen og dømt. Dette har ført til endring i klare enkeltsaker, men ikke til en mer liberal asylpraksis. Norge velger fortsatt å føre en streng asylpraksis som juridisk sett i de fleste tilfeller holder seg innenfor de konvensjoner Norge har forpliktet seg på.

---

⁷³Papirløse, "Om kampanjen"; tilgjengelig på http://papirlose.no/wp/?page_id=4
Besøkt 29. November 2011

5.2 Moralsk vurdering

Det er en stund siden Europa opplevde krig på egen jord, og de som opplevde det begynner å bli gamle. Jeg vil påstå at de fleste i Europa i dag, ikke har opplevd krig. Dette kan gjøre at det også er vanskeligere å relatere seg til de som opplever det. Mange av dagens konflikter foregår på steder som geografisk er ”langt borte”. Vi ser daglig bilder av mennesker i nød, og hører historier om tragiske menneskeskjebner. Dette er muligens med på å gjøre oss litt ”immune”. Det råder også en følelse av håpløshet, samtidig som det skaper økt engasjement. Krigen i Jugoslavia skapte et voldsomt engasjement og flere tusen flyktninger fikk opphold i Norge på generell basis. NATO ble også involvert. Vi har en lignende situasjon i Libya og andre arabiske land med så mange flyktninger at det kvalifiserer til ”mass – influx” – situasjon. Dette innebærer midlertidig beskyttelse frem til situasjonen i landet er mer avklart (Flyktninghjelpen juni 2011⁷⁴). Man kan jo spørre seg hvorfor dette engasjementet ikke kommer så tydelig frem i dag? Det er mulig at fordi krigen var den første etter verdenskrigene som utspilte seg på europeisk jord, var man redd det skulle spre seg. Jugoslavia var nærmere oss geografisk, men også kulturelt, sammenlignet med for eksempel Somalia. Dette gjorde det kanskje lettere å reagere. Somalia er mye lenger unna, og det er få berøringspunkter mellom dem og oss. Krigen i landet har heller ingen direkte effekt på oss vil noen påstå. Men er dette helt sant? Jeg vil si at flyktninger som kommer til Norge er en direkte effekt av krig rundt om i verden. Når målet til regjeringen er å minske antall asylsøkere, ville det være naturlig å gjøre noe med grunnen til at de kommer? Dette vil jeg gå nærmere innpå etter hvert.

5.2.1 Rom for tolkning

Norge er flere ganger dømt i menneskerettighetsdomstoler for brudd på konvensjoner (blant annet barnekonvensjonen) når det gjelder enkeltsaker. Domsavgjørelser i slike tilfeller forplikter Norge gjør noe med hva det er som forårsaker et menneskerettighetsbrudd. Det kan være alt fra å endre på lovverk til å sende ut rundskriv. Målet er å hindre at det skjer igjen (Dagsavisen 21.07.11⁷⁵). Som nevnt i punkt 4.3.2, er flyktningbegrepet utvidet for å gi flere mennesker beskyttelse. Dette tiltaket har gitt flere asylsøkere flyktningstatus, og innvilgelsesprosenten har steget. På en annen side har antall mennesker som søker beskyttelse i Norge, sunket. Regjeringens fokus på en streng innvandringspolitikk har også gjort sitt for nedgang i antall søknader. Og til tross for utvidet flyktningbegrep, er den generelle politikken

---

⁷⁴ Flyktninghjelpen, ”Flyktningregnskapet 2011”; tilgjengelig på http://www.flyktninghjelpen.no/arch/_img/9122914.pdf

Besøkt 26. November 2011.

⁷⁵ Dagsavisen, ”Uholdbart av Lønseth”; tilgjengelig på

http://www.nyemeninger.no/alle_meninger/cat1003/subcat1010/thread161384/#post_161789

Besøkt 23. November 2011

på område streng, noe som innebærer at sentrale elementer er snevert tolket. Det finnes nok mange grunner til den politikken som føres, og jeg skal ikke gå så mye nærmere inn på alle. Norge er ikke alene om å føre en streng asylpolitikk, og jeg vil videre prøve å problematisere dette litt. Målet for Norge og flere stater er å holde antall asylsøkere nede. Vikram Kolmannskog påpeker i en rapport fra Flyktningshjelpen at midlene som brukes for å nå dette målet undergraver konvensjonen. Noen av disse midlene er moralsk problematiske. En flyktning må komme seg til eller innenfor et lands grenser før han kan søke asyl. Noen av virkemidlene som brukes for å få ned antall asylsøkere, er forsøk på å stanse dem før de får muligheten til å søke asyl. Mange flyktninger risikerer livet for å komme seg vekk. Båter med flyktninger nektes å legge til land, og sendes ofte tilbake. Dette fører til flere drukningsulykker på grunn av overfylte båter uten kapasitet til å krysse de avstander de gjør (Flyktningshjelpen juni 2011). Bruk av avslag på visumsøknader og opprettelse av visumplikt er også måter å regulere antall asylsøknader på. I noen land spiller også transportselskap en sentral rolle. Muligheten til å botelegge transportselskaper dersom de slipper personer uten gyldige reisedokumenter inn i landet, gjør selskapene medansvarlige for å holde tallene nede. Dette er å gi dem ansvar langt utover sitt egentlig arbeid, og øker samtidig risikoen for at mennesker med beskyttelsesbehov ikke får det. Alle disse tiltakene bidrar til at flere mennesker utsetter seg for videre risiko for eksempel ved å bruke menneskesmuglere. Flyktninger som gjør dette blir ofte betegnet som ulovlige migranter, og fokuset blir på det at de har kommet seg inn i landet på ulovlig vis. Flyktningskonvensjonen tillater flyktninger å søke asyl i andre land selv om de har krysset nasjonale grenser ulovlig. Da skal de gjøre seg til kjenne så raskt som mulig og informere om det (Flyktningshjelpen juni 2011). Disse virkemidlene som tas i bruk som en del av streng asylpolitikk er problematiske sett fra et juridisk perspektiv ved at man tar fra folk retten til å søke asyl, men og at man risikerer å bryte et ufravikelig prinsipp i Flyktningskonvensjonen, prinsippet om non – refolement. Fra et moralsk perspektiv er det problematisk å sende tilbake mennesker til potensiell nød i landet de flyktet fra. Det er grunn til å sette spørsmål ved at det sendes overfylte båter tilbake på en reise som i utgangspunktet er farlig å gjennomføre, om man ikke skal gjøre det to ganger (Flyktningshjelpen juni 2011).

Jeg har frem til nå prøvd å vise hvor mange utfordringer som oppstår i møtet mellom globalisering, flyktninger og menneskerettigheter. Vi har sett at selv om menneskerettighetene står sterkt i Europa er det ikke alltid man opptrer i tråd med konvensjonene.

5.2.2 Byrdefordeling

Ettersom verden er blitt mer globalisert har problemstillingen rundt flyktninger og internasjonal beskyttelse blitt mer aktuell for hvert år. Selv om de fleste konflikter i dag er interne, er mulighetene for å reise på tvers av grenser større. Dette gjenspeiles i at antall flyktninger som kommer til Norge har vært i stabil økning (det er nå litt nedgang grunnet streng innvandringspolitikk de siste årene). Norge er en del av dagens globaliserte verden, og det "globale medlemskapet" legger føringer på mange områder. Politiske beslutninger som blir tatt, særlig i EU, har stor betydning for Norge, selv om vi ikke er medlem. Vi har lenge vært en del av et samarbeid om grensekontroll og innvandring innad i EU, med Schengen – og Dublin avtalene. Så hvorfor er Norge en del av slike avtaler når vi ikke er en del av EU? En av grunnene er at vi må følge mønsteret i land rundt oss for å unngå at Norge mottar uforholdsmessig mange asylsøkere. Samarbeidet om byrden som følger mottakelse av flyktninger, skal deles jevnt på de europeiske landene. Dette har ført til en ganske restriktiv politikk over hele Europa, med visse nasjonale forskjeller. Kritiske røster vil påstå at Europa ligner en festning. Sammen med handelsbarrierer, tollsatser og sterkt kontrollerte grenser, er det ikke lett for andre å ta del i velstanden som noen mener burde vært bedre fordelt på de som har lite. Noen vil også påstå at byrdefordelingen ikke er så god hverken innenfor eller utenfor Europa. I 2010 var antall flyktninger i verden 43,2 millioner. 27,1 millioner av disse var internt fordrevne, mens 16,1 millioner krysset nasjonale grenser. Disse tallene viser at det er et mindretall flyktninger som krysser grenser. De flyktningene som gjør drar sjelden langt, og et stort flertall ender opp i naboland. Tall viser at i 2009 var det utviklingsland som huset 80 % av verdens flyktninger (FN Sambandet 21.01.11⁷⁶). Jordan huser en flyktningbefolkning på 2,4 millioner. Til sammenligning kom det 358 840 asylsøkere til i – land, 10 064 av disse kom til Norge (Flyktninghjelpen juni 2011). Disse tallene setter ting i perspektiv. Naboland til krigsområdene er de som tar i mot de fleste flyktningene som krysser nasjonale grenser. Som jeg har nevnt litt tidligere i oppgaven, har disse landene allerede store utfordringer som de sliter med å møte. Stor flyktningbefolkning påvirker et land på flere måter. Det optimale for alle er at flyktninger er midlertidig bosetning i naboland til det er trygt nok å reise tilbake. Nødvendigheten av mat, vann, bosted, helsetjenester er stor i flyktingleire. Ofte er det allerede rift om dette blant lokalbefolkningen fordi staten sliter med å møte behovet. Når flyktninger blir værende i et land over lang tid blir dette behovet større. Utbedring av infrastruktur som utdanning og arbeid er nødvendig som en måte å drive landet fremover på. Dette er ikke lett for land som allerede sliter med å sørge for den befolkningen de har. Større

---

⁷⁶FN – sambandet, "Flyktninger"; tilgjengelig på <http://www.fn.no/Temaer/Humanitaere-spoersmaal/Paa-flukt/Flyktninger>

Besøkt 26. November 2011

press på naturressurser bidrar også til store utfordringer. I noen tilfeller også konflikter. Selv når flyktninger returnerer til sine hjemland, kan ettervirkningen prege vertslandet i lang tid etterpå (World Development Report 2011 29.07.10⁷⁷). En stor flyktningbefolkning kan også, med de rette omstendigheter, tilføre noe til vertslandet de bor i. Blant flyktningene finnes det mennesker med utdanning og erfaring som kan være nyttige for vertslandet. Baksiden kan være at disse utgjør billigere arbeidskraft, og utkonkurrerer lokale arbeidstakere (World Development Report 2011 29.07.10). Dette ser vi også eksempler på i Norge, med økt bruk av arbeidskraft fra Øst – Europa.

Flyktninger bosetter seg oftest i urbane strøk, noe som fører til økt press på byene. Det oppstår lett konflikter når mange mennesker samles på små områder. Økt konkurranse og konflikt over begrensede ressurser som arbeid og land kan lett eskalere. I møte med lokal befolkning stiller flyktninger raskt i andre rekke. Lite rettigheter fører til økning i svart arbeid og ulovlige aktiviteter for å klare seg. Mange blir også utnyttet. Nye befolkningsgrupper kan føre til eskalering av eksisterende konflikter mellom lokale befolkningsgrupper. Alt i alt så bidrar man bare til å vedlikeholde en byrdefordeling som er skjev, dersom man ikke vil ta ansvar for å ta i mot flyktninger. Dette bidrar igjen til økte forskjeller i verden (Den Norske Kirke desember 2005). Norge har ressurser til å være en sterk aktør i dette arbeidet.

Konsekvensene av å huse en stor flyktningbefolkning anses som en stor belastning for vertland. Dette anerkjennes av de fleste bistandsorganisasjonene i verden, inkludert UNHCR. Utviklingshjelp med fokus på bestemte områder har vist seg å ha positiv innvirkning på utviklingen i disse landene. Målspecifikk hjelp som både har lokalbefolkning og flyktninger i fokus kan spille en avgjørende rolle i noen tilfeller. Økonomisk støtte til utbygging av infrastruktur, skoler, veier, helsesentre, arbeidsplasser og lignende bidrar til utvikling (World Development Report 2011 29.07.11). Norge har flere hjelpeorganisasjoner som bidrar i dette arbeidet. Både Kirkens Nødhjelp og Flyktninghjelpen er blant disse. Det er gode grunner til å bidra sterkere når det gjelder dette. Hjelp til flyktninger som befinner seg i naboland øker sjansene for at de kan vende tilbake til hjemlandet. Dette vil på sikt minimere antall flyktninger i verden. Det er også billigere å drive et slikt arbeid sammenlignet med å skulle motta flyktninger til Norge (Den Norske Kirke desember 2005).

Det er altså bare 20 % som når vestlige land. Til tross for at en liten mengde flyktninger når i – land, er den mengden nok til å skape utfordringer. Også her er

---

⁷⁷World Development Report 2011, "The impact of refugees on neighboring countries: A development challenge"; tilgjengelig på http://siteresources.worldbank.org/EXTWDR2011/Resources/6406082-1283882418764/WDR_Background_Paper_Refugees.pdf

Besøkt 28. November 2011

byrdefordeling en utfordring. Naturlig nok er det landene som ligger i Europas grenser som mottar den største flyktningmengden. Særlig etter revolusjonene i Nord – Afrika har dette skapt debatt, om asylinstituttet og samarbeidet innad i Europa er bra nok. I følge Dublin avtalen er det landet som mottar en asylsøknad første gang som skal behandle den. Dette skaper problemer for grenseland som Spania, Hellas og Italia. Det ankommer så mange flyktninger at mottakskapasiteten sprenges, og mennesker avvises og avskjæres fra i det hele tatt komme innenfor grensene. Disse menneskene er ikke bare asylsøknader som skal behandles, men menneskerettighetene krever også at man dekke grunnleggende behov som mat og husly. I forbindelse med opprøret i Tunisia, hadde Italia så mange flyktninger at de ba EU om hjelp til å håndtere dem. Dette ble avslått med henvisning til Dublin avtalen. Det ble etter hvert utstedt reisevisum som tillott flyktninger å reise videre inn i Europa, noe som førte til grensekontroller hos Frankrike. Flyktninger ble da stoppet og returnert til Italia (Flyktninghjelpen juni 2011).

Forståelig nok skaper slike situasjoner anspente relasjoner mellom land. Den meget anerkjente professoren innen flyktningrett, James Hathaway mener at hele forordningen faktisk er et brudd på flyktningkonvensjonen. Eksempelet med returnering av store mengder asylsøkere til Hellas har skapt store debatter om ordningen åpner for brudd på menneskerettigheter. Hellas har lenge hatt store økonomiske problemer med høy gjeld som de ikke klarer betjene. De har også opplevd et høyt antall flyktninger som kommer til landet. UNHCR har beskrevet asylsystemet i Hellas som kollapset og ute av stand til å håndtere asylsøknader. Dette fører til at et høyt antall flyktninger lever ulovlig i landet uten grunnleggende rettigheter. Til tross for dette har de fleste europeiske land fortsatt å returnere asylsøkere dit med Dublin avtalen i hånd. Dette har blitt kraftig kritisert av flere menneskerettighetsgrupper, inkludert flyktningkommisæreren. Også Norge har fått kraftig kritikk for sin praksis med returner til Hellas. I januar 2011 ble Belgia dømt for dette i menneskerettighetsdomstolen. Dette førte til midlertidig stopp av returner. Dette har også Norge gjort (Utlendingsdirektoratet 08.06.10⁷⁸).

Vi ser at flyktnings tilstedeværelse i andre land fører til utfordringer for vertslandet og befolkningen der. Dette fører ofte igjen til nye brudd på menneskerettighetene også innenfor Europa. Jeg vil påstå at mange av de utfordringene Europa opplever i forhold til flyktninger kommer av den strenge politikken som føres på område. Som sagt er det bare et lite antall

---

⁷⁸Utlendingsdirektoratet, "Viktig arena for diskusjon om asylpolitikken i EU"; tilgjengelig på <http://www.udi.no/Nyheter/2010/Behov-for-en-felles-asylpolitikk-i-Europa/>
Besøkt 28. November 2011

flyktninger som når europeiske grenser, samtidig som vi er best stilt i verden til å kunne både håndtere og hjelpe dem.

5.2.3 Et helhetlig bilde: Ansvar for hverandre?

God internasjonal flyktningbeskyttelse må gå hånd i hånd med et engasjement for konfliktforebygging og konfliktløsning samt et målrettet arbeid for utvikling i utviklingsland for å forebygge flyktningstrømmer. (Den Norske Kirke desember 2005)

Å være nasjon i dagens verden innebærer mange goder, i alle fall for land som Norge. Vi har god økonomi, en frisk befolkning og et trygt land. Egentlig alle forutsetninger for å ha det bra. Dette er ikke en selvfølge for alle, og mange mennesker kjemper en daglig kamp for overlevelse. Mange land lider under sult, naturkatastrofer og krig. Og i noen tilfeller kan land lide delvis på grunn av hvordan verden fungerer. Et dokument fra den norske kirke nevner dette. Dokumentet påpeker at nordlige stater får veldig mye ut av globalisering uten å tenke på å ta ansvar for de konsekvensene dette medfører. Det legges vekt på at kampen om ressurser skaper mange flyktninger. Det vises også til konflikter som stammer helt tilbake til kolonitiden og kolonimaktens styring. I stor grad er det dette jeg vil trekke frem her. Er det for lite fokus på det helhetlige bilde som flyktninger er en del av?

De siste årene har et økt fokus på samfunnsansvar ført til et økende press på bedrifters ansvar ovenfor det samfunnet de opererer i. For eksempel er oljeutvinning i utlandet omdiskutert. Norge henter mest olje fra norsk sokkel, men er også en del av prosjekter utenlands, blant annet i Angola og Nigeria. Oljeindustrien har i flere tilfeller fått sterk kritikk av menneskerettighetsgrupper og miljøgrupper for å utnytte store oljeressurser i utviklingsland samtidig som lokalbefolkningen lider. Store selskaper som etablerer virksomhet i fattige land gis ofte stor frihet av landets myndigheter i håp om at det skal generere velstand og utvikling. Men dette er ikke alltid tilfelle, da selskapene er mer opptatt av profitt enn samfunnsengasjement. Oljeboringen i Nigeria har ført til store miljø ødeleggelser, som igjen fører til store problemer for befolkningen. Dette har ført til dannelse av flere opprørsgrupper som kjemper mot oljeselskapenes drift. Konfliktnivået har til tider vært svært høyt og kostet mange mennesker livet (Bellona 13.10.09⁷⁹). Det er fullt mulig å se krigen i Irak i dette perspektivet. Det er liten tvil om at det i noen tilfeller er en direkte link mellom konflikter og enkelte lands økonomiske interesser.

---

⁷⁹Bellona, "Blodolje i Nigeria"; tilgjengelig på http://www.bellona.no/comments/blodolje_nigeria
Besøkt 09. Juli 2011

Et annet eksempel som kanskje i større grad angår hver enkelt innbygger er det vi kan kalle konfliktmineraler. Illegale diamanter har lenge hatt internasjonal fokus, etter at det ble kjent at utvinning og salg av diamanter fra Vest – Afrika finansierte borgerkrigen i Liberia og Sierra Leone. Det er innført en internasjonal sertifiseringsordning (The Kimberley Process) som skal hindre at disse diamanterene entrer det internasjonale markedet. Ordningen har vært svært suksessfull, og takket være økt bevissthet rundt problemet regner man med at 99 % av alle diamanter i dag er konfliktfri (Geology 30.11.11⁸⁰). Diamanter er dessverre ikke det eneste mineralet som skaper konflikter i Afrika. Demokratiske Republikken Kongo (DRC⁸¹) har i en årrekke vært plaget med interne konflikter. Det er særlig den østlige delen av landet som lider. Som et av de rikeste landene i Afrika på naturressurser og mineraler foregår det en endeløs kamp om ressursene og fordelingen av dem. Konflikten i landet er ofte beskrevet som den verste siden andre verdenskrig. Det er estimert at 50 % av gruvene er kontrollert av militære grupper. Disse gruppene krever inn skatter og betaling for mineralene. Salg og distribusjon av mineralene finansierer flere militære grupper og forsyner dem med våpen som gjør det mulig å terrorisere lokalbefolkningen. Det er ofte sivile som arbeider under tvang i gruvene. Det er på grunn av disse militære gruppene at millioner av mennesker er på flukt innad i DRC (Raise Hope for Congo 29.11.11⁸²). Det er i hovedsak snakk om 4 mineraler som utvinnes fra malm: tinn, tantal, gull og wolfram. Coltan er også et kjent navn for noen. Disse metallene er sentrale i produksjon av flere elektriske artikler som mobiltelefoner, datamaskiner og musikkspillere. Det pekes på at mineralene i hovedsak brukes i elektronikk industrien, og at industrien spiller en viktig rolle når det gjelder arbeidet mot bruk av konfliktmineraler i produkter (BSR mai 2010⁸³).

En av utfordringene ved konfliktmineralene er at det er mange ledd i produksjons/leverandørkjeden som gjør det vanskelig å spore opphavet til mineralene. En samlet industri mot konfliktmineraler, sammen med støtte til statlige og lokale tiltak, er viktige bidrag for å stoppe konflikten i DRC. I 2010 vedtok USA en lov som tvinger selskaper registrert i landet, og som bruker de aktuelle mineralene, til å levere årlige rapporter som viser

---

⁸⁰Geology, "Blood diamonds – Conflict diamonds: What is the Kimberley Process?"; tilgjengelig på <http://geology.com/articles/blood-diamonds.shtml>
Besøkt 30. November 2011

⁸¹Jeg vil videre bruke forkortelsen for Democratic Republic of Congo, DRC, i omtale av landet

⁸²Raise hope for Congo, "Conflict minerals"; tilgjengelig på <http://www.raisehopeforcongo.org/content/initiatives/conflict-minerals>
Besøkt 29. November 2011

⁸³BSR, "Conflict minerals and the Democratic Republic of Congo"; tilgjengelig på http://www.bsr.org/reports/BSR_Conflict_Minerals_and_the_DRC.pdf
Besøkt 30. November 2011

leverandørkjeden. Selskapene må kunne vise hvor mineralene kommer fra. Dersom mineralene utvinnes i land som DRC, må det vises til hvilken gruve som er brukt. På denne måten kan man unngå bruk av gruver som er en del av konfliktbildet (BSR mai 2010). På mange vis blir slike tiltak til boikott av konfliktmineraler, og dette har ikke bare positive konsekvenser. Noen tall peker på at så mye som 80 % av alle mineraler i DRC er konfliktmineraler. Dette vil ha en betydelig påvirkning på økonomien i DRC. Målet bør være at mineralene kommer Kongo til gode for å skape utvikling. Slike tiltak vil også ramme naboland og samtidig ansvarliggjøre dem. Disse landene baserer mye av økonomien på uttransportering av mineralene, og vil miste store inntekter som følge av boikott. Samtidig som de vil miste inntekter må det brukes ressurser på å stanse transportering av mineraler. Dette er det ikke alle land som er klare for (BBC News 28.03.11⁸⁴).

Konflikten i landet har ført til omtrent 1,7 millioner internt fordrevne. Det er også en halv million flyktninger i utlandet. 86 av dem kom som asylsøkere til Norge i 2010 (Flyktningshjelpen 06.09.11⁸⁵). Norske bidrag til Kongo baserer seg hovedsakelig på økonomisk bistand. Norge er blant de største giverne gjennom FNs nødhjelpsfond (Landsider 08.01.11⁸⁶). Norge mottar 1200 kvoteflyktninger hvert år, men jeg fant ingen tall på hvor mange av disse som er fra Kongo. Norge har ingen tiltak for bekjempelse av konfliktmineraler. Kirkens Nødhjelp lanserte i 2009 en kampanje for økt fokus på sammenhengen mellom voldtekt av kvinner og konfliktmineraler. Kampanjen satte spørsmål ved hva Norge kan gjøre for å unngå at konfliktmineraler ender opp i norske produkter. En klar oppfordring til elektronikkbransjen var bevissthet og åpenhet rundt leverandørkjedene. En oppfordring til myndighetene var etablering av et ombud som kan vurdere påstander om bedrifters medvirkning til menneskerettighetsbrudd. Det ble også oppfordret til å legge press på kongolesiske myndigheter, bidra til at konfliktmineraler ikke kommer inn på norske markeder og stille med soldater til FN styrken som er i Kongo (Kirkens Nødhjelp 07.05.09⁸⁷).

---

⁸⁴BBC News, "Can conflict minerals be controlled?"; tilgjengelig på <http://www.bbc.co.uk/news/business-12730470>

Besøkt 30. November 2011

⁸⁵Flyktningshjelpen, "Flyktningshjelpens arbeid i Kongo DR"; tilgjengelig på <http://www.flyktningshjelpen.no/?aid=9079340>

Besøkt 30. November 2011

⁸⁶Landsider, "Kongo DR: Bilaterale forbindelser"; tilgjengelig på <http://www.landsider.no/land/kongodemrep/reise/sikkerhet/>

Besøkt 30. November 2011

⁸⁷Kirkens Nødhjelp, "Stopp voldtektene i Kongo!"; tilgjengelig på <http://www.kirkensnodhjelp.no/Engasjer-deg/gjor-en-forskjell/Tidligere-kampanjer/Stopp-voldtektene-i-Kongo/>

Besøkt 30. November 2011

De fleste land i Europa, inkludert Norge, fører en asylpraksis basert på en streng tolkning av flyktningskonvensjonen. Målet er felles for alle, nemlig å redusere antall asylsøkere som kommer til Europa. Virkemidlene som brukes for å nå målet er i følge menneskerettighetsorganisasjoner problematiske. Stengte grenser i Europa øker belastningen på de statene som grenser til konfliktområder. De mottar allerede størsteparten av verdens flyktninger. Eksemplene ovenfor viser også hvorfor det er viktig at vi er bevisste på verden rundt oss og hvordan våre handlinger kan få konsekvenser i andre land. Råvarer i produkter på det internasjonale og norske markedet kan stamme fra konflikter, og på den måten bidra til at konflikter vedvarer. Selv om det gjøres mye for å hjelpe bør arbeidet intensiveres for å få en slutt på konflikter. Dette arbeidet kan også bidra til forebygging av nye. Vi står i spissen for en økende integrert verden, noe som også får negative konsekvenser, ikke bare goder.

Kapittel 6

KONKLUSJON

Jeg vil videre komme med en konklusjon på oppgaven og de spørsmål jeg søker svar på. Jeg velger å ta for meg hvert enkelt underspørsmål og svare på disse, før jeg viser hvordan disse spørsmålene og resten av oppgaven gir svar på problemstillingen.

Hvordan spiller globaliseringsprosesser inn på flyktningproblematikken?

Den økonomiske avhengigheten blant land i verden har blitt større etter andre verdenskrig. Endringer i den økonomiske utviklingen i noen deler av verden vil ha betydning for andre deler av verden. Utviklingsland er særlig sårbare. Denne avhengigheten kan skape konflikter når det gjelder ressurser det er mangel på eller stor etterspørsel etter. Som for eksempel olje. Krigen i Irak kan være et eksempel på dette.

Med kommunismens fall endret avhengighetsforholdet mellom statene seg fordi man stod igjen med bare en supermakt, USA. Med terrorangrepet på USA stod verden ovenfor et nytt trusselbilde som har satt sitt preg på internasjonal politikk. Kombinasjon av økonomiske interesser, enerådende politisk supermakt, et nytt trusselbilde gjør det mulig for USA å forsvare et angrep på Irak. Krigen gav ikke en rask regime endring og åpnet opp for gamle interne motsetninger. Resultatet ble store flyktningstrømmer.

Staten Somalia gikk i oppløsning i 1991. Religiøse militsgrupper tok over styringen og kontrollerer i dag store deler av Somalia. Enkelte av disse har et nært samarbeid med al – Qaida. Dette har skapt bekymring i det internasjonale samfunnet. Kombinasjonen av interne konflikter og langvarig tørke har ført et betydelig antall flyktninger.

Disse eksemplene viser mulige sammenhenger mellom globaliseringsprosesser og flyktningproblematikk.

Fører en streng asylpraksis med seg moralske problemstillinger?

Hovedfokuset til europeiske land når det gjelder asylutfordringen er å få ned antall asylsøkere. Streng asylpraksis fører til at færre kommer til Europa, og flere blir værende i ressursfattige land med dårlige levekår. En altfor stor byrde ligger på skuldrene til utviklingsland som allerede sliter med store problemer. Jevnere byrdefordeling må være et mål. Europa mottar et mindretall av verdens flyktninger, samtidig som vi rangerer øverst når det gjelder rikdom og ressurser. Dette bør være en grunn til at vi bør hjelpe de landene som tar i mot de største flyktninggruppene. Om ikke annet så i alle fall som hjelp til selvhjelp for oss selv, hvis det er motivasjonen som må til.

Er det for lite fokus på det helhetlige bilde som flyktningtematikk bringer med seg?

Som aktør på den internasjonale arenaen blir man også ansvarlig ovenfor andre. Derfor er det viktig at vi er bevisste på verden rundt oss og hvilken rolle vi spiller, slik at våre handlinger ikke får negative konsekvenser for andre. Det er viktig å se sammenhengen mellom hvilken rolle vi muligens spiller i konflikter, og hvilke konsekvenser det får også for oss selv. Vi har visse mål vi vil nå, men håndterer vi det på rett måte, eller har vi bare oss selv å takke? Det må en økende bevissthet til for å se flyktninger som en del av et større bilde som også inkluderer oss selv.

Ivaretar Norge sine internasjonale forpliktelser i forhold til flyktningkonvensjonen?

Dette er problemstillingen jeg har prøvd å svare på i oppgaven. Norge har stor respekt for menneskerettighetene, og streber hele tiden etter å gjøre sitt beste. Norge ligger i toppen når det gjelder implementering og oppfølging av konvensjoner og høster ofte ros for dette. Norge er en viktig støttespiller for UNHCR, og bidrar mye både økonomisk, politisk og gjennom humanitært arbeid. Norge har utvidet flyktningbegrepet, rettet større fokus på samarbeid med UNHCR og myket opp regelverket på en del punkter. Samtidig er det gjort flere innstramminger som får større konsekvenser. Det største fokuset er å få ned tallet på asylsøkere, ved bruk av tiltak som kan være moralsk problematiske. Man har også tilsidesatt vurderinger og anbefalinger gitt av UNHCR, og gjort seg bruk av en snever tolkning av sentrale flyktningbegreper.

Alt dette vurdert sitter jeg igjen med et mye mer positivt syn på norsk asylpraksis enn hva jeg hadde til å begynne med. Det er viktig å sette seg inn i hvor komplisert asyl - og flyktningproblematikken er før en gjør seg opp en mening. Norge ivaretar de internasjonale forpliktelsene som de har i forhold til flyktningkonvensjonen. Det er allikevel grunnlag for å si at Norge med sin tolkning balanserer på kanten av hva de har forpliktet seg til. Derfor er det grunn til å fortsette debatten og stille kritiske spørsmål ved norsk asylpraksis.

LITTERATURLISTE

Bøker

- Bergem, Knut V., Karlsen, Gunnar M. 2002. "Menneskerettighetenes historie." I *Menneskerettigheter – en innføring*, red. Knut V. Bergem, Gunnar M. Karlsen og Beate Slydal. Oslo: Humanist forlag, 2002.
- Betts, Alexander. 2009. *Forced migration and global politics*. United Kingdom: Wiley – Blackwell, 2009.
- Brochmann, Grete. 1997. *Grenser for kontroll. Norge og det europeiske innvandringsregime*. Bergen: Fagbokforlaget, 1997.
- Brochmann, Grete. 2003. "Del 2. 1975 – 2000. Kap 6 1980 – åra – Flyktingene kommer." I *Norsk innvandringshistorie. I globaliseringens tid 1940 – 2000*, red. Knut Kjeldstadli. Norge: Valdres Trykkeri, 2003.
- Claes, Dag Harald, Hveem, Helge, Tranøy, Bent Sofus. 2006. *Økonomisk globalisering og politisk styring*. Oslo: Universitetsforlaget, 2006.
- Foreman – Peck, James. 1995. *A history of the world economy. International economic relations since 1850*. England: Pearson Education Limited, 1995.
- Gareis, Sven Bernhard, Warwick, Johannes. 2005. *The United Nations. An introduction*. New York: Palgrave Macmillan, 2005.
- Giddens, Anthony. 2002. *Runaway world: how globalisation is reshaping our lives*. London: Profile Books Ltd, 2002.
- Heiberg, Turid. 1998. "Politikk og praksis." I *Innvandringspolitikk og utlendingslov – samtidens klagemur*. Red. Turid Heiberg. Norge: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS, 1998.
- Held, David, McGrew, Anthony G., Goldblatt, David, Perraton, Jonathan. 1999. *Global transformations. Politics, economics and culture*. United Kingdom: Polity Press, 1999.
- Hylland Eriksen, Thomas. 2008. *Globalisering. Åtte nøkkelbegreper*. Oslo: Universitetsforlaget, 2008.
- Hylland Eriksen, Thomas. 2008. *Globalisering. Åtte nøkkelbegreper*. Oslo: Universitetsforlaget, 2008.
- Høstmælingen, Njål. 2003. *Internasjonale menneskerettigheter*. Oslo: Universitetsforlaget, 2003.
- Ishay, Micheline. 2008. *The history of human rights: From ancient times to the globalization era*. London, Berkeley og California: University of California Press, 2008.
- Kenwood, A.G., Loughheed, A.L. 1999. *The growth of the international economy 1820 – 2000. An introductory text*. London og New York: Routledge, 1999.

- Kjærum, Morten. 1999. "Article 14." I *The Universal Declaration of Human Rights*, red. Gudmundur Alfredsson og Asbjørn Eide. Nederland og USA: Kluwer Law International, 1999.
- Lauren, Paul Gordon. 2003. *The evolution of international human rights – visions seen*. Pennsylvania: University of Pennsylvania Press, 2003.
- Loescher, Gil. 2001. *The UNHCR and world politics. A perilous path*. New York: Oxford University Press. 2001.
- Loescher, Gil. 2003. "UNHCR at fifty. Refugee protection and world politics." I *Problems of protection. The UNHCR, Refugees and Human Rights*, red. Niklaus Steiner, Mark Gibney og Gil Loescher. New York og London: Routledge, 2003.
- Mahoney, Jack. 2007. *The challenges of human rights*. USA, Storbritannia og Australia: Blackwell Publishing, 2007.
- Marfleet, Philip. 2006. *Refugees in a global era*. New York: Palgrave Macmillan, 2006.
- Payne, Richard J. 2007. *Global issues: politics, economics and culture*. New York: Pearson Longman, 2007.
- Robertson, Robbie. 2003. *The three waves of globalization. A history of a developing global consciousness*. London og New York: Zed Books Ltd, 2003.
- Scholte, Jan Art. 2005. *Globalization. A critical introduction*. New York: Palgrave Macmillan, 2005.
- Stiglitz, Joseph E. 2008. *Globalisering som virker*. Norge: Valdres Trykkeri, 2008.
- Streeten, Paul. 2001. *Globalisation. Threat or opportunity*. Danmark, USA og Storbritannia: Copenhagen Business School Press, 2001.
- Tjelmeland, Hallvard. 2003. "Del 1. 1940 – 1975. Kap. 2 Den kalde krigens flyktninger." I *Norsk innvandringshistorie. I globaliseringens tid 1940 – 2000*, red. Knut Kjeldstadli. Norge: Valdres Trykkeri, 2003.
- Vevstad, Vigdis. 1998. *Refugee protection – A European challenge*. Norge: Tano Aschehoug, 1998.
- World Bank Policy Research Report. 2002. *Globalization, growth and poverty*. New York: Oxford University Press, 2002.
- Yotopoulos, Pan A. 2007. "Asymmetric globalization. Impact on the Third World." I *The Asymmetries of Globalization*, red. Pan A. Yotopoulos og Donato Romano. New York: Routledge, 2007.

Internettsider

Arabic – media. 2011. A. "The Mongol invasion and the Ottoman period." Tilgjengelig på <http://arabic-media.com/mongol.htm>

Besøkt 03. April 2011.

Arabic – media. 2011. B. "British influence." Tilgjengelig på http://arabic-media.com/british_influence.htm

Besøkt 03. April 2011.

Arkivverket, Riksarkivet og Statsarkivene. 2011. "Nansen – passet blir til". Tilgjengelig på <http://www.arkivverket.no/arkivverket/Bruk-av-arkiv/Nettutstillinger/Nansen-passet/Nansen-passet-blir-til>

Besøkt 21. februar 2011.

Arms Control Association. Oktober 2002. "Iraq: A Chronology of UN Inspections." Tilgjengelig på http://www.armscontrol.org/act/2002_10/iraqspecialoct02

Besøkt 03. April 2011.

Barnett, Laura. 2011. "Global governance and the evolution of the international refugee regime." Tilgjengelig på <http://oppenheimer.mcgill.ca/IMG/pdf/Barnett.pdf>

Besøkt 23. Februar 2011.

BBC History. 17.02.11. "European refugee movements after world war two." Tilgjengelig på http://www.bbc.co.uk/history/worldwars/wwtwo/refugees_01.shtml

Besøkt 13. November 2011.

BBC News. 03.03.11. "Somalia country profile." Tilgjengelig på http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/country_profiles/1072592.stm

Besøkt 07. April 2011.

BBC News. 28.03.11. "Can conflict minerals be controlled?" Tilgjengelig på <http://www.bbc.co.uk/news/business-12730470>

Besøkt 30. November 2011

Bellona. 13.10.09. "Blodolje i Nigeria." Tilgjengelig på http://www.bellona.no/comments/blodolje_nigeria

Besøkt 09. Juli 2011.

BRS. Mai 2010. "Conflict minerals and the Democratic Republic of Congo." Tilgjengelig på http://www.bsr.org/reports/BSR_Conflict_Minerals_and_the_DRC.pdf

Besøkt 30. November 2011.

CBS News. 08.02.04. "Bush defends Iraq invasion." Tilgjengelig på

<http://www.cbsnews.com/stories/2004/02/08/politics/main598693.shtml?tag=mncol;lst;10>

Besøkt 05. April 2011.

CIA. 08.03.2011. "The World Factbook. Economy." Tilgjengelig på

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/xx.html>

Besøkt 11. Mars 2011.

CSGR. 26.01.05. A. "Introduction to the CSGR Globalisation Index." Tilgjengelig på

<http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/csgr/index/intro/>

Besøkt 18. April 2011.

CSGR. 26.01.05. B. "The variable in the index." Tilgjengelig på <http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/csgr/index/guide/variables>
Besøkt 16. Juni 2011.

Dagbladet. 15.09.10. "I tråd med menneskerettighetene." Tilgjengelig på http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/aktuelt/taler_og_artikler/politisk_ledelse/taler-og-artikler-av-statssekretar-pal-k/2010/I-trad-med-menneskerettighetene.html?id=614268
Besøkt 22. November 2011.

Dagsavisen. 21.07.11. "Uholdbart av Lønseth." Tilgjengelig på http://www.nyemeninger.no/alle_meninger/cat1003/subcat1010/thread161384/#post_161789
Besøkt 23. November 2011.

Den Norske Kirke. Desember 2005. "Når så vi deg fremmed og tok i mot deg?" Tilgjengelig på <http://kirken.no/?event=doLink&famID=6923>
Besøkt 29. November 2011.

Farah, Nurrudin. Oktober og november 2007. "Somalia – a nation without a state. Seminar 1: To whom does Somalia belong? A novelist's account of the Somali conflict." Tilgjengelig på http://www.nai.uu.se/publications/electronic_publ/somaliareport.pdf
Besøkt 05. April 2011.

FN – sambandet. 21.01.11. "Flyktninger." Tilgjengelig på <http://www.fn.no/Temaer/Humanitaere-spoersmaal/Paa-flukt/Flyktninger>
Besøkt 26. November 2011.

FN – sambandet. 2011 A. "FNs Verdenserklæring om menneskerettigheter." Tilgjengelig på <http://www.fn.no/FN-informasjon/Konvensjoner-og-erklaeringer/Menneskerettigheter/FNs-verdenserklaering-om-menneskerettigheter>
Besøkt 22. Mars 2011.

FN – sambandet. 2011 B. "Flyktningkonvensjonen." Tilgjengelig på <http://www.fn.no/FN-informasjon/Konvensjoner-og-erklaeringer/Flyktninger/Flyktningkonvensjonen>
Besøkt 22. Mars 2011.

Flyktningshjelpen. Juni 2011. "Flyktningregnskapet 2011." Tilgjengelig på http://www.flyktningshjelpen.no/arch/_img/9122914.pdf
Besøkt 26. November 2011.

Flyktningshjelpen. 06.09.11. "Flyktningshjelpens arbeid i Kongo DR." Tilgjengelig på <http://www.flyktningshjelpen.no/?aid=9079340>
Besøkt 30. November 2011.

Forbes. 31.08.10. "As U.S. troops move out of Iraq, oil companies move in." Tilgjengelig på <http://www.forbes.com/sites/brianwingfield/2010/08/31/as-u-s-troops-move-out-of-iraq-oil-companies-move-in/>
Besøkt 21. September 2011.

Geology. 30.11.11. "Blood diamonds - Conflict diamonds: What is the Kimberley Process?" Tilgjengelig på <http://geology.com/articles/blood-diamonds.shtml>
Besøkt 30. November 2011.

Globalis. 09.01.09. "Irak." Tilgjengelig på <http://www.globalis.no/Konflikter/Irak>
Besøkt 05. April 2011.

Handboka . 2011. "Utlendingsloven: Kapittel 4. Beskyttelse." Tilgjengelig på
<http://www.handboka.no/Vgs/Lover/Utlendingslov/ull04.htm>
Besøkt 28. Mars 2011.

Infoplease. 2011. "Somalia." Tilgjengelig på <http://www.infoplease.com/ipa/A0107979.html>
Besøkt 05. April 2011.

International Monetary Fund. October 2010. "World Economic Outlook. List of tables Part A" Tilgjengelig på <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2010/02/pdf/tables.pdf>
Besøkt 11. Mars 2011.

Justis – og Politidepartementet. 07.10.2009. "Tiltak for innstramming av asylpolitikken." Tilgjengelig på http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/tema/innvandringspolitikk/asyl-og_flyktningpolitikk/innstramming-av-asylpolitikken/innstramming-av-asylpolitikken.html?id=542385
Besøkt 28. Mars 2011.

Justis – og Politidepartementet. 01.07.10. "Instruks om behandling av asylsaker fra Somalia." Tilgjengelig på <http://www.udiregelverk.no/Rettskilder/AID-KRD%20rundskriv%20og%20instrukser/GI-2010-017%20Instruks%20om%20behandling%20av%20asylsaker%20fra%20Somalia.aspx>
Besøkt 08. Juni 2011.

Kirkens Nødhjelp. 07.05.09. "Stopp voldtektene i Kongo!" Tilgjengelig på <http://www.kirkensnodhjelp.no/Engasjer-deg/gjor-en-forskjell/Tidligere-kampanjer/Stopp-voldtektene-i-Kongo/>
Besøkt 30. November 2011.

Kirkens Nødhjelp. 23.08.11. "Verdens største flyktningleir vokser." Tilgjengelig på <http://www.kirkensnodhjelp.no/Aktuelt/Nyheter/verdens-storste-flyktningleir-vokser/>
Besøkt 22. November 2011.

Kommunal – og Regionaldepartementet. 2011. A "Ny utlendingslov." Tilgjengelig på <http://www.regjeringen.no/nb/dep/krd/dok/nouer/2004/nou-2004-20/4/5/1.html?id=387374>
Besøkt 29. Mars 2011.

Kommunal – og Regionaldepartementet. 2011. B "Ny utlendingslov." Tilgjengelig på <http://www.regjeringen.no/nb/dep/krd/dok/nouer/2004/nou-2004-20/4/5/2.html?id=387375>
Besøkt 29. Mars 2011.

Kommunal – og Regionaldepartementet. 2011. C "Ny utlendingslov." Tilgjengelig på <http://www.regjeringen.no/nb/dep/krd/dok/nouer/2004/nou-2004-20/7.html?id=387428>
Besøkt 29. Mars 2011.

Landinfo. 15.07.09. "Somalia." Tilgjengelig på <http://www.landinfo.no/id/114.0#who>
Besøkt 07. April 2011.

Landinfo. 06.09.07. "Om Landinfo." Tilgjengelig på <http://www.landinfo.no/id/6.0>
Besøkt 24. Mars 2011.

Landsider. 08.01.11. "Kongo DR: Bilaterale forbindelser." Tilgjengelig på
<http://www.landsider.no/land/kongodemrep/reise/sikkerhet/>
Besøkt 30. November 2011.

Leading to war. 2011. "A mechanism for war." Tilgjengelig på
http://www.leadingtowar.com/mechanism_war_manufacture.php
Besøkt 05. April 2011.

Lovdata. 15.05.08. " LOV 2008-05-15 nr 35: Lov om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven)." Tilgjengelig på <http://lovdata.no/all/hl-20080515-035.html>
Besøkt 29. Mars 2011.

Marrus, Michael. 2010. Podcast forelesning ved Birkbeck University of London 14 – 16 september 2010. "The forty years' crisis: Refugees in Europe 1919 – 1959." Tilgjengelig på <http://backdoorbroadcasting.net/2010/09/michael-marrus-refugees-in-europe-explaining-the-forty-years'-crisis/>
Besøkt 28. Februar 2011.

NOAS. 15.07.11. "Kommentar til UDIs halvårstall: Færre får beskyttelse i Norge." Tilgjengelig på <http://www.noas.org/?p=news&id=2891>
Besøkt 24. November 2011.

NOAS. Juli 2009. "Utfordringer i norsk asylpolitikk 2009-2013." Tilgjengelig for nedlasting på <http://www.noas.org/>
Besøkt 30. Mars 2011.

Nobel Prize. 2011. "The Nobel Peace Prize 1938. Nansen International Office for Refugees". Tilgjengelig på http://nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/1938/nansen-history.html
Besøkt 21. februar 2011.

Raise Hope for Congo. 29.11.11. "Conflict minerals." Tilgjengelig på <http://www.raisehopeforcongo.org/content/initiatives/conflict-minerals>
Besøkt 29. November 2011.

Regjeringen. 29.01.09. " Kvoten for overføringsflyktninger i 2009." Tilgjengelig på <http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/aktuelt/nyheter/2009/overforingsflyktninger2009.html?id=544258>
Besøkt 09. April 2011.

Regjeringen. 17.06.09. "Svar på spørsmål om Norges engasjement på Afrikas Horn." Tilgjengelig på http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/aktuelt/svar_stortinget/sporretime/2009/svar-pa-sporsmal-om-norges-engasjement-p.html?id=567635
Besøkt 24. November 2011.

Papirløse. 29.11.11. "Om kampanjen." Tilgjengelig på http://papirløse.no/wp/?page_id=4
Besøkt 29. November 2011.

Polarhistorie. 2011. "Fridtjof Nansen". Tilgjengelig på http://www.polarhistorie.no/personer/fridthjof_nansen
Besøkt 21. februar 2011.

På Høyden. 02.03.11. "Facebook avgjørende for revolusjonen." Tilgjengelig på http://nyheter.uib.no/?modus=vis_nyhet&id=48369
Besøkt 24. November 2011.

Somalia Watch. 19.05.07. "Globalization and its impact on Somalia." Tilgjengelig på <http://www.somaliawatch.org/archive/000204601.htm>
Besøkt 17. November 2011.

Stavanger Aftenblad. 22.11.11. "Papirløse: Sandnes ber regjeringen snu." Tilgjengelig på <http://www.aftenbladet.no/lokalt/sandnes/Papirlse-Sandnes-ber-regjeringen-snu-2896810.html>
Besøkt 29. November 2011.

Statistisk Sentralbyrå. 01.01.11. "158 000 har flyktningbakgrunn." Tilgjengelig på <http://www.ssb.no/flyktninger/>
Besøkt 23. November 2011.

Statistisk Sentralbyrå. 2011. "Innvandring og innvandrere". Tilgjengelig på <http://www.ssb.no/innvandring/>.
Besøkt 14. januar 2011.

Statistisk Sentralbyrå. 22.09.04. "De fleste somaliere bor i Oslo." Tilgjengelig på http://www.ssb.no/vis/magasinet/slik_lever_vi/art-2004-09-22-02.html
Besøkt 07. April 2011.

The Globalist. 03.05.07. "Coming to grips with the Iraq war's refugees." Tilgjengelig på <http://www.theglobalist.com/StoryId.aspx?StoryId=6142>
Besøkt 17. November 2011.

The Washington Post. 2011. "Countryguides. Iraq." Tilgjengelig på <http://www.washingtonpost.com/wp-srv/world/countries/iraq.html>
Besøkt 21. September 2011.

UK Border Agency. 09.11.11. "Somalia. Country of origin information report." Tilgjengelig på <http://www.ukba.homeoffice.gov.uk/sitecontent/documents/policyandlaw/coi/somalia/report-05-11.pdf?view=Binary>
Besøkt 9. November 2011.

UNHCR. 2003. "Håndbok om prosedyrer og kriterier for å fastsette flyktningers rettsstilling." Tilgjengelig på http://www.unhcr.se/Pdf/protect/handbok_norsk.pdf
Besøkt 28. Mars 2011.

UNHCR. September 2007. "The 1951 Convention: Questions and Answers." Tilgjengelig på <http://www.unhcr.org/refworld/docid/47a7078dd.html>
Besøkt 1. Mars 2011.

UNHCR. 2007-2008. "Protecting refugees and the role of UNHCR." Tilgjengelig på <http://www.unhcr.org/49eecf142.html>
Besøkt 1. Mars 2011.

UNHCR Guidelines. April 2009. "UNHCR eligibility guidelines for assessing the international protection needs of iraqi asylum – seekers." Tilgjengelig på <http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/home/opendocPDFViewer.html?docid=4a2640852&query=iraq%20guidelines>
Besøkt 1. April 2011.

UNHCR Global Report. 2009. "The year in review. Global mega – trends". Tilgjengelig på <http://www.unhcr.org/4c08f2ee9.pdf>
<http://www.unhcr.org/4c08f2ee9.pdf>
Besøkt 13. januar 2011.

UNHCR. 05.05.10. "UNHCR eligibility guidelines for assessing the international protection needs of asylum – seekers from Somalia." Tilgjengelig på <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4be3b9142.html>
Besøkt 06. Juni 2011.

UNHCR. 2011. "Governance and organisation." Tilgjengelig på <http://www.unhcr.org/pages/49c3646c80.html>
Besøkt 1. Mars 2011.

United Nations, Office of the High Commissioner for Human Rights. 2011. "Universal Declaration of Human Rights". Norsk versjon. Tilgjengelig på <http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=nrr>
Besøkt 26. januar 2011.

USA Today. 03.02.04. "U.N.: Iraq had no WMD after 1994." Tilgjengelig på http://www.usatoday.com/news/world/iraq/2004-03-02-un-wmd_x.htm
Besøkt 3. April 2011.

U.S. Department of State. 02.05.11. "Background Note: Iraq." Tilgjengelig på <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/6804.htm#history>
Besøkt 21. September 2011.

U.S. Department of State. 26.09.11. "Background Note: Somalia." Tilgjengelig på <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/2863.htm>
Besøkt 9. September 2011.

Utenriksdepartementet. 2008. "Norsk samarbeid med UNHCR." Tilgjengelig på http://www.regjeringen.no/upload/UD/Vedlegg/FN/faktaark_unhcr.pdf
Besøkt 23. Mars 2011.

Utenriksdepartementet. 27.02.2011. "FNs sikkerhetsråd vedtar sanksjoner mot det libyske regimet." Tilgjengelig på http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/pressemeldinger/2011/sanksjoner_libya.html?id=634760
Besøkt 25. Februar 2011.

Utlendingsdirektoratet. 18.03.05. "Årsrapport 2004." Tilgjengelig på <http://www.udi.no/upload/Pub/Aarsrapport/2004/Aarsrapport04.pdf>
Besøkt 29. November 2011.

Utlendingsdirektoratet. 24.09.2003. "Kort om UDIs historie." Tilgjengelig på <http://www.udi.no/Om-UDI/Kort-om-UDIs-historie/>
Besøkt 23. Mars 2011.

Utlendingsdirektoratet. 07.01.2005. "Organisasjonskart." Tilgjengelig på <http://www.udi.no/Kontakt-oss/Organisasjonskart/>
Besøkt 23. Mars 2011.

Utlendingsdirektoratet. 24.05.2005. "Asylavdelingen." Tilgjengelig på <http://www.udi.no/Kontakt-oss/Organisasjonskart/Asylavdelingen/>
Besøkt 23. Mars 2011.

Utlendingsdirektoratet. 08.06.2010. "Viktig arena for diskusjon om asylpolitikken i EU." Tilgjengelig på <http://www.udi.no/Nyheter/2010/Behov-for-en-felles-asylpolitikk-i-Europa/>
Besøkt 28. November 2011.

Utlendingsdirektoratet. 12.03.10. "Asylpraksis Irak." Tilgjengelig på <http://www.udiregelverk.no/default.aspx?path=%7BE59FA0F0-0ABD-4322-8CC0-37B8F83F2CFE%7D>
Besøkt 2. Juni 2011.

Utlendingsdirektoratet. 12.04.11. "Asylpraksis Somalia." Tilgjengelig på http://www.udiregelverk.no/sitecore/content/Home/Rettskilder/UDI%20praksisdokumenter/PN%202011-001%20Asylpraksis%20-%20Somalia.aspx#_Toc290386572
Besøkt 8. Juni 2011.

Utlendingsnemnda. 2009. "Årbok 2009." Tilgjengelig på http://www.une.no/upload/PDF%20dokumenter/Aarbok2009/UNE_aarbok_2009.pdf
Besøkt 28. Mars 2011.

Utlendingsnemnda. 09.10.09. "Kravet til forfølgelsens art og omfang – terskelen." Tilgjengelig på <http://www.une.no/Praksis2/Notater/Kravet-til-forfolgelsens-art-og-omfang--terskelen/>
Besøkt 28. Mars 2011.

Utlendingsnemnda. 12.04.10. "Menneskerettighetene setter standard." Tilgjengelig på <http://www.une.no/Menneskerettigheter/Menneskerettighetene-setter-standard/>
Besøkt 24. Februar 2011.

Utlendingsnemnda. 03.11.10. "Dette er UNE." Tilgjengelig på <http://une.no/om-oss/UNEs-rolle/>
Besøkt 24. Mars 2011.

Utlendingsnemnda. 2011. "Klagesaksbehandling." Tilgjengelig på <http://une.no/om-oss/UNEs-arbeid/>
Besøkt 24. Mars 2011.

World Development Report 2011. 29.07.10. "The impact of refugees on neighboring countries: A development challenge." Tilgjengelig på http://siteresources.worldbank.org/EXTWDR2011/Resources/6406082-1283882418764/WDR_Background_Paper_Refugees.pdf
Besøkt 28. November 2011

Yale Global Online. 19.11.2003. "Globalization in the mirror of history. Part 2." Tilgjengelig på http://yaleglobal.yale.edu/sites/default/files/flash/about/globalization/PART2-2/Presentation_Files/index.html
Besøkt 14. April 2011.